

СТУДЕН
ОГЪН

ХРИСТО
КАЛЧЕВ

ХРИСТО КАЛЧЕВ

СТУДЕН ОГЪН

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

АЗ

Лия постъпи на работа в бар „Славия“. Беше в началото на зимата, мрачна и дъждовна, една от най-бедните зими в живота ми. Пишех роман за крадец, измислен герой, повлиян от руските „воры“. Седях цял ден над машината, а вечер прекосявах Докторската градина, влизах в бар „Славия“ и оставах там до полунощ. Пиех ром, питие, отсъстващо от ценоразписа. Валентин Бармана, мой съученик от вечерната гимназия, правеше изключение и ми позволяваше да внасям бутилки на бакалски цени. Внушавах си, че търся типаж, че прониквам в психологията на престъпния свят, че търся физическото изображение на героя си, за когото, сега си давам сметка, нямах и смътна представа. Пиех ром, общувах вяло с клиентите, понякога водех жени вкъщи, както казваше Валентин, „жени, натежали от самота, загубили доверие в нощта“.

В началото на декември държавен контрол направи проверка на бара и откри вода във всички бутилки, с които Валентин работеше. Това беше краят на моето спокойно съществуване. Валентин беше подведен по някакво постановление. В една от най-студените сутрини на февруари прочетоха присъдата. Валентин влизахе в затвора за седем години. Няколко дена по-късно Лия прие бара...

Беше излязла първата ми книга с разкази и започваше да се радва на успех. Тогава все още мислех, че успехът се измерва по критическите отзиви и ликувах като дете на полуграмотните рецензии по страниците на разни второстепенни вестници. С хонорара, срам ме е да спомена размера на сумата, но със самочувствието на Крез, аз влязох в бара в момента, когато Иван Дагоров, шефът на заведението, учеше Лия на двойно счетоводство. Първото ми впечатление от тази жена беше много силно. Почувствах болки в очите... толкова нечестиво красива ми се видя, възплъщение на сатана изкушител с очи на „агнец божи“... Прибрах се вкъщи, пяхнах в джоба екземпляр от

книгата, поскитах час-два в мъртвия февруарски студ и премръзнал, с болки в ушите, влязох в бара. Заварих Лия сама в очакване на първите посетители. Постоянното присъствие беше свикнало с липсата на дневен барман и идваше след седем. Застанах срещу Лия, постоплих се, запалих цигара.

— Казвам се Иван Троев — казах. — Аз съм от антуража, нещо като инвентарен номер... Ще трябва да свикнете с присъствието ми!

— От милицията ли си? — попита Лия с присъщия си безцветен маниер, който често бърках с отегчение.

Извадих книгата.

— Как се казвате?

— Лия.

— За първи път чувам такова име?

— Всъщност Лилия...

Написах: „На Лия!“, подписах се, подадох ѝ книжката.

Лия я повъртя в ръце, с професионален жест обърна на „тиража“, отвори касата, бутна книгата вътре и попита:

— Какво ще вземеш?

Никога повече не пих ром на бакалски цени.

Клиентелата на бара се разрасна. Лия работеше от два следобед до десет вечерта, но никога не затваряше преди дванадесет. Още първата вечер в заведението влезе прецъфтяла красавица на неопределена възраст, мина зад бара и седна на единствения стол. Веднага разбрах, че това е майката на Лия. И в нея имаше нещо от расата на дъщеря ѝ, но и в най-добрите си години не беше притежавала и йота от поболяващия чар на онази флегматична котка. Лия ѝ направи кафе, посочи ме с пръст, каза: „Той е писател... или нещо подобно“, и с ледено изражение продължи да обслужва клиентите си.

— Какво пишете? — попита Райна Манова, една жена, която скоро щях да намразя.

— Белетристика — отговорих колкото може по-скромно.

— Доходно ли е?

— Не.

— Пишете криминални романи, те са доходни! — подхвърли Манова, преди да ми обърне гръб. Мина повече от година, преди за втори път да забележи присъствието ми.

Появяването на Лия предизвика известните самци на София. Започна парад на мъже със самочувствие и заведението доби шик, който трудно можеше да се предвиди. Валентин „повлече крак“ и след него целият персонал беше подменен. Новият управител бързо откри както „златната мина“, така и „подвижните пясъци“. Затвори бара за една седмица, а когато подновиха работа, леките столове бяха сменени с тежка тапицирана мебел, вместо мокет постлаха имитация на персийски килими, кристални аплици, стереоуредба в състояние да озвучи стадион, нова машина за кафе, коктейл — миксери. Ремонтът предизвика прекатегоризация и заведението поскъпна два пъти. Тези нововъведения се отразиха зле на джоба ми, увеличиха дълговете ми и нарушиха равновесието ми за години.

Лия не даде вид, че забелязва промените. Виждах я да идва към два, да хапва на крак, обикновено парче месо, понякога с един домати, друг път с чаша мляко, и лениво да крачи към гардеробната. Докато управителят беше Дагоров, Лия работеше с дрехите, с които ходеше по улицата, но с идването на Петър Антоу заведението започна да й шие специални рокли с предизвикателни деколтета, които събираха тълпи мъже около бара. Лия обаче ги носеше невъзмутимо... Или не виждаше, или твърде умело се правеше, че не вижда алчните погледи, проникващи и под оскъдния плат на роклите.

Антоу прекарваше целия ден в заведението, полагаше усилия да повдигне нивото, да поддържа постигнатото, много усилия му струваше опазването на кристала било от кражби, било от изпочупване, но докато в длъжността си на управител беше безупречен и искрено съвестен, по отношение на клиентите той беше или краен грубиян, или най-банален лакей. Зависеше от клиентите...

Лия доведе млада и пъстра тълпа, която Антоу ненавиждаше, но толерираше заради непроницаемата непреклонност на барманката.

— Разкарай ги! — казваше той. — Имаш нужда от рентабилни клиенти. Тия заемат местата на портфейлите!

— Те са мили — отговаряше Лия и разговорът замираше.

Антоу беше женен, имаше две деца, но страстта му към Лия пролича веднага. Подъл и безскрупулен, той се превръщаше в кученце пред разсеяния поглед на това необикновено момиче. За жалост не беше единствен...

лия

Студено е, мама има инфлуенца. От сутринта е нервна. Плаче. Баща ми се обади... Иска онова кресло, което наричахме „трона на баба“. С работата нищо не става. Във външното министерство има две места за специалисти по английски, но искат характеристика, ровят се в биографиите, а този безполезен човек, баща ми, е лежал в затвора... Накрая наистина ще постъпя в бара. Чужденците ще се шашнат. Барманка с два езика? Това и в Крейзи хорс не са сънували. Чета Хенри Милър. От „ескузите“ харесвам „Сексус“ и от „тропиците“ — „Тропикът на рака“. Все още Олдъс Хъксли е моят писател... Изгоних Валентин. Опитва да нахалства... Точно този глупак няма да наднича... как се изразяваше... в „амбразурата“. Харесвам Божидар Стоев. Дали има петдесет години? Мама казва, че ги приближава. Опитвам да давам уроци по английски...

Едно сополиво дете ме отегчи до смърт. Искам един зелен „Ърл Грей“... Открих първата бръчка... Мама писа на вуйчо Алек в Охайо. Поиска хиляда долара. А ако ѝ изпрати? В осем ще дойде Борис Латев... Не знам дали искам да изляза с него...

Борис щял да спечели много пари. Не запомних как... Нещо пластмасово щял да произвежда. Кара излишно бързо, въобразява си, че се прехласвам по инфантилния му профил... Всички ми казват да приема бара. При социализма срамна работа няма. Мама прави един бульон за два дена. Този идиот, баща ми, си въобразява, че е достатъчно да ми чете морал. Бельото ми е катастрофа. Всичко се къса. Останала съм буквално с три чифта гащи. Добре, че сутиените не са на мода. Леля Дарина ми подари флакон „Сиким“. Иска да ме омъжи за своя син. Николай е добро момче, но какво може да се очаква от него? Досада! От време на време ме води на кино в Клуба на кинодейците, а после в ресторанта ми надува главата с ракурси, с обективи... Не мога да го слушам, когато на съседната маса виждам „звезди“!... Ако приема бара, ще направя всичко да ги спечеля за клиенти... Би било чудесно... Те пият уиски, сами сме и си говорим... Баща ми е единственият човек, когото няма да допусна в бара!

Двадесет градуса под нулата! Вкъщи има шест картофа и един плик макарони. Телефонът е изключен. Мама не го е платила. Няма нито чай, нито кафе... Два часът е... Още съм в леглото, плаче ми се! В шест часа отивам и давам съгласието си! При Хенри Милър всички барманки са красиви и имат интересна съдба. Не съм родена за мизерия. Мама отиде да търси пари... Накрая ще намери някой застаряващ глупак, щом Божидар Стоев е толкова страхлив.

Болна съм. Сливиците ме болят, имам температура. Мама ми донесе документите. Подписах ги. Вече съм барманка. След десет дни ще приема заведението. Аз ще бъда единствената барманка филолог в София. Чета Пърперт Бруук:

Защо не се превърнеш на плувец в чист поток,
разголен от този свят на старост, студ и изтощение...

Бруук

Като че ли го е писал за мен. Правих любов с Валентин. Имах глупавото чувство, че се борим. Изгоних го, но сега ям портокалите, които ми донесе, и се чувствам по-добре. Ако вуйчо Алек не изпрати пари, ние сме загубени. Колко ли печелят барманите? Имам предвид бакшишите и това, което успяват да откраднат от грамажа. Трябва да се пазя от затвор! Ако ме затворят, ще се самоубия. Пощенският раздавач ми донесе препоръчано писмо от Николай Малеев. Започва: „Любима, моя Лия...“ Каква скука!

Имаме телефон. Мама го е платила. Валентин ми донесе бутилка коняк и половин килограм бразилско кафе. Пак е изнесъл запасите на баща си. Утре ще донесе „Ърл Грей“ и лимони. Не ме интересува къде ще ги намери.

Мама е взела пари от леля Дарина. Ужас! Не бих искала Николай да знае, че неговата „любима Лия“ умира от глад! Отслабнала съм малко, но мисля, че ми отива.

Днес съм по-добре. Валентин удържа на думата си. Още не съм му казала, че ще ставам барманка. Борис иска да ме чука. Нахитрявам! „Ела — казвам, — пътем купи едно кило бишкоти.“ После: „Чакай да ти платя бишкотите!“ А той се съпротивлява: „Ще ме обидиш!“ Да не съм луда да обиждам момчето. Опитва се да ме люби, но получава само няколко целувки. Баща ми иска среща. Мама му е казала, че ще приема бара. Зная какво ще чуя: „Дъщерята на въздушния ас Иван Манов, на полковника от гвардията на Негово величество...“ До гуша ми е дошло и от него, и от тези момченца... Гърдите ми са сини от пръстите им.

Неделя. Баща ми ме покани на обяд. Има нова работа. Станал е шеф на бензиностанция. В новия си костюм изглежда пресилено младежки и поради това несериозно. По очите на хората разбирам, че ме смятат за негова любовница. Развежда се за трети път. Купувал място за вила, имал дългове. Разказва ми тези басни, само и само да не му поискам пари. Няма да искам. Ще изляза на пиацата, но от него нищо няма да взема. Не ям, не пия... Едно кафе... Чувства, че е прекалил, отива до тоалетната, а след това пуска нещо в чантата ми. Петдесет лева? Ниска цена за удоволствието да бъда негова дъщеря. Англичаните цитират китайската поговорка: По-добре един славей в ръката, отколкото два на клона.

За лев и двадесет купувам един молив за мигли, остатъка давам на мама. Нали тя върти домакинството. Около мама се увърта някакъв старчок. Кой знае как ще свърши това? Ако се съди по овехтялото пежо и адвокатската клиентела, госпожа Райна едва ли ще се дърпа дълго. Оставам вкъщи. Не ми се слушат глупости. Чета „Война на огледалата“ от Джон Ле Каре. Нямам нищо свястно за четене.

Вуйчо Апек развърза кесията, чекът пристигна на мое име и мама вече втори час плаче в стаята си. „Той не ме обича!“ — хленчи, колкото пъти чуе, че минавам покрай вратата ѝ. Този път Лия знае какво иска. Щом на мен се е паднала честта да издържам нашето семейство, тогава и аз имам право да предявя претенциите си. Щом можах да издържа изпита по староанглийски при самия Минков, щом успях да взема и английска литература с всичките ѝ досадници Текери,

Дикенс, Филдинг, Стъри и т.н. и да наливам водка на разни пияници, значи животът върви срещу мен, значи сме в конфликт и аз съм един от така наречените аутсайдери. Тогава милост никому! Доларите са мои! Още следобед ще седна да напиша благодарствено писмо на вуйчо Алек, и то на такъв английски, какъвто той няма да има, дори още сто години да живее в Щатите.

Ще се види в чудо. Единственият начин да се задържи на ниво ще бъде, ако изпрати нов чек... Мама продължава да хленчи. Скоро ще разбере, че си губи времето.

Лия е кукла. Има нови ботуши, нови джинси, два шотландски пуловера, бял и светлосин, цяла козметика, която е необходима на една барманка... Това го казах на мама. Вкъщи има кафе, чай, любимия ми шоколад с бадеми, камембер, пармиджано, грюер, фромаж фон дю... Изкупих целия кореком, но все още имам седемстотин и петдесет долара. Сто долара оставих на мама. Днес стачкува. От сутринта я няма, но аз знам къде е. Плаче у леля Дарина. Жалко, че в кореком не продават книги. Следобед ще одита у Петър да върна книгата на Ле Каре и да видя какво е намерил за четене. Купих му бутилка уиски и картон „Ротманс“ сини. Петър е с очилца, болнав, има нещо с гърдите, но е умно момче. Единственият човек, с когото се сблизих през годините на филологията. Зъл е, има език ренде, както сам казва, и никога не се е старал да ми бъде интересен. Точно затова ми е интересен. Превежда едновременно три книги: „Портретът на артиста като млад човек“ на Джойс, „Контрапункт“ на Хъксли и трилогията на Джон Дос Пасос „1919“, „Големите пари“ и „Четиридесет и втория паралел“. Работи денонощно, макар родителите му да не знаят какво да правят с парите си и въпреки че има възможност да постъпи във външно министерство и да замине за чужбина. Петър Вълков казва, че интелигенцията е в дълг към народа и бърза да запълни някои от празнините, които мисли, че са по силите му. На моя бар за Петър винаги ще има стол... може би и за Мима Борисова, другият умен човек от нашия курс. И тя заряза езиците. Чух, че станала манекен. Всеки изпълнява дълга си както може... Валентин се обади... Пратих го по дяволите! Борис също...

Петър изглежда зле. Жълт е като китаец, повръща... Казва, че е преуморен, но според мен е болен. Превел е първата част на Хъксли. Взимам превода вкъщи и му давам за справка писмото до вуйчо Алек. Намери две грешки. Писмото било гнусно, а аз съм била готова за барманка. Имала съм манталитета на хищник и слугиня едновременно. Петър няма представа какво значи да ядеш един бульон два дена. Казах му го. Мълчи. Предложи да идем до някакъв мотел. Ще вечеряме, ще изпием по нещо, а на сутринта ще ме заведе в бара?... Отивам да препиша писмото. Петър ще дойде с колата на баща си в пет часа. Дотогава ще се постарая да добия шик. Мима Борисова заминала за Италия, Швейцария и Франция, показват нова колекция. Може би трябваше да стана манекен. Бюстът ми е тежък, но нито една от манекенките няма моите крака... Не е късно, аз съм само на двадесет и три години.

Господи, какъв отвратителен ден! Днес платих с лихвите всичките снощни удоволствия. Петър беше в черен костюм, малко широк за слабото му тяло, но с роговите очила и трескавите сини очи приличаше на преподавател в Кеймбридж. Донесе ми спестовна книжка с хиляда лева: „Ще ми ги върнеш, когато обереш нещастните алкохолици!“ — Каза го уж на шега, а очите му ще изхвъркнат от злоба. Танцувах с двама германци. Защо не учат езици тези хора? Немският език отдавна не е имперски. Петър пие вино, не знае да танцува. Опитах да го замъкна на дансинга. Уморен бил, скучно му било, не обичал да държи месо в ръцете си и да си въобразява, че е прегърнал съкровищата на Ага хан. Преди пет години можех да си внуша, че Петър Вълков е мой приятел. А сега? Влюбен ли е в мен? Донесе ми една книга от Ейн Ранд, пред вратата на стаята ме целуна по косата и се прибра в своята. Получих една книга, хиляда лева и една целувка, какво ми дължи баща ми? В ред ли е това момче?

В пет часа отворих бара. Ужас! Цигари, кафета, напитки, кока-кола, швепс, сода... Та това е тежък физически труд? Управителят Антоф направи няколко прозрачни намека... Ще ми трябва време, за да свикна. На бара седна някакъв тип с лице на престъпник. Оказа се писател. В днешно време никой не върши това, за което е роден...

Зарязах романа за крадеца. Смених го с художник, а това значеше да вникна в живописата, да отделя сюжета от чувственото, материалното от скрития ребус на художествената реализация. Българското изкуство е било и ще бъде закодирано. Скитах по галериите, разпитвах Васил Каров, ровех се в рисунките му, към обяд се запивах в „Писателите“ и към шест часа се появявах в „Славия“. Кимах на Лия и сядах на бара. Бях млад, издържах и на алкохол, и на безсъница, дори се гордеех с вандалския си начин на живот. В бара непременно беше и Антоу, а нерядко и някой от високопоставените му приятели. След десетдневно мълчание Лия ме попита:

— Щом си писател и се въртиш в артистичните среди, сигурно познаваш някой актьор? От прокопсалите?

— Да — отговорих аз.

— Доведи го някога... без да му казваш, че аз искам?

— Не обичам такива поръчки!

Лия сви рамене.

— Wind stall bring him (Вятърът ще го доведе). — Тогава чух английския ѝ език, а той скоро щеше да я направи барманка с известност.

Не след дълго в бара влязоха двама чужденци. Поискаха от Лия да предаде един пакет на някакъв техен сънародник, щял да го потърси след десетина дена. За услугата предложиха двадесет долара. Без да нарушава извънредната си сериозност, Лия поиска петдесет. Чужденците се съгласиха. Случих се и на предаването на пакета. Влезе възрастен, изрядно облечен мъж, с маниери на оперетен похитител.

— При вас е оставен малък пакет за мен? — каза той. — Дължа ли нещо за услугата?

— Петдесет долара!

Чужденецът се засмя, огледа се, погледът му падна върху мен, може би ме взе за участник в играта.

— Мислех, че социализмът презира тази валута — каза той.

— Социализмът не е професия! — отговори Лия.

Гостът отброи доларите и прие пакета. Поиска кампари, препълни чашата с лед, отпи.

— Обичам делови жени! Свободна ли сте довечера?

— След дванадесет.

— Мога ли да ви видя... някъде?

— Имате ли сто излишни долара?

— За вас, да!

— А петдесет в аванс?

Чужденецът отново отвори портфейла си и Лия с детска невъзмутимост прибра парите.

— Имате ли кураж да дойдете в хотела ми? Отседнал съм в „Ню Отани“.

— Ще дойда да ви взема — каза тя. — Пия уиски!

На следващата вечер Лия продаде бутилка „Чивъс Ригъл“, марка скоч, който не присъстваше в асортимента на „Славия“.

Един ден Лия попита:

— Заради мен ли идваш в бара?

— Идвах и преди тебе.

— По-учтиво щеше да бъде... ако беше казал, че идваш заради мен.

— Утре ще дойда специално за тебе!

— Пиеш много! Кога пишеш?

— През нощта, рано сутрин, в неделя...

— Сериозно питам.

— Сериозно отговарям.

— Говориш ли английски?

— Слабо.

— Жалко! Имам книги, които биха харесали дори на... писател като тебе.

— Какво значи „дори на писател като тебе“?

— На мрачен тип по-скоро...

— Мрачен ли ти изглеждам?

— Не си ли? Имаш ли родители?

— Майка.

— Женен ли си?

— Бях.

— Тя избяга от алкохола, нали? Не казвай „не“!

— И така може да се каже.

— Никога ли не си се сещал какво трябва да направиш?

— Всички големи писатели са били пияници.

— Ти не си голям писател... прочетох книгата ти...

— Започнах да пия, гаранция, че се развивам.

Лия отиде да обслужва клиенти, направи си кафе, все още работата беше слаба, и отново застана срещу мен.

— Би ли ми направил една услуга? Да ми купиш някои неща... от кореком. Да не се навирам в очите на милицията.

— Не — отговорих аз.

— Страх ли те е?

— Винаги мога да кажа за кого пазарувам.

— Тогава? Не си по услугите?

— Не съм.

— Мислиш ли, че друг няма да се съгласи?

— Ще се съгласят много хора.

— Доказваш, че не идваш заради мен?

— Не съм по услугите.

— Ако поискаш нещо, нали знаеш какъв ще бъде отговорът?

— Разбира се — казах аз.

В онези години бях луд от суета. Исках да бъда писател, да не приличам на никой друг, да спя с най-красивата жена, да бъда най-издръжливият пияч. Бях син на бедна, горда жена, попаднала в богат дом, но успяла да запази личното си самочувствие и излишната си честност. Таксиметрова кола сгази баща ми. Няколко дена по-късно почина от вътрешни кръвоизливи. Държавата поведе дело срещу шофьора, доказа невинността му, но поради факта, че все пак има смърт, осъди го на глоба от четири хиляди лева. Бяхме зле материално. Моите литературни опити не носеха средства, майчината ми пенсия беше твърде малка и често оставахме без пари. Когато шофьорът дойде да внесе първата вноска, майка ми го покани да седне.

— Имаш ли деца, момче? — попита тя.

— Двама сина... — Шофьорът въртеше смутено шапката си и не смееше да ни погледне.

— Твоите пари няма да върнат мъжа ми! Иди отглеждай децата си!

— Но... — опита да противоречи момчето.

— Тръгвай! — викна майка ми. — Тръгвай, докато мога да забравя, че уби мъжа ми!

Харесвах тази гордост, въпреки че вечерта ядохме макарони.

Лия беше тежък удар върху самочувствието ми. Харесвах с всичките си сетива тази жена, тормозеше ме погледът ѝ, исках да ѝ

говоря, а знаех, че ще се сблъскам с леденото ѝ безразличие, че ще пропадна в бездънната ѝ безчувственост. Разказах на майка ми всичко. Направих го като сюжет, опитах да я излъжа, че създавам героиня. Старата допи кафето си, обърна го по стар навик и каза:

— Твоята Лия е болна от гордост!

ВТОРА ГЛАВА

АЗ

Към края на април се оказах с близо две хиляди лева дълг и с напълно разхалтена нервна система. Губех тонус, спях лошо. Виждах малко начини да се измъкна от кризата. За цялата зима бях продал три разказа, но приближаваше време да излиза втората ми книга и малко преди първи май заминах да взема аванс. Получих хиляда лева, разпратих петстотин по адреси в София, взех стая в къщата на Ламартин и започнах да пиша пиеса. Завъртях се около театъра, прекарвах вечерите с артистите, не пиех, във всеки случай избягвах концентратите, започнах да чувствам отпускане на нервите, спях по-добре, между отделните „картини“ написах няколко материала за вестниците, получих шпалти, първи и втори коректури, изчаках появата на сигналните бройки, взех влака и се прибрах в София.

Сутринта минах да събера хонорарите, купих няколко книги и се прибрах да доработвам пиесата. Вечерта се срещнах с Йордан Спасов, дадох му първото действие и отидох в бара. Заварих Лия в разговор с двама мъже. Стараеше се да изглежда учтива, насилваше се да излъчва добро настроение, а всъщност изглеждаше възбудена, дори уплашена. Видя ме, кимна разсеяно, остана с тях още известно време, а когато тръгна към мен и очите ни се срещнаха, опъна лицевите си мускули и успя да ми внуши, че нещо не е в ред.

— Седни на трета маса! — каза тихо, с полуотворена уста. — Водка, нали?

Подчиних се машинално, но когато отмествах стола и се готвех да сядам, видях кожен куфар, подпрян до ламперията. Вдигнах глава, но отново срещнах разширените очи на Лия. Разбрах всичко или почти всичко. Влезе Петър Антоу с възрастна жена. Започваше ревизия.

— Помолете клиента да напусне! — заповяда жената, но когато платих и тръгнах към изхода, отново чух гласа ѝ:

— Почакайте, моля! Какво има в този куфар?

— Лични вещи — отговорих.

— Къде живеете? — Двата мъже станаха от столовете и минаха зад гърба ми.

— Тук — казах аз. — Наблизо.

— Защо сте с куфар? — продължи да ме разпитва жената.

— С какво право се интересувате? — Опитвах да давам вид, че не знам какво става.

— Милиция! — жената показа картата си. — Моля, отговаряйте!

— Връщам се от Пловдив. — Извадих книгата от джоба си. — Това е сборник разкази... мои! Книгата все още не е излязла от печат.

— Писател ли сте?

— Да!

Лицето на жената се отпусна, чертите ѝ се смекчиха.

— Извинете, моля! — каза тя. — Тук започва проверка на наличността... Ние сме от стопанската милиция.

— Приятна работа! — казах.

Жената се усмихна.

— Благодаря! На вас приятна почивка.

На другата сутрин позвъни млад мъж. Отворих с насапунисано лице и бръснач в ръка.

— Добро утро. Петър Вълков. Лия ме изпрати да взема куфара.

— Какъв куфар?

Вълков се усмихна.

— Имате ли телефон?

— Да.

— Моля, обадете ѝ се.

Набрах номера. Лия се обади веднага. Знаех, че седи и чака повикване.

— Иван Троев на телефона!

— При теб ли е Петър?

— Да.

— Дай му куфара!

Когато Вълков си отиде, влязох в банята, взех душ и с мокра глава излязох на улицата. Беше средата на май, но температурата спадаше рязко. Обиколих няколко редакции, пих кафе в „Писателите“ и се прибрах. Втресе ме. Към обяд вдигнах температура, а вечерта пропаднах в пропасти, изкачвах се по наклони и отново се сривах в

бездните. Майка ми се върна, предизвика изпотяване, смъкна температурата и започна да ме лекува. Два дена прекарах в леглото, но цяла седмица не излязох от къщи. Започнах да пиша второто действие на пиесата. Йордан идваше къщи, пиехме кафе, обсъждахме драматургичните ходове, следобед спях час-два и сядах да работя. „Направих“ първата картина, четохме я, после написах окончателната редакция. В петък, отново преди девет сутринта, Петър Вълков позвъни на вратата.

— Извинете, че ви безпокоя толкова рано! Къде изчезнахте?

— Болен бях.

Поканих го, предложих му кафе, седнах срещу него.

— Имате ли влияние над Лия? — попита Вълков.

— Аз съм клиент на бара... Стар клиент.

— Знаехте ли какво имаше в куфара?

— Предполагах.

— Ако го бяха заловили, и тя, и вие влизахте в затвора!

— Аз едва ли! — Тонът му не ми харесваше.

— Съучастник!... Във всеки случай щяхте да имате неприятности!

— Да.

— Защо взехте куфара?

— Помоли ме, взех го!

Петър Вълков отпи от кафето, извади пакет „Бенсън енд Хейджес“, запали, без да ми предложи цигара.

— Лия каза, че никога не сте я ухаждали? Влюбен ли сте в нея?

— А вие?

— Аз съм неин колега от университета.

— Аз — клиент на бара.

Вълков се усмихна.

— Не искате да отговорите?

— Лия ви е казала. Пия при нея. Когато я нямаше, пиех при Валентин, предишния барман. Когато тя си отиде, ще пия при следващия.

— Не искате да отговорите!

— Не! — казах. — Аз говоря малко!

— Да, знам от Лия! — Вълков стана, прибра цигарите, закопча сакото. — Бихте ли ми дали телефона си! Лия го иска.

Продиктувах числата, изпратих го и седнах да работя. Целия ден прекарах над втора картина от второ действие, вечерта скъсах страниците, взех единствените десет лева, които имах, и отидох в бара. Лия ме посрещна непроницаема, кимна, довърши обслугата на клиентите, барът беше пълен, застана срещу мен, остави водката, облакът се на бара:

— Наистина ли беше болен?

— Наистина — казах, — нищо сериозно.

— Ще останеш ли?

— Не дълго.

— Ако ме дочакаш, ще идем някъде... Канят те!

— Друг път.

— Искаш да кажеш „никога“!

— Казах „друг път“.

Лия ме погледна кротко.

— Тази вечер аз плащам!

Кимнах.

— Препрочетох книгата ти... Не чета българска литература! Никаква! Започнах да вниквам в разказите...

— И? — попитах с надежда да чуя именно това, което последва.

— Започнах да ги разбирам... Нека не ти звучи фалшиво или благодарствено, но започнах да ги харесвам.

Лия отиде да налива напитки, извикаха я на една от масите. В огледалата виждах Петър Антоу да се лигави с двама мъже с напрегнати вратове и костюми, които чудесно биха седели на други тела.

— Напрегнато е — каза Лия, когато ми донесе втората водка. — Искаш ли да знаеш какво имаше в куфара?

— Не.

— Би предпочел да не те забърквам в моите работи?

— Да.

— Аз съм ревнива! — каза Лия с внезапно вдъхновение. — Ако си мой... приятел, ще бъдеш мой приятел и в опасности, и в радости, и... и в леглото, ако щеш!

— Аз съм твой клиент!

Лия сви рамене и отиде да обслужва посетителите.

лия

Чета Стайнбек. Никога не съм обичала плебейска литература, но този писател е истинска наслада. Цялата неделя не станах от леглото, но вечерта затворих „Краткото царуване на Пипин Четвърти Къси“. Барът започна да ме уморява. Утре сутрин ще идем с мама да купим плат за тапицерия. Къщата ще се разпадне пред очите ми. Според мама Николай се готви да ми направи официално предложение. Не бих се омъжила... най-малко за него. Не познавам мъж, за когото бих желала да се омъжа... Може би Иван Троев, ако не беше толкова мрачен и такъв пияч. Представям си Николай в каква дрипа ще се превърне, ако милицията го попита какво има в куфара. Събрах хиляда и шестстотин долара. Още двеста и ще си купя фиат. Изгоних Валентин. Казах му, че ако ми се мерне, ще го пребия... Наистина ще го направя. Гладна съм. Яде ми се сочно, голямо парче месо. Мама я няма. Ще поканя Иван Троев на вечеря... някъде... в ресторанта на хотел „София“.

Иван мълча повече от минута, но в края на краищата прие. Ще се направя красива и ще се държа като дама. Какво си мисли това писателче? Че барманката Лия е жена за подценяване? Нищо добро не го чака, ако мисли така.

АЗ

Лия ме покани на вечеря. Гладна била, сама била, скучно й било... „Моля те, не искам да каня разни лигльовци и ухажори!“ Изгладих единствения си костюм, лъснах обувките, взех тридесет лева от майка ми, последните пари на къщата, и тръгнах. Лия дойде, точна до секундата. Нищо особено нямаше върху себе си, пола и пуловер, но такива, че да подчертават великолепното й тяло. Макар и най-малко претенциозно облечена, Лия беше най-елегантната жена в заведението.

— Какво ще вземем? Поискай листа.

— Аз ще пия водка.

— И тук ли? Хапни нещо...

— По-късно. Засега водката ме задоволява.

— Извинявай, но прекаляваш с пиенето. Ще се съсипеш за няколко години!

— Аз мисля, че прекаляваш с бизнеса!

Срещнах тъмните, по особен начин мътни очи на тази дива котка. Говорихме за незначителни неща, сменихме няколко теми, преди Лия отново да се върне на „болния въпрос“.

— Какво искаш да кажеш с „бизнес“? Не разбрах намека.

— Бързаш със забогатяването!

Лия посърна, отпи от виното. Останах с впечатлението, че съм я обидил, че разговорът ни е замрял окончателно.

— Нямах представа колко бедно живях! — каза Лия. — Случвало се е мама и аз да имаме само един чифт обувки. Когато тя е навън, аз съм принудена да остана вкъщи!...

По очите ѝ разбрах, че в заведението е влязъл някой... Овладях изкушението да се обърна. Лия мълча миг-два...

— Извинявай, сега ще се върна. — Взе чантата си и стана от масата. Продължих да пия. Някакво вътрешно вълнение ми подсказваше, че с вечерта е свършено. Не се излъгах. Лия се върна, лицето ѝ изразяваше престорено огорчение, гласът ѝ — насилена досада.

— Шефът е довел двама англичани... Трябва да им превеждам... Не ми се сърди... Знаеш Антоу каква свиня може да бъде, ако поиска?

Кимнах.

— Платих сметката... Трябва да ида веднага... Антоу не знае бъкел английски. Говорят си с ръце, като немите.

— Иди, разбира се — кимнах аз.

Лия стана, мина зад гърба ми и се премести някъде из вътрешността на заведението. Почаках няколко минути, допих чашата и си отидох.

На другата сутрин имах работа в радиото. Прекарах до обяд в монтажната зала, навързах през куп за грош някакво екологическо предаване и с главоболие и досада тръгнах да се прибирам през парка. Вървах бавно, с ръце в джобовете, запалих цигара, почувствах се по-добре, миришеше на зелено, пролетта се налагаше, натрапваше ведрото си настроение. Когато минавах между задния вход на стадиона и корта на „Левски Спартак“, шумът на тенисманите привлече вниманието ми. Видях няколко популярни мъже в белите екипи на „Адидас“ да пият „Стела Артуа“ на консерви, сложени в кофа с лед до самия корт, и Лия, с гръб към мен, да прехвърля несръчно през филето тенис топки, подавани ѝ от един от известните политически коментатори. Отстъпих няколко крачки, заобиколих стадиона и по обиколните пътища се прибрах вкъщи.

„Когато човек спи, отсъства външно усещане, отсъства всичко сетивно!“ Тогава какво присъства?

Около мен става страшно. Чувствам дъха на милицията. Всеки момент ще направят обиск. Пакетирах доларите и ги изпратих на адреса на Иван Троев. Не съм го виждала десет дена... от вечерта, когато го оставих в ресторант „София“. Англичаните казват: You can't eat your cake and keep it. (Не можеш да изядеш кейка си и да го имаш). Правя грешка след грешка. Интересно дали моите приятели ще се разтичат да ме вадят от затвора? И в бара, и по улиците чувствам вледеняващия дъх на преследването. Страхът ме разяжда. Единствено в съня намирам спокойствие.

АЗ

Получих колет, отворих го и зелен дъжд от долари се посипа на пода. Потърсих Лия... няколко дена не бях ходил в бар „Славия“. Беше задържана. Отидох у тях. Майка ѝ затръшна вратата под носа ми. Обадох се на Кристиан. До вечерта чаках вест от него. Обади се след полунощ. Лия се оказа в следствения отдел. Заловили я с внос на напитки, с намален грамаж, с водна разрежка...

Цял ден ходех замаян. Трябваше да направя нещо... Потърсих доктор Анадолийски, разказах му надве-натри историята на Лия, поисках да ми подготви документи за брак с по-ранна дата. С разтреперани ръце Ачо фалшифицира васермановите проби, мина по кабинетите, взе подписите на колегите си и в късните часове на следобед аз излязох от болницата с напълно редовни медицински свидетелства. Рано на другия ден отидох в Съюза и продиктувах писмо до Секретариата: „Жената, която обичам, в момента дава показания в следствения отдел на МВР. Вината ѝ е по-скоро младост, липса на опит, отколкото престъпен ламтеж за печалби. Ако цените моя труд и в мое лице уважавате един колега, доказал лоялността си към националната култура, застъпете се за нея. Моля нека се прекрати това следствие! Ако моята годеница влезе в затвора, аз ще се превърна в духовен труп, в емоционална пустиня, способен единствено на алкохолна вегетация...“

Приложих медицинските свидетелства, подписах се и си отидох. Беше деветнадесети май, събота. Във вторник сутринта, след тежко препиване, едва-едва чух звънеца. Беше Лия. Влезе. Седна и затвори

очи. Заведох я в банята, оставих я да се изкъпе, дадох ѝ пижама и легнахме да спим. Наистина спахме. Потъвах в дрямка, алкохолът още вреше в мен, но чувствах нервните ѝ спазми и знаех, че иска да говори...

— Спи, Лия!

— Защо... — Гласът ѝ беше сух, без сълзи, като че ли и без болка. — Единствен ти...

— Не се разкисвай — казах аз. — Спи ми се... Снощи препих до смърт.

— Обичам те, Иване!

— Не ме обичаш, страх те е! Спи, ще говорим следобед!

— Благодаря!

— Един здрав сън и ще забравиш всичко!

Лия се сгуши на гърдите ми. Прегърнах я през раменете и заспах. Предполагам, че и тя е заспала. „Когато човек спи, отсъства всичко сетивно...“

ТРЕТА ГЛАВА

АЗ

Оженихме се. Кумуваха ни Петър Вълков и Мима Борисова. Обядвахме в дома на Мима, а вечерта отидохме у Манови.

— Госпожа Манова — казах, докато ѝ подавах букет цветя и насилвах лошите си предчувствия зад привидно весела гримаса. — Вашата дъщеря и аз направихме семейство.

Манова ме изгледа косо, не прие цветята, пропусна ни в антрето, подхвърли: „Имаш чек от вуйчо Алек!“, и се прибра в стаята си.

Лия погледна писмото, пусна чека в чантата, подреди цветята в дълбока ваза, наля им вода и излязохме.

Навякля овехтеля си пенъоар, майка ми гледаше телевизия.

— Това е Лия, мамо — казах аз.

— Оженихте ли се?

— Да.

Майка ми стана, целуна снаха си, взе я за ръце, сложи я до себе си.

— Мъжете са луди, моето момиче — каза старата. — От адреналина е! Имат отрови за изхвърляне!... Остави го да се набеснее! Ако му внушиш, че си благодарна, било в леглото, било за живота, който ти е създал, той ще ти благодари за благодарността. Настъпиш ли гордостта му, ще освободиш адреналина!

— Аз съм много виновна пред Иван! — каза Лия.

лия

Попаднах в невъобразима къща. Вехтошарница! Свекърва! Господи, помогни ми, това понятие било реално!

— Лиле, ако ме слушаш, ще те направя първокласна готвачка! Лиле, спиш до късно! Млада булка си, трябва да ставаш с изгрева! Добре е за кожата! Не пуши, не пий, много време прекарваш в банята, много се рисуваш, много предизвикателни рокли носиш...

Вчера се връща и носи някакъв пакет. Купила ми сутиени. Бархетни!

— Ако тресеш гърди като кучка, ще събереш кучетата на бесовица. Когато Иван не е вкъщи, мъж до прага не допусчай! Ще излезе лоша дума! Лошата дума вади очи!

От ракли и сандъци измъкна някакви парцали, кой от кой по-грозен.

— Това тка баба ми, това преде на Ванчо пралеля му Сийка, това е мильо от Троевия род, скопска дантела, брюкселски тип.

Пафти, гергеф, поясоци — къщата заприлича на етнографски музей. В кухнята е още по-страшно. Ако мразя нещо, мразя яхниите. Това не е аргумент за свекърва ми:

— Ванчо ги обича. Ще свикнеш!

Тонове лук минават през тази кухня. Направих агнешко фрикасе. Старата демонстративно напусна масата:

— Месо във вар не ям!

Иван мълчи. „Ще свикнете!“ — казва, и това е единствената помощ, на която е способен. А аз знам — няма да свикна!

Дойде Петър, седнахме в „нашата“ стая, пихме кафе, говорихме. Влезе старата, сложи ръце на кръста, клати глава, цъка с език... Петър стана и си отиде. Ревах и от срам, и от яд. Когато Иван се върна, не издържах. Казах му всичко, ругах майка му, нарекох я простачка, не помня още каква. Иван стисна зъби, на лицето му се изписа престъпникът, „непреклонният воин на собственото си спокойствие“, както го нарече Петър, тръшна вратата и излезе. Беше осем часа вечерта. През стената чувах, че старата гледа телевизия. Промъкнах се в антрето, поръчах такси, събрах багажа и си отидох.

Все още не е разрешен въпросът ми. Барманка ли съм или не? Ако съм, ще бъда умна, усмихната, скромна, честна и т.н. Ако не, господ да ми е на помощ!

АЗ

Трети месец не знам какво става с Лия. Чух, че работи в някакъв бар на Слънчев бряг, имала договор за целия сезон... умишлено не питам. Йордан и аз подготвяме сценичен вариант на пиесата. Нарекох я „Разминаване“. Вкарах няколко полусантиментални, полуиронични епизода от моя брачен живот с Лия и финалът сам дойде. Йордан е

доволен. Излезе първата рецензия за новата ми книга. Обвиняват ме, че съм „унижил престижа и достойнството на съвременната жена“. Майка ми ходи из къщи като облак.

— Убих щастието ти, сине! Прогоних жена ти! Залудо тъпча тази земя! За добро ѝ говорех, нещастие излезе! Майка, прогонила жената на сина си — вечно проклятие, никаква утеха!

Опитах да я успокоявам ден-два, а после престанах да ѝ обръщам внимание. Разчистих дълговете, поне тези, които имах към частни лица, взех машината и заминах за Боровец. Натисна ме страшна скука. Започнах да ходя. Вървах по чукарите, докато плуввах в пот, докато капвах от умора, връщах се, хапвах набързо, спях няколко часа и започвах работа. Бях взел няколко английски книги, речници и редувайки работа, четене и запаметяване на думи, откарвах до два-три през нощта. Сутрин отново тръгнах по баирите. След десетина дена почувствах резултата на здравия живот. Не пиех, ако не се смята бирата на обяд, стараех се да не пуша или да пуша само докато работя.

Една сутрин заварих в столовата професор Богдан Латин. Пихме кафе и тръгнахме по пътя за Гюешица. Професорът подготвяше някакви елински преводи. Беше дошъл в Боровец за последна редакция. Вървахме бавно, старецът беше преживял инфаркт и се пазеше от преумора. Попита ме защо съм сам и какво значи венчалната халка на ръката ми. Докато се връщахме, аз му разказах всичко, което знаех за Лия. Наближихме хотела, посрещна ни жена му, обядвахме заедно и се качихме по стаите. На другата сутрин, когато тръгнах на път, отново го срещнах в преддверието. Седеше, загледан в западния дял на Мальовица и изглеждаше отвлечен в мисли. Готвех се да го отмина.

— Тебе чакам, Иване. — Латин вдигна стройното си, все още изправено тяло. — Да вървим?

Предпочитах да бъда сам. Исках да се уморя, да се изпотя до порой, да спя и да работя. Разходката със стария професор щеше да ме умори без полза, да ме натовари с чужди мисли, да убие работния ми ден. Вървахме около час, излязохме от боровата гора и спряхме на една квадратна, като строена от архитекти, поляна. Седнахме, свалихме ризите, затворихме очи срещу благонравните лъчи на ранното слънце.

— Мислех за Лия — започна професор Латин. — Мъчих се да си представя що за човек е тази млада жена. Седнах да работя, легнах да спя, а мисълта за нея нито за миг не ме напусна. Чувах гласа ти, дадох си сметка, че заедно с толкова факти ти не направи нито една оценка. Добре, викам си, ти я направя, старец! Няма да се занимаваш с морализъм. Изхвърли празната фразеология и се опитай да разгадаеш този млад характер. И знаеш ли, моето момче, доникъде не стигнах!

— Лия трябва да се коментира на фона на физическия облик — казах. — В нея се чуват подземни тонове, има нещо от зловещия чар на порока... Не мисля, че може да се вмести в нормалните мерки.

— Нещо подобно се въртеше в главата ми, но го отхвърлих като белетристика. Аз съм на седемдесет години! На тази възраст човек отдавна е открил, че и животът, и хората са банални до повръщане. Това, за което искам да ти говоря, не е Лия, а Лия на Иван Троев. Опитай да ме разбереш? Проститутка или светица, тя с нищо не променя силата на чара си, ако ти самият знаеш, че не заради това, а въпреки това тя е Лия на Иван Троев.

— Да — казах аз.

— Ако едно куче е зло и чуждо, то е зло куче. Ако е зло и твое, то е твое куче. Ясно ли се изразявам?

— Да.

— Ако чуждият алкохолизъм ти е противен, твоят е в състояние, в което си изпаднал временно!

— Така е... като че ли...

— Ако една жена обича децата и пороците, ако е ленива като котка (това е твой израз) и заедно с това енергична като вулкан, ако е неблагодарна като велика нация и смирена като източна робиня, значи е интересен човек, а интересният човек не бива да се схваща просто. Разбираш ли?

— Да — казах аз, но всъщност мислех за други неща и тогава разбрах малко.

лия

Държа третостепенен бар и слава богу. Работя от седем до единадесет, а животът тук започва в полунощ. Слънчев бряг е претъпкан като концентрационен лагер. Работя в „Свежест“ и имам стая в хотела. Помага ми едно пълчиво момче от Айтос. Започвам да

свиквам с него. В началото влизаха предимно гостите на хотела, но покъсно забелязах и хомосексуалисти. Забавлявам се от сърце, предавам им бележки, служа за душеприказчик. Плачат, карат се така, както никога ревниви жени не биха го направили. Заплашват се с убийства, със самоубийства.

Използувайки връзките на баща си, Петър успя да си намери стая в хотел „Бургас“. В единайсет часа идва да ме вземе и отиваме във „Вариетето“. Най-накрая изплю камъчето. И той е влюбен в мен.

— Упълномощи ме да те разведа с Иван Троев! — каза една нощ. — Този брак не ти носи нищо! Като моя жена поне страховете ще отпаднат. Много хора ще се съобразяват със снахата на Васил Вълков!

Опитах да се измъкна. Казах му, че не искам да обиждам Иван, все пак той направи за мен повече от баща ми...

— Ти не обичаш Иван!

— Не е вярно, обичам го!

— Това се нарича признателност! — продължава да настоява Петър. — Ще признаеш ли, че не си влюбена в него?

— Признавам.

— Стига! Набесня се! — Петър се напиваше за първи път, откакто го познавах. — Знам, че всеки трябва да опита живота, но твоето е прекалено! Роди ми едно дете и ще те направя дама. Дама, разбираш ли? Вместо по вмирисани барове, ще ходиш по дипломатически приеми, ще летуваш на световни курорти... Знаеш ли защо съм тук, а не например в... Амалфи? Досещаш се, нали? Тук съм, за да те спася от теб самата!

Казах му, че ще помисля, но още докато говореше, знаех отговора. „Не!“ — беше единственият отговор, който можех да дам на моя бивш приятел Петър.

В хотела се настани един интересен мъж. Отначало мислех, че е англичанин, после се оказа швейцарец. Рус, елегантен, идва ми да плача, като го гледам. Все още не е влизал в бара. Помолих Петър да се запознае с него и да ме представи. Като реакция Петър освободи стаята и замина. Накарах Ангелчо келнерът да се обади на Иван. Майка му каза, че работи в Боровец. Не бих се изненадала, ако е някъде наблизко. Жената на директора замина и сега не мога да се отърва от този навлек. Цяла вечер виси в бара за ужас на педерастчетата.

Ще запомня тази нощ. Швейцарецът се казва Йохан Хал. Влезе в бара, поиска пакет „Кент“ и се готвеше да излезе.

— Направете ми честта да изпиете едно питие в моя бар, господине?

Хал се усмихна с едрите си зъби.

— Чакам телефонен разговор, но след това ще се възползувам от поканата.

Беше едва седем часът. Появи се в десет и половина. От нерви и напрежение бях изпила три чаши кампари. Изглеждаше уморен, като че ли разстроен.

— Закъснях ли?

— Затварям!

— Имах неотложен разговор, но утре вечер аз ви каня... Не знам къде, където изберете?

Кой, по дяволите, ще те чака цял ден!

— А защо не изпием по чаша в моята стая? Живея на петия етаж в този хотел.

— И аз съм отседнал тук — каза Хал.

„Знам, глупако!“ Подадох му бутилка уиски, Хал остави двадесет долара.

— Първи етаж. Сто и девет! — каза, преди да напусне бара.

Йохан беше непохватен, банален мъж, но аз така бях полудяла по него, че не обръщах внимание на подробностите. Плувахме, любехме се, спяхме, тъпчехме се в едно легло, после аз слизах на работа, а Йохан оставаше в стаята си, водеше телефонни разговори, пишеше писма, ту ожесточени, ту като че ли участваше в дискусия. В единадесет часа аз се качвах при него, връхлитах в банята и още под душа започвах любовната игра. Сутрин наемахме велосипеди, търсехме усамотени места или след хотел „Бургас“, преди завоя за Несебър, или в обратната посока, срещу Свети Влас. На дванадесети юни бяхме слезли на плажа, плувахме, сменихме банските и отидохме да прием кока-кола в сладкарница „Русалка“. Седнахме, запалихме цигари и изведнъж Йохан скочи. Опита да побегне. Тогава видях, че терасата е обградена. Настигнаха го, сложиха му белезници, поведоха го към една волга. До масата се изправи мъж на средна възраст. Попита ме за името, поиска документи. Нямах, бяха в администрацията на хотела. Задържаха ме. Швейцарецът Йохан Хал се

оказа Ян Вагнер, осъден на дванадесет години затвор от властите на федерална република Германия. Повече не видях Йохан или Ян... Под охрана тръгнах за София. Пътувах по така наречения „етапен ред“. Няколко пъти ме повикаха на разпит. Казах цялата истина... Един ден в кабинета на следователя въведоха Иван...

АЗ

Милицията дойде да ме вземе от Боровец. В колата ми казаха какво се състои престъплението на Лия. Отговорих, че не вярвам да е знаела що за човек е Вагнер. Да, и те споделях това мнение. Щели да я освободят срещу моя подпис и с уговорката да се опитам да ѝ влияя. Не можех да ѝ влияя и го знаех. Не казах нищо. Стигнахме до столичното управление на МВР. Предадоха ми вещите ѝ, минали след нея етапния път, тогава ме въведоха при следователя. Лия беше там. Изглеждаше отслабнала, мълчалива, може би уморена, но в никой случай гузна.

— Втори път минавате метър! — каза следователят. — Третия, сърдете се на себе си!

— Хайде, Лия — казах. — Хайде да вървим...

Взех я за ръка. Тръгнахме. В джоба ми имаше шестстотин лева Лиини пари и по-малко от петдесет мои. Спряхме на Львов мост, дадох ѝ парите, взех такси и отидохме у тях. Посрещна ни майка ѝ.

— Що за мъж сте вие? Нямате ли достойнство? Докога ще се занимавате с нея? Мислех, че сериозно сте решили да станете писател?

Не отговорих. Влязохме в стаята на Лия. Седнахме.

— Не очаквай обяснения! — каза Лия.

— Не задавам въпроси!

— Обичам те... Особено... Лия толкова може да обича!

— Аз се задоволявам с малко... Работя в Боровец... Време е да тръгвам.

— Вземи ме... ако е възможно?

— Шегуваш ли се?

— Имам нужда от малко почивка...

Лия спа непробудно двадесет и четири часа. Влизах, излизах, работех, ползвах банята... тя спеше, мушнала юмруци под брадата си. На третата сутрин закусах с Латин и жена му, когато Лия се появи свежа, възвърнала и сили, и цвят, и самочувствие. Представих я на

Латинини, закусихме заедно, после аз се качих да работя. Лия дойде на обяд, взе душ и влезе в стаята.

— Прекрасен старец е твоят професор. Цени те, пишел си по-различно от другите, с кръв, със страсти... Не запомних точно как...

— Вдига ми цената!

— В моите очи твоята цена е висока... във всеки случай няма нужда от повдигане!

Оставих машината, обърнах се.

— Какво искаш да кажеш?

— Искам да ме целунеш! — беше отговорът.

Този ден аз и Лия се държахме като съпрузи. Прекарахме още една седмица в Боровец. Лия започна да се отегчава. Професорът работеше. Единствената ѝ компания беше жена му.

— Добра жена е професоршата — беше всичко, което каза за нея.

Умишлено не наруших ритъма, не ѝ отделих повече време, отколкото преди нейното идване отделях за разходки. Имах основания, поне сега мисля, че имах. Не исках да остане с впечатлението, че се отнасям с нея като с болна, нито че се готвя да проявя прекомерни съпружески претенции. Може би сгреших, кой знае, във всеки случай десетте дена, прекарани в Боровец, бяха между най-щастливите, а и между най-продуктивните в живота ми.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

лия

Получих писмо от Петър Вълков. Иска си парите! Хиляда лева! Ужас! В книжката са останали двадесет, колкото да я опазя от унищожение...

Баща ми отказа да ми заеме пари.

— Продай колата! Аз съм притеснен до смърт... Нов дом, ново семейство...

— Никога, по никакъв повод, под никакъв претекст не ме търси — казах аз. — Забрави, че си имал дъщеря!

Този мръсник отговори:

— Никога не съм бил сигурен, че си моя дъщеря!

Карам курс за стюардеси. В барокамерата едва издържам, изглежда, че не съм в ред с вестибуларния апарат, но на английски и френски няма по-добра от мен, а момичетата, които ме конкурират, са доста грознички.

Мама ми показва спестовната си книжка. Има сто и десет лева. Положението изглежда безизходно! Нямам право на заем от държавата, не съм на щат... има една-единствена възможност, любовникът на мама...

Отидох в кантората на д-р Соколов. Стана, посрещна ме, настани ме в стол. Трябваше да изчакам някакъв клиент. Заслушах се. Въпреки

вида си на стар сатир, Златко Соколов мислеше бързо и дръзко. Започнах да се отпускам... когато застанахме очи в очи, казах:

— Имам дълг. Трябват ми хиляда лева. Ако ме вземат в авиацията, ще ви ги върна на части от заплатата, ако до три месеца не започна работа, ще продам колата и ще се издължа изцяло.

Соколов не мигна.

— С удоволствие ще ви услужа, ако майка ви не е против. Сама разбирате, че няма да предприема нищо зад гърба ѝ. В шест часа ще бъда у вас. Ако не се появят пречки, утре сутринта ще имате сумата.

Върнах се на летището. С момичетата пихме кафе, говорихме за мода и, разбира се, за мъже. В шест и половина се обадох вкъщи. Мама вдигна телефона.

— Ти ли си, Лия? Бий телеграма на вуйчо си Алек и не ме занимавай с проблемите си!

Ами сега? По корем ще се влача, но ще намеря парите! Дори ако трябва да се разделя с фиатчето, макар че нямам пари за бензин и почти не го карам... Ако поискам от Иван? И той няма, горкият...

Позвъних на леля Дарина. Покани ме на вечеря. Умишлено отидох по-рано. Отвори ми Николай. Едва не припадна. Помислих, че трудно потиска вълнението си, но като влязох, разбрах истината. В хола се беше разположила малокръвна дама с очила и безформени крака, които опитваше да издължи с крайно неудобната поза „кръстосани успоредни прави“. Първата ѝ работа беше да се осведоми коя зодия съм.

— Скорпион — казах аз. — Не разбирам нищо от зодии.

— Николай е рак. Вие сте в тежка дисхармония!

Направих се, че не разбирам намека. Седнах, пих кафе и дочаках леля Дарина. Отидохме в спалнята.

— Хареса ли ти приятелката на Ники? — попита тя.

— Мила е...

— Мечтаех да се сблизите?

— Аз не мога да бъда това, което наричат „вярна жена“...

Леля Дарина мълча известно време.

— Мислиш ли, че от Ники ще излезе интересен мъж?

— Да — казах, но разбра, че я лъжа.

И тук ударих на камък. Затрупа ме с документи. Показа ми молба за заем на името на мъжа ѝ, фактури за покупки на фаянс, дървена ламперия и т.н. Нито чувах, нито виждах. По-важно беше, че и оттук щях да изляза с празна чанта. Извиних се, че до вечерта трябва да уредя този проблем. Когато се сбогувах с Николай и любовницата му, не се въздържах и казах:

— Аз съм в хармония само с лъвовете. И като зодия, и като мъже!

Не знам какви характери се развиват под астрологичния знак на скорпиона, но ако животът продължава да ме пресира, ще се превърна в истинска змия. Когато на една жена ѝ се плаче, трябва да има някой до нея...

Събудих се от кошмарни сънища. А сега накъде? Потърсих Иван.

— Няма го, Лиле — каза майка му. — Втори ден не се е прибирал.

Отидох в „Писателите“. Нямах го. От няколко дни не бяха го виждали.

И на летището нищо ново. Милицията проучва документите. Правя се, че това не ме тревожи. Лъжа себе си. Някакви летци ме черпят кафе, коняк, канят ме на обяд... Аз ли не знам какво означават такива покани? Отказвам, макар че умирам от глад!

Изтеглих последните пари от книжката, купих македонска наденица, горчица, прибрах се, ядох и легнах да спя. Спала съм като мъртва от два до седем и половина. Събудих се смазана. Всичко ме болеше, и главата, и тялото. Мама не беше вкъщи. Гардеробът ѝ беше празен. Беше се пренесла у д-р Соколов. Взех душ и излязох. По стълбите доях до последното парче наденица, купих цигари и седнах в градината на „Св. Георги“. Денят се скъсяваше. Двама млади простаци седнаха до мен, започнаха да сипят плоски комплименти. Хукнах без посока. Доста по-късно си дадох сметка, че вървя към „Славия“...

От вратата видях Иван. Беше пиян, но се държеше. Двудневната брада правеше остро му лице още по-остро, от спирт и неспане и без това дивите му очи сега изглеждаха жестоки. Петър Антонов кимна „разсеяно“ и побърза да се скрие в офиса. Седнах.

— Ще ме почерпиш ли нещо?

Пих водка. Мълчахме. Всъщност ние винаги сме разменяли празни фрази. Изпих две водки, напих се, разказах му всичко. Не издържах, разплаках се. Иван извърна глава.

— Утре до обяд ще ти донеса парите — каза той. — А сега си върви. Започвам да се напивам... Не търпя свидетели на пианството си!

— Нека остана! — Алкохолът ме беше размекнал, гласът ми трепереше.

— Махай се! — каза Иван Троев.

В гласа му имаше нещо, което ме застави да стана...

От десет часа започнах да го чакам. Мина дванадесет, мина два... не издържах, обадох се у тях. Нямахше никой. В пет часа нервите ми не издържаха, хвърлих се на леглото, ревах истерично. Звънецът се обади в най-тежката криза. Беше Иван. Донесе хиляда и петстотин лева. Нямах сили нито да се зарадвам, нито да му благодаря.

— С остатъка опитай да изкараш до първата заплата — каза той.

След един час дойдох на себе си и тръгнах да го търся. Нямахше го нито у тях, нито в „Славия“, нито в артистичните клубове. Купих едно пиле, направих бульон, ядох и легнах. Не можах да заспя. Към десет и половина иззвъня телефонът. Сkochих. Бях сигурна, че е Иван... оказа се Петър Вълков.

— Получих записа... Ти си луда... Това беше шега... Искях да те накарам да се стреснеш... Аз те обичам, Лия!

— Върви по дяволите! — Изключих телефона и легнах да спя.

АЗ

Репертоарният съвет на комитета спря пиесата. Отидох им на крака да чуя възраженията. „Дребнотемие, несъзвучие с живота, сексуални намеци, фройдова трактовка“ и прочие глупости. Написах писмо до един от заместник-председателите (често започнах да пиша официални писма), нарекох една от театроведките „курва“, чух заплахи и със съд, и с висши държавници, тръшнах вратата и излязох.

Не ми върви. Втората ми книга остана почти незабелязана. Писаха малко, повърхностно... Един писател не трябва да се притеснява от реакциите на критиката... Изглежда, все още не съм станал писател.

Лия е закъсала. Трябват ѝ пари. Не бях теглил аванс за романа, но се оказа, че все още нямам право. Цял ден тичах от директора на издателството до главния счетоводител на Съюза. Накрая все пак взех пари. Предишния ден бях препил до смърт. Не исках да се показвам пред Лия в най-жалкия си вид. Прибрах се с хиляда и шестстотин лева в джоба, избръснах се, взех душ, отделих сто лева, другите ѝ ги занесох. Заварих я мрачна като облак. С типичната си арогантност дори „благодаря“ не каза. Отидох у Йордан, изпихме бутилка гроздова ракия, отвори ни се глътка, слязохме две улици под тях и в „Шанхай“ се напихме до преливане. В единнадесет часа бях вкъщи. В осем на другия ден нахалната настойчивост на звънеца все пак успя да ме вдигне. Беше Петър Вълков.

— Трябва да ти говоря!

Пуснах го, но го заставих да чака, докато мина през баня, клозет и поне малко „да дойда на себе си“.

Когато с кана кафе в ръце седнах срещу него, бързо си дадох сметка колко зле изглежда, колко трудно потиска нервите си. Налях кафето. Петър пи, скочи, изтича в банята и повърна. Върна се блед като смъртник с ръка на пулса и с очи, едва задържащи се в ябълките.

— Не мога повече! — изплака той. — Кажи ми честно ти ли даде пари на Лия?

Кимнах.

— Защо я глезиш, идиот с идиот? Не си ли даваш сметка, че те прави смешен!

— Дръж се прилично!

— Не ме плаши! И да ме убиеш, ще ти кажа всичко. Аз обичам Лия!

— Кажи ѝ го!

— Казах ѝ го! — изкрещя Петър. — Снощи по телефона ѝ го казах за последен път! А тя ме прати по дяволите!

— Върви там, където те е пратила! Нямам нито време, нито нерви за любовните ти мъки!

— За нея имаш време, нали? Колко пъти ще я вадиш от затвора?

Сега и аз креснах:

— Колкото се наложи!

Петър реши, че е по-добре да снижи тона. Рядко налитам на бой, от години не съм го правил, но нещо във вида ми респектира, очите ми

имат свойството бързо и лесно да имитират гняв и аз често съзнателно спекулирам с привидната им войнственост.

Петър извади пачка, хвърли я пред мен.

— Ето! — сега изглеждаше уморен, готов да плаче. — Нека вземе парите... или ти ги вземи... Опитай се да я убедиш. Не мога да понеса да ме мисли за хаиз!

Опитах да се свържа с Лия, но у тях нямаше никой.

— Разбира се — Петър прибра парите и вдигна с усилие натежалото си тяло. — Щом веднъж е уредила проблемите си, никой не може да предвиди къде ще я завее безгрижието!

Мислено му дадох право.

В момента, когато издателството придвижи хонорара ми, като че ли и на книгата ѝ потръгна. Няколко дена по-късно главният редактор ме повика и ми показа проекта за корицата. Повикаха ме и на разговор в комитета.

Заместник-председателят беше взел компромисното решение постановката да бъде осъществена в края на пролетта или по-точно след края на текущия театрален преглед. Това решение не ме задоволяваше, но не бях в състояние да го променя.

Продължих да пия в „Славия“. Ходех вечер след седем и се прибирах след затварянето му. В края на септември в заведението влезе писателска компания и аз се запознах със София. Когато се понапихме, поетите, като всички поети, започнаха да декламираат стихотворения. И София не направи изключение. С равен, плътен глас каза две слаби, повлияни от Багряна, стихчета, но ги каза като мъж и когато накрая ми предложи да отида при нея, у дома си имала спирт, аз не казах „Не!“ Спах при София. На сутринта я съблякох и постъпих с нея така, както постъпва мъжът с жената... За обяд имаше кавърма, в четири часа черешов пудинг, за вечеря сирене по шопски и огромна салата с майонеза. Разбира се, и водка. Три дни не излязох от този дом. Не мога да кажа, че София ми е харесала кой знае колко или че съм я ценил било като поетеса, било като жена. Инерцията ме задържаше, прекършваше волята ми и аз ядях, пиех и правех любов в един ритъм,

който ми беше наложен и срещу който апатията ми нямаше средства за съпротива.

На четвъртия ден симулирах „работа“ и се прибрах вкъщи. Майка ми ме посрещна с думите:

— Лилето те търси... онзи ден, вчера, през нощта... Обади й се! Не искам да мисли, че те крия!

Както очаквах, така излезе. Заварих Лия в тежка депресия. Отвори с подути очи и рева на гърдите ми повече от минута, преди да обясни какво се е случило. Резултатът от изпита за стюардеси бил обявен, но нейното име не фигурирало между приетите. Оценките й по езиците били най-високите, медицински била годна. Поискала обяснение. Оказало се, че милицията отстранила кандидатурата й.

Призля ми. За трети път се налагаше да влизам в контакт с Министерството на вътрешните работи и за трети път Лия беше поводът. Обадих се на Кристиян, срещнахме се. Въртя се на стола, часа се по главата, нарече ме „луд човек“, „рогоносец“, „самарянка“, но в края на краищата обеща да уреди среща с шефа си.

— Имай предвид, че ако твоята благоверна съпруга ни поднесе някакъв нов гаф, и ти, и аз ще идем по дяволите!

Кристиян си отиде без „довиждане“, но удържа на думата си. В петък сутринта позвъниха от канцеларията на шефа му. Същия ден в десет часа щеше да ме приеме за разговор.

— Седнете! — Бяла ръка посочи кожено канапе. — Искам да ме разберете правилно. Гражданската авиация е една от входните врати към държавата. Знаете колко важно нещо е първото впечатление. Затова се интересуваме и от поведението, и от битието на личния състав на авиацията. Сам разбирате, че нито поведението, нито битието на вашата жена отговарят на условията... Повиках ви да ви го кажа лично. Ние дължим това обяснение.

Прибрах се, седнах да мисля. Не познавах лично нито един големец, няхах никакви връзки. „С тежка задача ме натовари, Лия!“ Въртях се до обяд вкъщи, пих кафе след кафе и въпреки това нищо не измислих. Излязох на улицата и тръгнах машинално, без посока. Тогава се сетих за Петър Вълков. Разбира се! Сега Петър имаше реален шанс да се бори за любовта си. Казах му го с най-циничните думи, които попаднаха в устата ми. Отново се върнах вкъщи, но този път сигурен, че Лия е стюардеса. Зачетох се и не усетих кога се мръкна. В

седем часа с педантичната точност на човек, който отива на работа, аз се запътих към „Славия“. В девет часа дойде Петър, седна и изплака с паникьорския си тенор:

— Нищо не става, нищо, нищо не свърших! Старият отказа!

— Защо? — попитах, колкото да потисна тревогата.

— Трябваше да му разкажа всичко. Така и така щеше да научи...

Викам си: „Истината е най-добрата политика!“ Старият каза: „За курви и престъпници не влизам в конфликт с меверето!“ Буквално цитирам... Какво ще правим сега?

— Имаш ли някаква идея?

— Абсолютно никаква!

— Ще пиеш ли нещо?

— Бързам... Паркирал съм отпред.

— Върви — казах аз. — Ще гледам да измисля нещо...

Сутринта потърсих секретарите на Съюза. Заварих единствено секретаря на външния отдел. Присвих го в един от ъглите на кафенето и с увъртания и недомлъвки горе-долу му дадох да разбере от какво имам нужда. Секретарят опита да се измъкне. „Нямало практика за оспорване на решенията на други ведомства...“ но в един миг лицето му се проясни и той произнесе спасителната фраза.

— Професор Латин беше при председателя. Чух го да говори ласкаво за теб... Братът на жена му е голям шеф. Ако някой може да ти помогне, това наистина е само той!

Три дни по-късно професорът се обади вкъщи.

— Добри новини, моето момче! — каза старецът. — Лия може да иде на летището... още сега...

Онемях, взех да заеквам.

— Не знам как... да ти... да ви... се отблагодаря, професоре... От името на Лия, от мое име...

— Моля ти се, Иване! Колкото моята намеса свърши работа, толкова и твоят авторитет на писател... Крайно време е да се научим да ценим интелигенцията си!

Горкият професор, той по-добре от мен знаеше колко нулев е писателският ми авторитет!

Лия я нямаше. Вдигнах се до тях и ѝ оставих бележка. Очаквах, че ще се обади, но до обяд нямаше и вест от нея. Отидох в „Писателите“. Към седем се появи София. Поиска да слезем в

ресторанта. Обадих се у Лия. Отново никой. Минахме в ресторанта. Ядох безвкусна пържола, по настояване на София пихме бяло вино. Разливах по чашите втората бутилка, когато Лия се появи на входа. Лицето ѝ цъфтеше, бурна радост се четеше в очите ѝ, но когато ме видя, мълния изкриви изражението ѝ, дойде на масата, огледа София, каза: „Благодаря!“, грабна бутилката, разби я върху плота на масата, врътна се и преди да успея да реагирам, напусна заведението.

ПЕТА ГЛАВА

лия

Летя трети месец. Наближава Нова година. До края на месеца имам три наряда. Два чартъра Бенгази — Мека, Мека — Бенгази и Триполи — София. Останалите полети не са насрочени. Вдругиден, в неделя, мама ще се омъжи за д-р Златко Соколов и всеки ще тръгне по своя път. Предостатъчно е да се срещаме по празниците... Купувам книги от всеки град. В началото се нахвърлих на „секси“ и „крими“, но много бързо ми омръзнаха. Чета „Херцог“ на Сол Белоу... не съм сигурна, че разбирам тази книга.

В Либия има сух режим, но въпреки това шефът ме изпрати в първа класа да занеса бутилка ВАТ, кешу и лед. Около масата в лайнера бяха седнали трима араби и кой можеше да допусне... Божидар Стоев. Заслушвам се. Говори доста груб, но безотказен английски. Преговарят! Чувам откъслечни думи... доставки, цена... Изглежда, съм се увлякла, защото Божидар вдигна глава, погледна ме и попита:

— Говориш ли английски, Зайо?

— Да.

— Трябва да забравиш всичко, което чуеш тук!

Каза го усмихнат, взе бутилката и със сръчността на барман подготви питиетата.

Летим и единственото, което знам, е, че летим над Сахара. Два часа по-късно кацаме. Около самолета се скупчват араби. Божидар Стоев застава пред тях, вдига ръка и въдворява тишина. Арабите млъкват, но от такава тишина болят ушите. Суховат старец се отделя от тълпата. Пилотите го издигат с въжената стълба. През дължината на салона виждам Божидар Стоев...

Тръгваме. Как ще излетим от тези пясъци? След стотина метра спираме. Стоев и пилотите мъкнат пияните араби и през вратата ги изхвърлят направо на пясъка. Споглеждат се, напушва ги смях...

Събираме се в кабината. Пилотира Иван Хулигана, млад мъж, един от асовете на авиацията. Доскоро е бил военен пилот. Личи му. Мълчим нервно, командирът стартира, машината реве, хиляди тонове пясък хвърчат под колелата. Зад нас е пясъчна буря. Излитаме. Самолетът набира височина...

— Браво, Хулиган! — Божидар Стоев го потупва по рамото и се обръща към мен. — Зайо, донеси ми още една бутилка... и много лед!

Стоев е свалил обувките и е вдигнал на седалката снежнобелите си чорапи.

— Пий с мен! — казва той.

Сядам.

— Как се казваш?

Казвам му.

— Омъжена ли си?

— Да.

— Знаеш ли, че си красива? Не, това не е думата! Ти си изкушение... Ако ти се случи и друг път да летиш с мен, слагай сутиен! Аз съм старомоден.

Усмиввам се, и Божидар се усмивва.

— Добра работа свършихме. Бих казал, че сме свършили чудесна работа. Този полет ще ти донесе подаръци. Ето, подава ми златна запалка, Стоев знае да цени сътрудниците си, особено мълчаливите.

Взимам запалката, мълча, въртя я в ръце.

— Прибери я! — Налива уиски, слага много лед, прави го урон stones (върху камъни — англ.). Пием мълчаливо. Ще летим девет часа? Страшно много време!

— Знаеш ли, Зайче, я иди кажи на Хулигана, че ще спя. Да не ме безпокоят! А ти ела, искам да ти кажа нещо!

Отивам, връщам се. Божидар не е мръднал. Заварвам го така, както го оставих.

— Ела! — Отивам. — Седни! — Сядам.

Божидар разкопчава блузата ми, сваля я... маха полата, чорапите, обувките...

— Свали всичко! — казва той. — И часовника, и медальона, и пръстена!

Подчинявам се. Божидар ме полага по гръб, съблича се, затиска ме с тялото си, люби ме с гняв, като отмъщение... Изтичам, нямам

грам стомашни сокове.

Божидар ми подава чаша. Пием сами в самолет за сто души. Летим над Средиземно море. Всеки момент от хоризонта ще изплува Кипър.

Вървя по цюрихската „Банхофщрасе“. Господи, каква улица? Купих часовник на Иван с метална гривна. Красива вещ. Пия кафе в „Йелмоли“. След два часа излитаме за София. Довечера е Бъдни вечер. Ще се опитам да открия Иван.

Добре, че съществува бар „Славия“. Намерих го там, където го оставих. Все още съм в униформа. Положих часовника пред него. Закопча го на ръката си, огледа я, целуна ме по бузата и това е всичко. Колко обичам този човек и колко чужди сме един на друг! Нима не можем да имаме един нормален и спокоен брак?

Коледа. Канена съм на обяд у младото семейство Райна и Златко Соколови. Нося шампанско. Масата е подредена като за прием, липсват само златни прибори, но затова пък сребърни има в изобилие. Мама изглежда спокойна и горда в новата си роля на съпруга. Вуйчо Алек е изпратил честитка, но чек не.

Сядаме около масата, Златко налива сливова ракия, отпива, примлясква и казва уж между другото, но всъщност обмислено:

— Как ви подейства контактът със Западна Европа? — Все още сме на „ви“ и едва ли ще сменим формата.

— Обичам да пътувам — отговарям двусмислено и не особено охотно.

— Някога следвах във Фрибур... едва ли знаете този град? Той е между Берн и Лозана. Навремето там беше един от най-добрите юридически факултети на Европа... а и в света. Тогава пътувах много... Хареса ли ви Цюрих?

— Предпочитам Лондон.

Д-р Соколов прави кисела гримаса, мълчи известно време, но не издържа и продължава:

— Англичаните обаче предпочитат Цюрих, а най-вече Люцерн или Интерлакен. Ако случаят ви срещне с истински англичанин,

попитайте го! — Д-р Соколов отново мълчи, но чувствам, че мисли трескаво. — Впрочем как ви допуснаха до такава работа? Все пак вие сте дъщеря на баща си!

— Моят съпруг гарантира за мен!

Отново мълчание.

— Не знам дали е удобно да попитам, но всъщност къде е вашият съпруг? И с какво се занимава... ако не е тайна, разбира се!

Мама казва „Драскач“, аз: „Писател“, и двата отговора се сливат. Въпреки иронията на жена си, Златко Соколов все по-трудно крие лошото си настроение.

— Разбира се, той е комунист?

Мълча, мълчим всички. Срещам очите на мама.

— Ще отговориш ли?

— Очаквах, че ти ще го направиш!

— Отде да знам какъв е! — почти крещи мама.

Отпивам от ракията, усмихвам се.

Д-р Соколов мълчи, но очите му блестят зад очилата и аз знам, че ме мрази до смърт. Колко банално, господи! Спасява го префърцунената му сестра. Разговорът става общ и празен. Веднага след обяда лъжа, че имам полет и се прибирам вкъщи. Лошо ми е от нерви, вие ми се свят, ръцете ми треперят... Не мога да понасям омразата!

В шест часа Божидар и аз отлитаме за Варна. Той е зает човек, съпруг и баща със задължения... „Новата година трябва да посрещна със семейството си, но Коледа ще подаря на теб, Зайо!“

Настанихме се в шведския хотел на „Дружба“, облякохме бански и слязохме при басейна. Прием уиски. Аз малко, по-скоро мокря устни, но Божидар се налива здраво.

— На седми януари ще навърша четиридесет и девет години! — Очите му са мътни, гласът му звучи горчиво. — Кръстили ме Божидар, защото съм се родил на старата дата на Коледа. Днес имам своеобразен рожден ден... Когато съм се родил, девет мъже от моя род били в затвора. Дядо ми загинал във войната, но оставил петима сина... и петимата са убити в Илиенския форт... Двама братя на майка ми са изгорени в пещите на РО-2, двама братовчеди удушени в двора на гвардейския полк... Войни, кръв... Дойде ми до гуша! И моята съдба, и тя кучешка се случи! Ожених се, докато бях във Военното

училище... жена ми роди двама сина... В нашия род не се раждат фусты! Навремето казвахме: „Това е моята другарка!“ И какво от това? Когато я видя да се съблича, извърщам глава...

— Не ми разказвай за жена си!

— Какво, Зайо? А, жена ми? Иди се поразходи, влез, поплувай... разказвам на себе си...

АЗ

Тази нощ с голямо закъснение прочетох „Чужденецът“ на Албер Камю. Прекрасна книга, но ме докара до пълно отчаяние...

Спасов води репетиции два пъти на ден. Понякога присъствам, друг път ме викат спешно. Налага се да променям реплики, да дописвам диалози, да се съобразявам с капризите на артистите, особено на актрисите. Все още не мога да си представя що за спектакъл ще се получи. Почвам да не вярвам в текста. Страници и сцени, които, препрочитайки ги, не само ми харесваха, но дори ме вълнуваха, „хващаха ме за гърлото“, произнесени на глас, звучат кухо, фалшиво и най-страшното — подлизурски. Не мога да се отърва от мисълта, че пишейки тази пиеса, аз подсъзнателно съм се нагаждал към някакъв вкус, че съм бил подчинен на вътрешна цензура. Вглеждам се в Йордан... Нямам чувството, че текстът му действа потискащо... Единствена София, която няма капка талант, но в замяна на това изумителни количества безцеремонност, казва част от истината.

— Бил ли си в китайски ресторант? — пита тя. Отговарям отрицателно. — Сервират лакирани патици... Твоята пиеса ми прилича на лакирана патица...

Опитвам да игнорирам думите ѝ, но цялото ми внимание е погълнато от нещастния литературен лакей Иван Троев, от сивия, заслепен чужденец, боледуващ за една дива котка, която не ще да чуе за него.

Лия лети и върти любов с някакъв старец. Имитирам „незнание“ и приемам с целувки подаръците ѝ, включително един часовник. Както винаги и сега не знам какво ѝ е отношението към мен. Не се развежда, но не се връща при законния си съпруг. Доскоро аргументът ѝ беше „не мога да живея с майка ти“, но сега самата тя разполага с апартамент. Както очаквах, не ми предложи да се преместя при нея...

Бях включен в делегация за посрещане на гости от чужбина. Докато чакахме да кацне самолетът, в кафенето влезе любовникът ѝ. Бях го виждал в един служебен мерцедес. Лицето му не се забравяше лесно. Сега, зад прикритието на групата, имах възможност да го разглеждам. Погрешно го бях взел за старец. Въпреки бялата коса той не беше повече от петдесетгодишен, мой ръст или малко по-нисък, мощен и, най-важното, расов. Това беше онази специална порода, която произвежда така наречените „опасни мъже“, самците, които винаги са ми били противни, но срещу които никога не намерих основания за презрение. Самецът се подпря на бара, изпи едно кафе, изпуши една от френските си цигари и излезе. Без да ми казва някой, аз бях сигурен, че този тип е зает човек и „труден мъж“. Присви ме стомах, но разбрах Лия... Толкова по-голяма беше изненадата ми, когато въпреки заварих бележка. Канеше ме да посрещнем заедно Нова година. Още по-озадачен бях от настоятелното повторение „само двамата“.

ШЕСТА ГЛАВА

АЗ

По обяд на тридесет и първи декември влязох в кафенето на писателите. Бях останал без пукнат лев. Търсех заем, за да изкарам празниците и да направя подарък на Лия. На една от масите видях бялата глава на Богдан Латин. Взех сто лева от управителя на заведението, кафе на ръка и седнах между „ветераните на словото“. Не исках да пия и отказах да взема аперитив с тях. Заслушах се, припомнях си навечерията на Нови години през войната. Бяха нахакани, интересни старци, започнали живота си под напора на идеи и младежка енергия, прекарвали унизителния период на „наведените глави“, така наричаха годините на култа, за да стигнат до старостта умъдрели, загубили илюзиите си „по пътя“, но именно заради това научени да разбират живота, да приемат нюансите му и да не съдят прибързано.

— Къде ще пиеш довечера? — попита Латин, докато чакахме такси на площад „Славейков“.

— У Лия.

— Ще имате ли гости?

— Не.

Спряхме кола, Латин отвори вратата, облегна се на стъклото:

— Ако направиш грешката да изясняваш отношения, да упрекваш, да изявяваш претенции... бога ми, това ще бъде последната вечер в живота ви.

Тръгнах по магазините. Лия имаше повече пари от мен и възможност да пазарува по всички световни столици.

Какво можех да й подаря аз? При мисълта за подаръка, който онзи тип с „опасната мутра“ е поднесъл, чувствах жалките си усилия и изпадах във все по-лошо настроение. Накрая влязох в цветарницата на „Кристал“, купих сто и един червени карамфила и ги занесох вкъщи. Майка ми я нямаше. Накиснах цветята в леген... Беше три часът.

Навих часовника за осем, легнах, почетох и заспах. Точно в осем прегракналият глас на будилника прекъсна налудничавите ми сънища. Бях преспал, трудно се ориентирах. Пипнешком влязох в хола, запалих лампата и мигновено се разсъних. На масата имаше писмо и някаква кутийка, облечена в черно кадифе:

„Тази гривна е моят сватбен подарък от баща ти. По право тя се пада на твоята жена. На мен златото не ми донесе щастие, моето щастие си ти, моят син. Занеси й тази гривна, съберете се, родете деца, отгледайте ги... Заминавам да живея в Петрич при леля Зоя. Майка ти.“

Мина много време, вече не ми струва усилия да призная, но над това писмо аз ревах на глас, сълзите ме давеха като порой, спазмите едва-едва позволяваха на оскъдния въздух да прониква в гърдите. Сълзите ме „отпушиха“, отровата и нервите, трупани през годините, изтекоха през очите. Почувствах се олекнал, като че ли пречистен... Какво ли изпитва вярващият след изповед и причастие?

Лия ме посрещна в черна рокля, семпла и красива. Пое цветята, донесе вази, разпредели ги, наля им вода и къщата се превърна в градина. Пред телевизора беше поставила малка маса, отрупана с лакомства и напитки, от кухнята долиташе миризма на печено. Седна на коленете ми, прегърна ме:

— Искам да прекараме весело. Ще ядем, ще пием, ще спим и пак отново... Имам полет на трети следобед. Дотогава няма да те пусна! Трябваше да те предупредя... четка за зъби, бръсначка... Нищо, ще се намери нещо, останало от баща ми...

— Налей ми една водка!

— Купих „Смирноф“! — Лия скочи и домъкна бутилката. — Ако ти хареса, ще ти нося редовно.

— Знаеш, че не пия вкъщи.

— Трябва да прекратиш с кръчмите! Самоубиваш се! Искам да те видя със загар на лицето както тогава, в Боровец!

Лия наля „Смирноф“, допълни чашата с тоник и ми я поднесе. Отпих. Никога не съм обичал пиенето заради самото пиене. Алкохолът не ми е вкусен, най-малко водката, която не е нищо, освен разреден спирт. Обичам състоянието на началното опиянение, тогава, когато нервните възли се разхлабват, когато в организма нахлува безотговорността. „Смирноф“ не беше с нищо по-лоша или по-добра

от която и да е друга водка, но аз вдигнах учудени очи. „Господи, какъв еликсир?“ — и лицето на Лия разцъфна благодарно. Скочи, наля си уиски, застана срещу мен.

— Трябва ли да ти казвам, че ме е срам от онази вечер... във вашия клуб?

— Не.

— Мога да си представя как си се срамувал заради мен?

— Не съм се срамувал!

Лия допря чашата си до моята.

— Ако ми кажеш коя е жената, ще отида да ѝ се извиня!

— Колежка... Нищо сериозно. — Не можех да допусна Лия да мисли, че държа на тази жена. — Не се извинявай никому.

— Това исках да чуя... Наистина ли мислиш, че бих се извинила?

— Не.

— Що за нахалство е моето? Аз, която съм... която не съм вярна жена... а си позволявам лукса да ревнувам? Виждал ли си такова нещо? Ти, разбира се, си правил любов с нея?

— Държиш ли на подробностите?

Лицето ѝ загуби настроението си, доби онова изражение, което понякога наричах „инат“, друг път „внезапна обида“, а най-често „отпътуване“. Рядко успях да върна Лия след появяването на този израз.

— И аз имам любовник!

Кимнах.

— Знам.

— Знаеш?

— Виждах те с него... Първоначално го взех за старец...

— Не те ли обижда тази мисъл?

Отпих, очаквах да промени темата, но Лия седеше срещу мен и ме гледаше в очите.

— Отговорът ще промени ли нещо?

— Нямам представа какво изпитваш към мен! Понякога си мисля, че ме третираш като литературна героиня... Господи, месото!

Лия скочи и изтича в кухнята. Станах, включих телевизора. Започваше международна естрада. Загледахме се и преминахме първите „подводни рифове“ на първата си новогодишна нощ.

В десет часа Лия сервира свинско печено. Ядохме бавно, пихме вино. Аз ям малко и пия много. Този път се стараех да направя обратното. Исках да отложа напиването, да взема всичко, което тази нощ е годна да ми поднесе. Лия ми помогна. Не исках да има лъжа между нас. За моя изненада тя беше тази, която разчисти пътя на истината. Ние, съпрузите Лия и Иван, бяхме се превърнали в особен вид приятели, но ако това задоволяваше Лия, за мен беше крайно недостатъчно. Ако в нейно отсъствие можех да се примиря с ролята си, тогава, когато тя беше пред очите ми, и гордостта, и чувствата ми боледуваха остро.

Разбрала настроенията ми, Лия отново ми помогна.

— Пий спокойно. Знаеш, че не можеш да ми бъдеш противен, в каквото и състояние да изпаднеш!

След вечерята отново се върнахме пред телевизора. Чувствах се натежал, водката не ми вървеше. Лия „обра“ звука на телевизора, пусна плоча с блусове и ме покани на танц. Танцувахме, целувахме се, галехме се... от време на време отпивахме и отново се прегръцахме в танца. Кръвта ми се размъти, тежестта мина, възбудата започна да се ражда. Лия почувства, спря грамофона и седна.

— Не бързай... Казах ти, че съм свободна до трети!

Мълчахме. По телевизията вървяха комични миниатюри. Отново се загледахме. Лия се премести на облегалката до мен, прегърна ме. Пихме, гледахме телевизия, смяхме се на плоски шеги, слушахме музика.

Малко преди дванадесет взех гривната от джоба на балтона. Тогава нещо ме накара да ѝ покажа писмото. Лия го прочете, отпусна ръце, загледа се в тавана.

— Защо да не ти родя едно дете? — каза тя след дълго виране.
— Каквото и да стане с мен, баща ще има винаги... Наистина, защо не? Би ли искал едно момиченце...

Извадих гривната, закопчах я на ръката ѝ. В първия момент не я почувства.

— Ти няма да бъдеш баща като моя, а може би едно дете ще ме промени... Поне така мисля? О, господи, каква красива гривна! Благодаря ти! — Лия ме целуна, но вниманието ѝ и мислите ѝ бяха другаде. — Кажи, искаш ли едно дете?

Подразнен от лекотата, с която прие най-скъпата вещ на моя дом, жертвата на моята майка, избягала да не пречи с присъствието си, паметта на покойния ми баща, избирал и купувал с любов тази скъпа играчка, отговорих сухо:

— Ти не искаш!

Лия вдигна очи.

— Какво ти става?

Овладях се. Стенният часовник показваше дванадесет без една минута. Пуснах звука на телевизора, взех чашата си, подадох ѝ нейната.

— До трети януари има време — казах примирително. — Ще обсъдим този въпрос на трезви глави.

Лия обаче беше намерила време да забрави темата и със светнало лице, взряно в екрана, отчиташе пробягването на последните секунди от годината. Удари дванадесет, загърмяха оръдейни салюти... Станах, Лия се изправи срещу мен.

— Желая ти спокойна година — казах аз. Иззвъня телефонът. Обаждаше се майка ѝ. До един Лия не изпусна слушалката. Обаждаха ѝ се колежки, приятелки, тя търсеше и честитеше... Тогава научих името на Божидар Стоев.

— Празнуваме с Иван... само двамата. — Изглежда, Стоев я смъмри за нетактичност. Лия отговори: — Иван знае за теб!

Опитвах да гледам телевизия. Нищо празнично не стигаше до мен. Започнах да се напивам мрачно... В един и половина вече се бях вдървил. Лия опита да ме задържи, но освен пиянска обида и глух гняв не чувствах друго. Обещах да се върна на следващия ден... с пижама и бръснач. Знаех, че няма да се върна. Мисля, че го разбра и Лия. Отидох на Централна гара, качих се във влака за Петрич, увих се в балтона и заспах... Отивах да взема майка си, а това ме караше да спя спокойно.

лия

Скитахме с Хулигана из Париж да търсим джинси за жена му. „Тя е нещо като тебе — казва той. — Малко по-слаба в гърдите, малко по-едра в задника... е, и малко по-ниска.“ Как да намеря костюм за това абсурдно тяло? В една от пресечките на булевард Фош се прекръстих и купих Ли-Райдърс седми ръст, четиридесет и четвърта мярка. Доволен, Хулигана потри ръце.

— Ела да те почерпя — предложи той.

Заведе ме в „Крейзи-хорс салуун“ на булевард „Георг V“. Попаднахме в американски бар. Хулигана се държа свойски, явно не за първи път влизаше тук. Питам го, не отговори. Заведението е извънредно скъпо, но и това не му прави впечатление. Гледах стриптийз. Когато тялото е красиво, и стриптийзът е красив, но и в Париж красивите тела са рядкост. Хулигана пи „Кървава Мери“ и рядко поглеждаше към подиума. Ако човек е въздушен ас и изпитател на самолети, сигурно би намерил време да се насити на заведенията като това.

— Имаш ли представа къде е Божидар?

— Някъде из Африка... — отговори неохотно.

— Кога ще се върне?

— Когато си свърши работата.

Днес е шести февруари. В самолета пътува Васил Вълков, бащата на Петър. Прави се, че не ме познава. Това е още една причина да бъда любезна с него.

Тази вечер е премиерата на Иван. Разменяме наряда и аз съм свободна. След представлението съм канена в клуба на театъра. Днес, за първи път след злополучната Нова година, ще сложа гривната. Вълнувам се, като че ли не той, а аз имам премиера. Тази вечер ще срещна Мима Борисова, Петър... Кой знае кой още? Какво да му поднеса? Цветя на мъж? Купувам половин галон уиски и с мъка го замъквам от колата до гардероба на театъра. Рано е, аз съм между първите зрители. Не виждам Иван, но скоро се появяват Петър и Мима. Поздравяват ме и потъват в тълпата. Малко по-късно срещам Мима в тоалетната.

— Вълнуваш ли се? — целува ме. — Бяхме зад кулисите. Иван пие водка с режисьора. Изглеждат спокойни като биволи. Чу ли вече? Петър и аз ще се оженим на първи март в селото на баща му... Вечерта ще направим парти за приятелите. Вие сте канени.

Честитя й. Пушим, звънецът ни подканя да влезем в салона. Петър продължава да е резервиран.

— Честито — мънкам аз. — Желая ви щастие!

Петър се навежда, целува ми ръка, взима Мима за лакътя.

— Ще се видим на банкета! — Смесват се в публиката. Влизам, намирам мястото си, сядам. Пред мен е Божидар Стоев с жена си. Обръща се, вижда ме. Чувствам слабост, завива ми се свят.

— Здравей, Зайче! — казва той. — И ти ли като жена ми си любителка на театъра?

Сега и тя е обърната към мен.

— Моят съпруг е автор на тази пиеса — отговарям, мобилизираща всичките си сили.

По лицето на Стоева се разлива усмивка.

— Чрез вас ние му желаем успех — казва тя.

— Ще му предам...

— Смелост, Зайче! — полуиронично, полусъзаклятнически подмята Божидар. — Проявявала си кураж и в по-напрегнати ситуации!

Представлението започва спокойно, дори мудро, но малко по малко набира скорост и бързо се превръща в изповед. Нямам нужда от специална подготовка, за да разбера, че Иван описва нашия живот и че той не му е донесъл нищо, освен болка, горест, отрова... Забравям всичко, душат ме сълзи... В антракта излизам от театъра, разхождам се в градината. Промъквам се до стола, когато действието е подновено. Сега болката е смесена с апатия, горестта — с разбиране, но... отровата е останала, а тя е в такова количество, че е в състояние да отрови цял човешки живот. Останал сам, героят казва на себе си: „Когато едно куче е зло и чуждо, то просто е зло куче, когато кучето е зло и твое, то е твое куче... Същото се отнася за любимата жена!“

Осветлението в залата се връща, но публиката седи като онемяла. Миг, два, три... страшно дълго... После избухват аплаузите. Салонът гърми, виждам насълзени лица, забравям настроението си. Щастлива съм. Тази вечер Иван победи. Победи със загубата си. Само аз знам как се нарича тази загуба... и нейното име е Лия. Артистите се появяват, след тях Иван и още един млад мъж с брада. Залата побеснява. Някаква ръка ме разтърсва. Това е жената на Божидар.

— Кой е вашият съпруг? — пита тя. Сълзите все още личат по лицето ѝ. — Този с брадата?

— Другият — отговарям.

— Имам една молба! — шепне жената. — Представете ни на Иван Троев.

— С удоволствие! — казвам първата празна фраза, която ми идва на устата, и в следващата секунда изтръпвам от ужас. Жената се усмихва благодарно.

— Ще се видим пред служебния вход!

Господи, имай милост към Лия! Събуди ме от този кошмар. Божидар съска:

— Ти си луда! Що за пошло безумие!

Жена му не чува нищо. Тази вечер Иван я е накарал да съпреживява собствената си трагедия.

АЗ

Два часа преди премиерата Йордан получи стомашно разстройство на нервна почва, а моят пулс се вдигна на сто и двадесет удара в минута. Седяхме един срещу друг в „Чакащи артисти“, отпихахме от една бутилка столична водка и се опитвахме да не предадем напрежението си на артистите.

После започна представлението... Как протекоха тези час и четиридесет минути? Бях в състояние, което напомня шоковото, но когато пиесата свърши и започнаха овациите, налегна ме такова безразличие, че когато Йордан ме замъкна на поклона и видях разплаканите лица на жените, с мъка потиснах смеха си. Връхлиташе ме нервният смях на лудия.

Дълго запазих това настроение. Стисках ръце, понасях целувки, отговарях учтиво на учтивости... до момента, когато пред мен застана Лия с любовника си и жена му. Едва тогава изпуснах смеха. Целунах ръка на жената, подадох ръка на Божидар Стоев, но когато Лия увисна на врата ми и имитирайки, че ме целува, опита да ми обясни колко невъзможно ѝ било да отклони молбата им, нервите ми се скъсаха и аз потънах в бездните на истерията...

СЕДМА ГЛАВА

лия

Кацаме в Дамаск. Изтегляме се в южния край на летището и чакаме. Отново пилотира Хулигана. Това ме кара да мисля, че ще се случи нещо. Тъмно е, повече от два часа чакаме. Знам, че не бива да питам, и не питам. Към нас се приближава рейс „Берлие“, макар и в мрак, виждам, че ламарината му е надупчена от куршуми. Войниците вадят носилки и започват да пренасят ранени в самолета. Седалките са свалени, настаняваме ранените направо на пода. Кръв, пот, зловоние... лошо ми е. Повръщам... Берлието потегля, но на негово място се появяват два мерцедеса и свалят големци. Между тях забелязвам и Божидар. Един от арабите е шефът, но говори само френски и Божидар се мъчи да си припомни малкото думи, които знае. Толкова съм уплашена, че не се сещам да му помогна.

— Ей, Зайо, ела тук! — вика той. — Говориш френски, нали?

Кимама.

— Обясни на момчетата, че когато излетим и запалим светлините в салона, всички, които не са ранени в главата, трябва да застанат около прозорците...

Млад, светъл арабин превежда думите ми.

Хулигана пали моторите. Излитаме с къс старт, като с изтребител. Палим светлините. Гледката е ужасна. Войниците пъшкат, стенат, някакво момче тихо плаче, едната му ръка липсва... двата му крака са бинтовани заедно. Отдалече прилича на русалка.

Божидар и радистът следят за светлини. Летим над морето. Не са минали и десет минути, когато две „тройки“ със секстаграми се появяват край илюминаторите.

— „Миражи“! — казва Божидар. Обръща се към мен, командва рязко: — Взимай таблата, излизай в салона и се дръж като на нормален полет. Предупреди ги да не доближават бинтовете до стъклата! — Подчинявам се, но краката ми треперят, гласът ми едва се чува. По

лицата виждам образа на страха. Тези, които са на земята, се молят откровено, другите шепнат молитви с полуотворени уста. От всички тези стотина гърла излизат еднакви думи. Изпитвам студ от страх. Кожата ми е настръхнала. Взирам се навън, започвам да различавам телата на изстребителите.

Летим половин час, три четвърти... Появява се Хулигана. С глава прави знак на Божидар да го последва в кабината. Казвам на войниците, че опасността е преминала. Сега шепнат благодарствени молитви. Раздавам всички сандвичи, които има на борда, цялата кока-кола, оранжада, швепс... Отивам в кабината... Божидар и Хулигана пият бира... Летим на автопилот. Борис Влаев, постоянният радист на Хулигана, продължава да прослушва ефира, но след малко сваля слушалките и се пресяга за бира.

Божидар се усмихва, хваща ме за ръка и открива, че треперя. Подава ми бутилката си.

— Пий, Зайо! — гали ме по косата, пощипва ме по бузите. — И този път отървахме кожата!

В София кацаме посред нощ. Край пистата са наредени линейки, започва пренасянето на ранените. Вървим към сградите. Все още чувствам слабост в коленете.

— Бързаш ли? — пита Божидар.

— Не! — отговарям.

Разделяме се. Борис и Хулигана, не знам фамилното му име, се качват в колите си и потеглят. Вървим към мерцедеса. Божидар ме прегръща през раменете.

— Рядко сме били по-близо до смъртта!

Отново ме полазват тръпки. Отиваме у нас. Започвам да се влюбвам в този мъж.

АЗ

Пиесата се играе трети месец, а публиката не намалява. Започвам да се оправям материално. Три представления в седмицата по седемдесет лева сбор това прави около осемстотин лева на месец. Разчиствам дългове, за първи път не мисля за пари. Обаждат ми се провинциални театри... И в Русе, и в Благоевград подготвят постановки. Чувам, че и Хасковският театър е включил пиесата в

репертоара си. До края на сезона аз ще се превърна в човек на охолството... Изпитвам срам, като пиша тази дума.

Вече не пия в бар „Славия“ с изключение на понеделниците, когато заведението на театъра е затворено. Вчера, понеделник, барманът на „Славия“ ми каза, че в неделя вечерта Лия ме е търсила. Не се обаждам. Ако ѝ трябва, ще ме намери.

лия

Събота и неделя са дни, които Божидар „посвещава“ на семейството си. Нямам полети. Изпълнила съм наряда до края на следващия месец. Нека и другите се пораздрусат малко! Златко Соколов лежи с белодробен инфаркт. Мама идва с подути очи... Изглежда истински уплашена. Половин час по-късно се появява и баща ми. Правя им кафе. Мълчим. Преобличам се, за да им дам да разберат, че излизам. Баща ми ме оглежда:

— Добре се справяш с живота! Навремето, когато аз бях ас във военновъздушните сили, авиацията беше доходна професия!

— Не се оплаквам — казвам, но мама се намесва както винаги не на място:

— Не съм забелязала да е доходна! — В гласа ѝ има и злъч, и злоба и това не му убягва.

— Тебе никога нищо не те е задоволявало!

— Толкова малко исках... — Мама е готова да плаче.

— Надявам се, че професорът е в състояние да задоволи претенциите ти!

— Той е само доктор!

— Млъкнете! — казвам. — Отровихте детството ми с вашите скандали!

— Виждаш ли? — хленчи мама.

— Чуваш ли тона ѝ? — казва баща ми.

Сега се мразят. Ставам. Макар неохотно, вдигат се и те.

— Карайте се навън. Трябва да завъртя няколко телефона!

Мама тръшва вратата, но баща ми продължава да се върти около масата:

— Да?

— Искам да ти се извиня... за онази фраза. Знаеш, човек често казва не това, което мисли?

— Не се сърдя.

— Децата трябва да прощават на родителите си... както родителите прощават! Имаш ли нужда от нещо?

— Не.

Баща ми бърза да се измъкне. Можех да кажа „от пари!“ и да разваля настроението му. Тъкмо мисля, че съм се отървала, и чувам ключ в бравата. Майка ми връхлита, хвърля се по очи на канапето:

— Обичам го! Разбирай ме както искаш, но аз обичам баща ти!

Няма изход! Излизам. Единственият човек, който бих могла да понеса, е Иван... Няма го в „Славия“. Почти не идвал вече. Мъча се да определя чувствата си. Жълто...

АЗ

След дълго боледуване професор Латин е на крак и тази вечер гледа пиесата ми. Чакам го в клуба. Поканил съм ги на вечеря с жена му. Идва Лия, сяда до мен, като че ли никога не сме се разделяли, поръчва кампари, прегръща ме през раменете.

— В неделя сме канени на сватба — показва ми поканата, наистина и моето име е изписано. Младоженци ще бъдат нашите кумове Петър и Мима.

— Не ми се ходи на сватба... — казвам аз.

— Няма да ми направиш такъв номер!

— Можеш и сама да идеш... те са твои приятели!

— Не искаш да прекараш една вечер с мен?

— На тази сватба няма да има нито един човек, когото можем да излъжем, че сме семейство!

— Ти си ме намразил, Иване!

— Остави високопарните приказки!

— Ще идем, разбира се! Те са наши кумове?

— Петър е влюбен в тебе!

— Беше влюбен!

— Защо не идеш с... Божидар?

Лия отпусна прегръдката си и се облегна на стола.

— Жесток си!

Сега беше мой ред да мълча. Пихме.

— Чакам семейство Латин. Поканих ги на вечеря. Ако останеш с мен, ще дойда на сватбата.

Лия ме прегърна отново.

Отидохме в ресторант „Варшава“. Професорът е на диета, не пие, почти не яде, но изглежда добре и възбуден от представлението.

— Тази пиеса е скроена по законите на белетристиката и като че ли именно там ѝ е силата. Няма я традиционната драматична измама, няма хватки, трикове, от първия миг казусът е ясен и зрителят наблюдава колизиите с увереността, с която препрочита книга.

— Харесвам образа на жената! — казва Лия.

Латин се усмихва, поглежда ме бързо, но видя, че съм хванал погледа му, и намигна:

— И аз харесвам... и ние харесваме този образ — Латин сложи длан върху ръката на жена си. — Харесваме и пиесата, и образите, както харесваме вас, нашите млади приятели... На десети март се качваме в Боровец. Защо не дойдете? Ще прекараме една чудесна седмица.

— Не знам дали ще ми дадат отпуск! — бързо и нервно отговори Лия. Аз знаех, че не отпусъкът е проблемът.

— Ще дойда сам!

Мълчим. Миг-два, после Лия казва глухо:

— Ще направя всичко възможно да се освободя за една седмица!

Донесоха вечерята. Разговорът стихна, а и оркестърът беше започнал сеанса си. Латин дояде безсолната, препечена пържола, облегна се на стола.

— Навремето исках да стана писател. По-късно разбрах, че нямам талант, и се заех с етнография, със социология на фолклора и т.н., но докато се готвех да преписвам художествено слово, в главата ми се въртеше идеята да напиша роман за двама млади хора, които се обичат, живеят добре, но гордостта и мълчанието ги хвърлят в различни посоки... Имах намерение да създам такива сюжетни ходове: например тя се увлича по друг мъж, той се справя трудно с бедността, тя се опитва да му помогне, той, обиден и омърсен от мисълта за изневярата, отхвърля помощта, но въпреки това любовта продължава. В ония години под влиянието на екзистенциалистите беше модно да се оставя така наречения отворен финал. Смятах дотук да развия романа, дори и заглавие бях измислил: „Всеки сам пише финала на живота си“.

— Беше написал романа — каза Латина.

— Не ме предавай! — Професорът изигра ласкава сцена на обида. — После го изгорих, но това е друг въпрос... Тази вечер си мислех колко по-различно си погледнал на същата тема.

— Аз бих ги събрала накрая — каза Лия.

— Би било житейски недостоверно — казвам аз.

— Защо? — отново Лия.

— Защото, ако мъжът е мъж и гордостта — гордост... — за миг спрях, но продължих с детско упорство — и те са оваляни в кал, любовта се превръща в помия!

Почувствах остра болка. Лия беше забила тока си в крака ми. Направи го още два пъти. Очите ѝ бяха пълни със сълзи, симулираше, че се е подлютила с дима на цигарата. Латини бяха навели глави...

— И финалната фраза за кучето... — каза професорът.

— Толкова мъдрост има в тълкуването на характера и притежанието.

— Това е ваша фраза.

— Моя? — Професорът изглеждаше искрено учуден. — Не, не е моя. Аз не мисля с такива категории. Звучи като източна мъдрост.

лия

Тази вечер се женят Петър и Мима. Иван е с нов костюм. Макар конфекция, седи му добре, и връзката е избрал с вкус, разбира се ако той я е избирал. От Прага купих шест кристални чаши, извънредно скъпи, но все пак за чешки крони. Избираме цветя и тръгваме. Тази вечер ще пия. Оставих колата, взимаме такси. Отдалеч чувам музиката, вратата е отворена, гостите са стотина. Мима е в най-добрия си вид. Розова рокля, розови обувки, розова шапка, изглежда като манекен на Диор. От днес тя ще е дама, ще зареже модата и ще заживее на широка нога като красивата и образована снаха на Васил Вълков. Петър е в смокинг и не е единствен. Виждам няколко мъже в официални вечерни облекла и преставам да харесвам костюма на Иван. Целуваме се, Петър и Иван си стискат ръцете, Мима ме отвлича в спалнята и ми показва подаръците. Има великолепни неща, но един бял килим ме ядосва до сълзи. Колко ли струва тази прекрасна вещ? Мима харесва чашите, но това е благоприличие! Ако бях приела да се омъжа за Петър, сега този килим щеше да бъде мой. Смесваме се с гостите. Иван е останал сам, но в ръката му има водка, а той едва ли иска друго.

Отивам при него. Тази вечер няма да се отделям от мъжа си. Идва Петър. Пиян е, но се държи, макар че очите му играят по гърдите ми. От дъното на хола се задава Антон Салабашев, хубав, малко нисък мъж, син на някакъв шеф. Кани ме на танц. Поглеждам Иван, очаквам да откаже, но той кима утвърдително.

— Аз ви познавам — казва Салабашев — и отдавна ви харесвам!

— И аз ви зная... — признавам.

— Кой е този с вас?

— Мъжът ми.

— Казаха, че бил автор на „Разминаване“? Добре ли съм разбрал?

— Да.

— Шибана пиеса! Никой няма право да досажда на хората с комплексите си... и то в държавен театър!

— Не съм съгласна...

— Вие ли сте провокацията на тази мелодрама?

— Ще престана да танцувам!

— Какво харесвате у това писателче? Какво може да притежава един Иван Троев, освен дългове?

Изоставих Антон Салабашев в средата на хола, но когато застанах между Иван и Петър, видях, че върви след мен.

— Казах на жена ви, че не харесвам „Разминаване“! — гласът му звучеше остро и заядливо.

— Ваше право! — отговори Иван.

— Пиесата е гадна!

— Груб сте!

— Знаете ли как се казвам?

— Не — отговори Иван, макар че според мен излъга.

— Не е зле да научите! Тогава ще ви стане ясно чие мнение изразявам!

— Не ме интересува! — Иван се обърна към Петър. — Ако не ме отървеш от пияните си гости, ще ме принудиш да си отида!

— Това е синът на д-р Ангел Салабашев! — Петър прегърна Антон. — Не е прав да бъде груб, но мнението му за пиесата споделям и аз!

— Вие нямате мнение! — каза Иван, гласът му звучеше спокойно, дори кротко. — Той говори от името на баща си, и — за пред

Лия!

— Така да бъде! — Салабашев знаеше да гледа в очите и не се предаваше лесно. — Четох книгите ви. Героите ви страдат, оплакват се, умират, изпадат в безнадеждни ситуации... Какво искате, да подцените това, което е създадено след революцията?

Две минути по-късно бяхме на улицата. Петър и Мима ни изпратиха. По неговото лице трудно се четат настроения, но нейното откровено изразяваше облекчението си.

ОСМА ГЛАВА

АЗ

Работя над романа. Изпипвам изречение след изречение, глава след глава. Изпитвам увереност, че книгата става, но не са редки кризите, когато се чувствам бездарник и ми идва да хвърля ръкописа през прозореца. Всички писатели са изпитвали такива настроения. Пия малко, чувствам болки в черния дроб, напивам се много по-лесно и много повече време ми трябва да се върна в нормалния си вид. Заграден с речници на „Оксфорд“ и „Уебстър“, чета дванадесеттомника „Втората световна война“ от Уинстън Чърчил. Опитвам по-дълго да прекарам вкъщи. Майка ми е в Петрич. За пет месеца сме се виждали два пъти. В петък вечерта ще замина при нея и ще остана до понеделник сутринта. Боли ме глава. Гладен съм. Хладилникът е празен. Вечерям на крак в закусвалнята на „Кристал“, тръгвам за вкъщи, но нервите ми не издържат и отивам в „Писателите“. Кафенето е затворено, но ресторантът започва работа. Банкетната маса е заредена. Едвам съм седнал и гостите започват да идват. Не познавам никого от тях до появяването на Божидар Стоев. Да остана, ми се струва непоносимо, да тръгна веднага, би било демонстрация на страхливец.

Опитвам да се „абстрахирам“ от банкетната маса и чакам като месия първия познат, който ще се смъкне по стълбите. За съжаление не идва никой. Носят ми шкембе соте и бутилка вино. Ям, отпивам... на масата на Божидар мъкнат раци, яхния от глиган, пьдпъдъци, все деликатеси, които не присъстват в менюто. Започвам да си давам сметка, що за компания имам зад гърба си. Питам управителя, не отговаря!

Продължавам да пия сам. Ям кюфтета, пия втора бутилка вино. С периферното зрение виждам, че Божидар се вдига. В едната си ръка носи чаша, в другата — чиния с раци.

— Мога ли да седна? — пита той.

— Заповядайте.

Нито за миг не виждам било смут, било неудобство на лицето му.

— Раците станаха деликатес. Ще ги опитате ли с виното?

— Щом сте ги донесли.

В чашата му дрънка лед, пие уиски.

— Глупаво се получи тогава в театъра. Бога ми, нямам никаква вина!

— Не ми издържаха нервите — казвам аз.

Ям рак, отпивам от виното.

— Като ви гледа човек, последната професия, която би ви приписал, е писателската. Ние сме свикнали да гледаме на литераторите като на нещо крехко. — Божидар се усмихна. — Четох книгите ви. Лия ми ги даде... Да ви кажа ли мнението си?

— Разбира се...

— Прекалено много се ровите в себе си. Това ви лишава от възможността да се срещнете с интересни хора. Има ги във всички дейности, включително и между нас.

Не ми хареса този разговор.

— Не ме интересува как действа човекът — казвам. — Аз съм търсач на вътрешни колизии.

— Да, това се чувства. — Божидар трудно губи равновесие. — Невинаги дръзките типове са интересен обект за наблюдение... Ако сте сам, заповядайте на нашата маса!

— Дойдох да вечерям. След малко тръгвам.

— И аз не бих дошъл на ваше място! Жалко! При други обстоятелства бихме могли да станем приятели?

Мой ред е да се държа нагло.

— Не Лия е причината да не приема поканата! — казвам усмихнат, гледам го в очите. — Нито вашите момчета могат да се отпуснат пред мен, нито мен ме интересува вашият разговор.

Божидар Стоев се засмива гърлено, бих казал весело.

— Имате право! — Вдига се от стола, взима чашата си. — Приятно прекарване!

— И на вас.

Дояждам раците, плащам и тръгвам. Минавам покрай масата на Божидар и кимам.

— Довиждане, Троев — казва той.

— Върни се при мъжа си, изкушение! — казва Божидар. Седим в кафенето на летището. След един час отлитам за Лондон, Божидар се връща отнякъде. — Престани да блуждаеш с тези летящи ковчези. Остани вкъщи, сготви му нещо, изглади му ризите, дай му да разбере, че ти е нужен, и ще видиш на какво е способен човек с неговия поглед. Тъпча земята твърде дълго. Познавам мъжете по миризмата... Иван Троев е мъж, казва ти го старият Божидар Стоев!

Лондон ни държа два часа във въздуха. Пътниците хленчат, повръщат, превърнала съм се в слугиня, страх ме е. Пилотира един дебелак с маникюр на малките пръсти и с по-високи токове от моите. В главата му няма капка кръв. Взираме се в мъглата и тайно се молим на бога. Горивото ни свършва. Пилотът навива ръкави и се гмурка в мъглата. Появяват се светлини, кацаме. Сега това смешно мъжле изглежда герой!

Нямам нерви да изляза из града. Скитам из магазините на летището и се прибирам в хотела. Уморена съм...

С две колежки прекосяваме площад „Народно събрание“ и се качваме във вътрешния бар на хотел „София“. Първите лица, с които се сблъскваме, са Мима Борисова и Антон Салабашев. Държат се за ръце, говорят тихо. Виждат ме, правят се, че не са ме забелязали. Прием кафе, нервно ми е. Бързам да си отида. Измъквам се през резервния вход. Изпитвам болка за моя бивш приятел Петър.

На летището намирам писмо от Божидар: „Върни се при Иван, Зайо!“ Отново е заминал. Търся Хулигана. Няма го. Излишно е да питам, знам, че са заедно, но ме побиват тръпки.

Имам рожден ден. Сама съм. Иван е някъде из провинцията. Може би при майка си в Петрич. Божидар... никой не може да знае къде е Божидар Стоев! Гледам телевизия, пия вино. В единадесет часа лягам да спя, но започвам да рева... Събуждам се, подпухнала като

китайка. Свободна съм цяла седмица. Имам полет на двадесет и трети май.

АЗ

Повече от месец не съм виждал Лия. Взех кола на заем и доведох мама на театър. Умишлено я оставих да гледа сама и ѝ дадох време да дойде на себе си. Независимо добра или лоша пиеса, една майка не може да не се разстрои, ако пиесата е на сина ѝ.

Завеждам я в клуба на театъра, представям я на директора, на артистите. Мама е сдържана, но аз я познавам и знам, че е щастлива. Прибираме се вкъщи. Пием чай.

— Остани тук! — казвам аз. — Имам нужда от теб. Едно копче няма кой да ми зашие. Виж ми ръцете, това са белези от изгаряния... След гладене на риза заприличвам на огняр!

Мама се смее, но клати глава и отказва.

— Събери се с Лилето. Ако не иска да дойде сама, иди, хвани я за косата и я домъкни насила. Мъж си! Жената обича да я пораздрусат! Свикнах с Петрич, с леля ти гледаме цветя, зеленчук... Тук не ми стига въздухът.

Сутринта отидохме на гробищата, подредихме гроба на баща ми, оплевихме го, посадихме цветя... Докато чаках светофара на площад „Възраждане“, фиатът на Лия застана до мен. Мама не видя снаха си, но ние си магнахме и всеки продължи по пътя си.

„Профиздат“ ме покани да напиша повест по пиесата. Работата не върви. Трябва да изхвърля ремарките и да запълня с текст интервалите в диалога. Пиша природни сцени, описвам изгреви и залези. Имам идиотското чувство, че се занимавам с креватна живопис.

Лия вдигна телефонен скандал. Моля за кола чужди хора, а не собствената си жена. Завари ме в лошо настроение, както обикновено работата ми не вървеше. Тръшнах слушалката и излязох.

В „Писателите“ заварих тумбата в двудневен „запой“, включих се и бързо ги настигнах. Отидохме в „Парк-хотел“, смесихме се с тълпата. Когато се събудих, открих жена в леглото си. Жената се оказа Елена, съпруга на лекар, работещ в Куба. Беше се върнала преди няколко дена и бързаше да компенсира суката на хаванската колония. Рядко се среща по-развратна и безсрамна жена от Елена, но в този момент аз имах нужда от дразнител на фантазията. Никога не съм

чувал повече цинизми, дори от мъжка уста, и никога не съм виждал „по-гола“ жена от Елена.

Тази връзка продължи целия май и завърши от само себе си с пристигането на лекаря. На втори юни, по ирония на съдбата, минавайки покрай ъгъла на „Славейков“ и „Раковски“, видях некролога на Божидар Стоев. Разбутах хората и зачетох текста. При изпълнение на служебния дълг, далеч от родината и т.н. Хвалебствия, но нито една дума как и защо... Почувствах слабост в краката, зави ми се свят. Аз харесвах този мъж!

лия

Божидар е мъртъв! Слуховете са най-различни. Пуснаха траурно знаме, всички мълчат, никой нищо не казва... Жълто.

Докараха тялото. Хулигана мълчи. Два пъти го питам как загина Божидар. Гледа през мен като през стъкло.

— Загина! — беше всичко, което каза.

Не отивам на погребението. Седя вкъщи. Чета „Синове и любовници“ от Лоуренс. Нищо не разбирам. Обаждам се на Иван.

— Зает ли си?

— Страх те е да останеш сама?

— Да.

— Ела.

— Нека излезем някъде?

Отиваме в „Славия“. Аз избирам заведението.

— Не изпитвам мъка... Страх ме е!

— Знам това чувство — казва Иван.

— Как мислиш, бях ли влюбена в този човек?

Иван пие мълчаливо.

— Може би! — продължавам да говоря глупости. — Мисълта, че никога няма да го видя, ме влудява! Виж! — показвам му бележката: „Върни се при Иван, Зайо!“

Иван я прочита и ми я връща.

— Ние се срещнахме! — казва той. — В него имаше нещо трагично... Личеше в насилената му арогантност!

— Беше добър!

— Беше нещастник! — продължава Иван. — Не мога да се отърва от чувството, че си приличахте!

— Какво искаш да кажеш с това „приличахте си!“. Как така си приличахме?

— Не знам — отговаря Иван.

ДЕВЕТА ГЛАВА

АЗ

Не успях да направя повест — скъсах я. С Йордан обмисляхме сюжета на нова пиеса. Все още сме в период на приказки, на предложения, на „находки“. Искаме да създадем образ на млад човек, нов за нашата литература. Героят трябва да бъде между двата полюса на доброто и злото. Жесток и милосърден, подъл и сантиментално нежен, честен и мошеник, надарен с ум и тъп ретроград. В нашето намерение е да разграничим тези черти според гледната точка на наблюдателя, оценителя на събитието. И Йордан, и аз отлично знаем с каква задача сме се нагърбили. Не можем да изберем професия за героя. Временно се спираме на правораздаването.

Лия поиска среща. Направи го хладно и насилено делово. Видяхме се във виенската сладкарница. Малко по-късно на масата седна високо русо момче с бял костюм, стройно и красиво като швед.

— Това е Владимир Панев... моят приятел! Искам да проведем нашия разговор пред него. Нямам тайни от Владо... той знае всичко за теб!

Беше десет и половина сутринта, сладкарницата не сервираше алкохол. Започнаха да ме хващат нервите.

— Ако имаме дълъг или тежък разговор, да идем другаде, някъде, където се пие?

— Напротив! — каза Панев. — Имам къс и лек разговор. Лия иска да се разведе с вас!

Предчувствах го. Тонът по телефона, появяването на мъж, всичко водеше към такъв финал.

— Нашият брак е формален! — казах аз. — Не сме го разтрогнали само по липса на време...

— Аз знам друго! — прекъсна ме Панев. — Лия твърди, че между вас е съществувала любов?

— Чувате ли глаголната форма? — отново ми се наложи да защитавам Лия. — „Съществувала!“. В момента не съществува, а за развод все още не беше ставало дума!

— Сега става! — каза Панев.

Лия мълчеше, беше оставила инициативата на него.

— С кого ще се развеждам? С вас или с нея?

— Що за въпрос? — Сините очи имат естествената способност да изразяват студенина.

— Тогава оставете Лия да говори! Как искаш да постъпим? Ти ли ще подадеш молба, или аз да го направя? С какъв мотив: без посочване на вина, по взаимно съгласие, по моя вина? Както ти е по-удобно, така ще постъпим!

— Оставам с впечатление, че се развеждате с удоволствие? — Гласът на Панев се насилваше да бъде кротък, но въпреки това между зъбите му се цедеше и язвителност, и злоба.

— Подадох молба — каза Лия. Не ме поглеждаше, под матовата ѝ кожа избиха червени петна, гласът ѝ трепереше.

— Посочваш ли виновен?

— Не.

— Тогава всичко е наред! — Станах. — Знаеш, че от моя страна пречки няма да имаш!

Излязох на „Руски“. Захладяваше. Тръгнах по булеварда. Отивах в „Писателите“. Пред австрийската легация фиатът на Лия ме отмина с пресилена газ. Шофираше Владимир Панев.

Няколко дена по-късно, по стар навик да се появява в ранните часове на сутринта, вкъщи дойде Петър Вълков. Работех над пиесата, имах примиренческо настроение, натрапено от литературния материал. Посрещнах го като стар приятел.

— Баща ми е закъсал — каза Петър. — Срецу вас живее професор Василев... Искам да науча истината!

Бяха оперирали Васил Вълков, но операцията траяла само половин час. Петър предполагаше, че са го отворили, но като открили метастази, побързали да го затворят. Изглеждаше уморен, измъчен, но възмъжал. По-скоро добил значимост, понятие за професионално издигане, навикване със служебни пагони, организация и възпитание на очния нерв, проявяващ се у хора, научени да командват. Мълчахме. Петър положи усилия да разведри лицето си и временно го постигна.

— Четох романа ти! — каза той. — Започнал си да се отърсваш от мрачни настроения, започваш да градиш свят... Глупаво ли се изразявам?

— Разбираемо.

— В първата книга, а и в пиесата имаше война на мъжа с жената, а war of a man against a woman, както казват англичаните. Нашето поколение не може да гледа сериозно на такава битка. Ние не бива да подхвърляме на оплюване един от двата пола. Вината е обща. Късно е за „лов на вещици“. В романа се занимаваш с неясна тъга, скука, скука от всичко, от секс включително, а това е валидно и за „the man“ и за „the woman“. Поздравявам те!

Петър не зададе въпрос и не очакваше отговор. Допихме кафетата, налях други.

— Как е Лия? — попита той.

— Развеждаме се.

— Бракът ѝ беше толкова удобен.

— Искане да се омъжи.

— Сериозно?

— Напълно.

— Луда жена! Нейното чудо нищо! Сега ще ѝ гледаме сеира!

— Какво искаш да кажеш?

Помислих, че Петър се готви да импровизира отговора, но се оказа, че се мъчил да смекчи доводите си.

— Към тебе Лия изпитваше чувство за вина... поне вина. Достоевски употребява едно понятие: „човек — река“. Има различни реки. Безвредни, пълноводни, дълбоки, буйни... Лия е бясна река. Тя е фрейзър в горното му течение. Когато се освободи от „контрола на вината“, животът ѝ ще стане страшен!

Петър Вълков си отиде, без да ми каже, че и самият той е в развод.

лия

В халето на пражкото летище „Рузине“ видях Владо. Не предполагах, че ще се качи в нашата машина, нито че е българин. Когато тръгнах да разнасям обяда, Владо ме помоли да седна при него. Щял да ми говори! Имахме десетина пътници, сезонът не беше

започнал. Пилот беше Чудото, Чудомир Илиев, един от най-разбраните командири, от малкото, които не се отнасят с нас като със слугини.

Отидох при Владо. Пихме кафе, говорихме... Харесваме се. Помоли ме да скрия портфейла му от митницата...

След полета закарах Владо до дома му и се прибрах да го чакам вкъщи. Дойде точен до секундата. Косата му беше мокра, ухаеше на „Ятаган“, а по очите му личеше, че се готви за „лесна победа“. Нито тогава, нито дори седмица по-късно позволих на това красиво момче да ме замъкне в леглото.

Цяла нощ разказвах на Владо за Иван. Приписах му всичките си любовници и така се увлякох, че когато свърших разказа (навън беше светло), чувството, че лъжа, все още не беше ме обзело. Луди сме един за друг. Задъхвам се от любов. За първи път изпитвам чувството за пълна сигурност. Ваня Панева, майката на Владо, е модерна и красива жена, баща му е едновременно войнствено строг с униформата си на военен лекар и ласкав и добър в цивилната обстановка на дома им. Владо им е разказал всичко. Родителите му знаят за Иван и това не ги скандализира. Владо завърши икономика на филмопроизводството в Прага и от първи септември ще работи като директор на продукцията в Киноцентъра. Кандидатствал е ту за актьор, ту режисура и четири поредни пъти не са го приели. Мога да си представя каква травма са му нанесли. Кога най-накрая професорите ще се научат да разбират от мъже? В театрите грозни и бездарни мъже колкото искаш, а такъв ангел като Владо е оставен „зад вратата“!

Нервен е. Спи лошо. Сънува, порозовява като момиче, но в миг мускулите на стомаха се свиват и лицето му се разкривява в гневно изражение. Раздрусвам го, скача, разтърсва коси, прегръща ме:

— Обичам те, Лия!

Щастлива съм...

Баща му ни дава ключовете и три дни се любим във вилата им над гара Бов. С всеки друг тези седемдесет и два часа биха ми омръзнали.

Излитам на последния рейс до Москва и излизам в отпуск. През цялото време умът ми е в София. Преспивам в кошмари. По обратния път имам чувството, че самолетът едва се влачи. Посреща ме Ваня Панева. Владо отишъл да плати курортните карти. Вечерта заминаваме за морето.

— Лия, мила — казва майка му. — Навремето го мъчихме с учителка по английски. Не прояви никакъв интерес. Може би, ако поживее с полиглот като тебе, ще му уври главата?

— Ако езикът не пречи на любовта ни! — отговарям аз.

Ваня се смее. Обичам тази жена.

В седем часа вечеряме в Руския клуб. Както казва полковникът — двете семейства, младото и старото. После сядаме в колата и потегляме. Владо обича да кара. Шофира с прави ръце, спортно, бързо, с вдъхновение... Обичам да гледам как фиатът се подчинява на волята му.

Днес е минало първото ми дело. Иван не е оспорил заявлението на адвоката и след задължителния помирителен срок ще се гледа второто, последно дело.

Времето е лошо, вали дъжд, морето е бурно, но това не се отразява на настроението ни. Пропускаме закуската, валяме се в леглото до обяд, слизаме, хапваме и отново се качваме в стаята. Имаме машина за кафе, няколко книги, касетофон и леглото... На края на първата седмица управителят на стола все още не ни познава. Вечерите прекарваме по дискотеките или в някой хотелски бар. Златни пясъци са пълни с нощни заведения.

Второто дело е насрочено за края на септември...

Днес е последният ни ден на морето. Ще замина за София с чувството, че оставям рая зад гърба си. Кой знае защо, не мога да се отърва от мисълта, че нещо е безвъзвратно загубено.

ДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Второто дело е на девети октомври в осем и половина сутринта, а в десет Йордан и аз трябва да се явим на художествен съвет. Лия довежда приятеля си. Запознавам ги, сядаме да чакаме адвоката. Йордан е направил експозе. Използвам времето да го прочета... Очакваме атаки и обвинения. Трябва да уточним защитата. В девет часа още не сме влезли в залата.

Нашият герой е силно уязвим и ще бъде истинско чудо, ако се промъкнем през ситото на репертоарната комисия. Йордан е оптимист, но моето чувство е, че ни чака провал.

— Мина времето на наивниците! — казвам аз. — Всеки трик личи от километри.

— Ще се защитим с техните доводи! — упорства Йордан. — Как ще пречистим нашия герой, ако не го прекараме през иглените уши на порока, на престъплението, ако не го накараме да се колебае, ако не го принудим към мъчително извисяване над пропастта! Преди да стане последовател на Христос, Петър е бил скептик и престъпник!

В девет и половина ни викат в залата. Влизаме. Лия застава до адвоката си, аз — от другата страна на банката. Заслушвам се в текста на молбата ѝ. Звучи отвратително. Иван Троев пие, груб е, не изпълнява съпружеските си задължения, не внася пари вкъщи, егоист и егоцентрик, маниак и карьерист, абсолютно безразличен към съдбата и професията на жена си. Лия слуша с наведена глава. Бузите ѝ пламтят. Съдията се обръща към мен:

— Ще оспорите ли молбата на ищеца?

— Не.

— Съгласен ли сте, че бракът ви е дълбоко разстроен, че не подлежи на спасение?

— Да.

— Искате ли да се разведете с вашата съпруга Лилия Иванова Манова?

Лия вдига глава, гледаме се. Имам чувството, че се срамува, но миг по-късно, когато отговарям: „Да“, лицето ѝ изразява облекчение. Делото свършва. Тръгваме към изхода. Владимир Панев се запътва към нас, адвокатът е зад гърба ми.

— Таксито чака! — вика Йордан.

Обръщам се към Лия. Треперя, идва ми да я пребия.

— Никога не съм чувал по-подъл и по-гнусен пасквил! — казвам аз.

— Иване, побързай! — продължава да вика Йордан.

Тръгвам. Чувам гласа на Владимир Панев:

— Много сте чувствителен! — Тонът му плаче за побой, но Йордан ме повлича по стълбите.

В десет без пет сме в театъра. Съветът е събран, започваме веднага. Говори директорът. Речта му в никой случай не е защита на пиесата. Дрънка за „Макбет“ без всякаква връзка, разказва комични случки с берлинския „Фолксбюне“, с Любимов, бившия директор на театъра на Таганка, и нито дума за качествата или достойнствата на пиесата, която предлага в репертоара на собствения си театър. Йордан и аз изчакваме мненията на колегите и грешим. Разпъват ни на кръст, късат меса, бъркат ни в душите, търсят смъртните грехове, известни на християнството. Говорят режисьори, драматурзи, артисти със звания и нито дума в подкрепа. Изсипва се злоба, аматьорски забележки, фантастично количество политически инсинуации. Йордан ми отстъпва думата. Ставам. Запазил настроението на бракоразводното дело, казвам:

— Срам ме е, че съм сред колеги! — Излизам и отивам в бар „Славия“. След един час идва и Йордан. Носи писмена резолюция: „Пиесата «Хроника на Хаджиеви» от Иван Троев се приема за работа. Препоръчва се на автора да се съобрази с мнението на съвета.“

Напушва ме смях.

— Как постигна това решение? — питам аз.

— Чрез внушение! — отговаря Йордан, но лъже. Ще мине време и аз ще разбера, че е говорил за развода ми:

„Троев е в тежка травма! Вие сте длъжни да му помогнете!“

Разбира се, когато науча това, ще бъде късно.

— Защо? — ще попитам аз, а Йордан ще отговори:
— Воювам с всички средства!

лия

Днес е погребението на Златко Соколов. Сутринта взех решението от развода, внесох таксата по „Държавен бюджет“ и напуснах съда като свободен човек. Обядваме в дома на Владо. Изказват ми съболезнования. Приемам ги, макар и да не ми е мъчно. Вторият мъж на мама беше човек, който няха основания да обичам. Владо настоява да дойде на погребението.

Днес започва ноември, но денят е слънчев и мек като през май. Паркирам на Централни гробища. От два месеца не съм виждала мама. Изрусила се е, свалила е пет-шест килограма и сега в черна рокля, с черни чорапи изглежда красива. Целувам я, представям я на Владо. Отделяме се, мама казва:

— Това момче ми харесва!

Макар и на погребение, аз съм щастлива! Смайваща тълпа изпраща д-р Соколов до „вечното му жилище“.

— Какви са тези хора? — питам аз.

— Клиенти — отговаря мама. Не мисля, че тази смърт я разстройва...

Паневи искат да се запознаят с родителите ми. Намирам баща ми по телефона, обяснявам, че трябва да го представя на годеника си. Давам му инструкции. Обещава „да не проваля щастието ми“. В дванадесет и половина Владо и аз влизаме да го чакаме в унгарския ресторант. Баща ми се появява. Постарал се е да добие шик. Разговорът започва непринудено. През войната летището, на което е служил, било разположено някъде край Прага. Припомнят си бирарии и винарни. Пият палинка и бързо се сближават. Не е минал и час и те вече са на „Владо“ и „Иване“. Разговорът отскача от малостранските кръчми на виноградския театър, от традициите на биропроизводството на оръжейните заводи „Збройовка“, от обувките „Бата“ на порцелана „Розентал“, с който още си служиа вкъщи. Разделяме се в три часа.

Баща ми ме целува, подава ръка на Владо и обещава на пети, в събота, точно в осем да дойде на вечеря у Паневи. Когато оставаме сами, Владо казва:

— Възхитен съм. Винаги съм изпитвал уважение към летците... сега знам, че съм уважавал презрението им към смъртта и любовта им към живота...

Не отговарям. Палинката ме е хванала. Владо трябва да се върне в Киноцентъра, а аз искам да спя. Тръгвам през градината на „Св. Четиридесет мъченици“, излизам на Толбухин и влизам в Градската градина. Вървя бързо, почти тичам. Мечтая да взема душ и да легна. С периферното зрение виждам русата коса на мама. Спирам. Майка ми и едър, мускулест мъж се целуват под една от плачещите върби. Мъжът е много по-млад от нея и много по-малко активно участва в целувката.

АЗ

Есента отново ме подведе към пиене. След едногодишно въздържание отново изпадам в алкохолна дупка и отново в бар „Славия“. От време на време се появява Петър Вълков. Започнал е да пие здраво. В началото мълчахме, но скоро Петър започна да „развързва езика“.

— Мима ходи със Салабашев — каза един ден. — Получих призовка за бракоразно дело.

През ноември, не помня датата, дойде, поръча водка за двамата, Петър не е от най-ларж от мъжете, с които съм пил, и каза:

— Разведох се!

Не му задавам въпроси. Седим и пием.

— Мима е пушила слух, че съм импотентен! — каза веднъж. Друг път: — Лия се готви да се омъжи около Коледа!

Излезе му някакъв превод, надписа ми го, но още същата вечер забравих книгата в таксито. Една седмица не се появи, но когато му мина, донесе втори автограф. Беше Джеймс Джойс, „Портретът на артиста като млад човек“. Зачетох го, но губех ориентир, скучно ми беше и му го казах. Петър отговори:

— Винаги съм знаел, че си от интуитивните писатели!

После изчезна, но когато го стегна шапката и му се допи, цъфна отново.

— Сърдиш ли се?

— Не, разбира се — отговорих и отново се запихме. Петър не беше загубил времето си и се появи с цял куп новини:

— Антон Салабашев заминава на работа в Брюксел, разбира се, и Мима с него. Годеникът на Лия започнал първия си филм като директор... и т.н.

Слушах го с чувството, че става дума за хора, които не познавам.

Заминах за Петрич. Мама и леля Зоя ме посрещнаха като господ. Чудеха се какво да ми сготвят, а аз се излежавах, четях... докато започнах нов роман. По-късно си дадох сметка, че пиша автобиографична книга. Заведоха ме при баба Ванга, прословутата петричка врачка, но от врачуването не излезе нищо.

— Махай се, уморяваш ме... Не си сам, а в тебе има хиляди лица! — Изтълкувах думите ѝ като намек за литературни герои, но няколко дена по-късно Ванга каза на леля Зоя, че с мой близък човек ще стане нещо страшно и то ще дойде от гласове в кутия...

Заминах за София при слънчево и весело време, а на Централна гара ме посрещна сняг, студ и киша.

лия

Излитам за Цюрих, последният рейс преди сватбата. Имаме насрочена дата за петнадесети декември, другата неделя. Взимам всичките долари, с които разполагам, тайни и законни. Ще преспим на летището и в понеделник сутринта ще направя сватбения си пазар. Нося и списък. Ще поднеса скъпи подаръци на хората, които обичам, а аз обичам Владо и родителите му...

От Шпрайхенбах купувам „Акай“ с две тонколони по десет вата, огромен пакет, но като си представям лицето на Владо, мъкна го смазана, но щастлива. Успявам да го внеса в машината и да го скрия зад касите с бира. За Ваня купувам един прекрасен „Бали“ с тънък ток, за Владо старши сребърна „Омега“, за моя Владо — позлатен „Константен Вашеро“. Останалите долари разменям за франкове и накупувам всевъзможни джиджавки, дрънкулки, цигари, уиски, шоколад, кафе... Връщам се на летището, свалям обувките и лягам на седалките. Уморена съм, всичко ме боли... До обратния рейс има цели три часа... Мога да правя каквото поискам, а аз искам да спя...

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

На единадесети декември сутринта звънецът ме събуди малко след осем. Бях сигурен, че е Петър Вълков, но за моя изненада отворих на Стефан Дяков.

— Бързам, Иване — каза Стив. — Колко време ти трябва да излезеш от комата?

Стив намекваше за снощно пиянство, сигурен, че такова се е състояло. Някога Дяков и аз бяхме близки. Преди години заедно започнахме да печатаме първите си разкази. Критиката ни слагаше един до друг, възлагаше ни надежди като първото градско поколение писатели след войната. Тогава нямахме нищо против да ни третират като генерация. По-късно всеки от нас пое пътя си. Стив предпочете кариерата, ожени се, „сви знамената“ и престана да се появява на пиянските маси. Това направи впечатление и започна издигането му. След романа за покойния художник Асен Москов Стив стана заместник главен редактор на едно от изданията, а на следващия мандат беше избран в управителния съвет на Съюза. Формално нашите отношения се запазиха, но хладината, която сама се промъкна, беше достатъчна, за да ни държи на дистанция.

— Какво има? — попитах, едва потискащ тревогата си. Стив не беше човек, който би досаждал толкова рано без съществена причина.

Дяков изчисти обувките си от сняг, разкопча кожуха, влезе и без да сяда, каза:

— Жена ти е задържана... за валутна спекула.

— Тя отдавна не е моя жена! Доколкото зная, тези дни щеше да се омъжи...

Стив кимна.

— Годеникът и родителите му са се измъкнали. Знаеш как стават тези неща! Покрай тази история са излезли наяве и други подвизи, а тя, не ми се сърди, но се оказа жена с биография! Собственото ѝ

семейство, ако може да се нарече семейство тази лудница, заявило, че нито има представа за валутните й машинации, нито иска да знае какво наказание ще й бъде наложено. Можеш да се запознаеш с обвинението и да наемеш адвокат. Ако откажеш, ще назначат служебна защита.

— За каква сума става дума?

— Точната цифра не знам... около двадесетина хиляди долара.

— Абсурд!

— Сумата може да се окаже по-висока... Затворът я заплашва реално!

Седнах замаян, кръвта бучеше в ушите ми.

лия

На аерогара София започна усилена проверка на багажа. Не познавам нито един от митничарите. Цивилни лица претърсват самолета. Намират две ръчни чанти, пълни с библии, издадени в Лондон, и цял куп антибългарски материали. Разбира се, намират и моя багаж. Пазя касовите бележки, предавам ги на възрастен капитан от гранична служба и се готвя да изляза от машината. На изхода ме спират възпитано, но категорично:

— Вие ще дойдете с нас!

Подчинявам се като в сън. Италианките плачат, лъжат, заплашват, молят се на бога. Аз седя в единия край на машината и се мъча да хвана погледа на командира. Яким е човекът, с който излетях на първия си полет. Някога обичаше да казва, че е мой кръстник, а и неведнъж е правил намеци, че ме харесва. Сега пилотът говори с контрольорите, пушат долу на пистата и умишлено не поглежда към мен. Не издържам, отивам до вратата:

— Якиме, какво искат тези хора? Помоли ги да ме пуснат! Моят годеник чака в халето.

Яким свива рамене безучастно.

Цял час по-късно потегляме към гарата. Виждам Владо. Скача и тръгва към мен. Спират го.

— Какво има? Какво става?

Не му отговарят. Качват ни в коли, италианките в една, мен — в друга. Тръгваме за града. Поглеждам през рамо. Фиатът и Владо ни следват.

Обзема ме амок. В миг цялата лудост, на която съм способна, избива, забивам нокти в лицето на единия от придружителите и превръщам кожата му в кървава маска.

АЗ

Влязох в кафенето на писателите. Нямах ясна представа какво чувствам, още по-малко какво искам да направя. Седнах, поръчах кафе, изпих го. Нито един писател нямаше по масите. Беше рано за алкохол, но бях толкова зашеметен, че поръчах плиска и я изпих на екс. Когато ми сервираха втората, портиерът въведе някакъв полковник, посочи ме с пръст и каза:

— Това е Иван Троев!

На масата седна офицер с медицински знаци и запали нервно цигара, без да пита склонен ли съм да търпя компанията му. Готвех се да го помоля да напусне, когато го чух да казва:

— Моят син е злополучният годеник на вашата бивша съпруга!

Почувствах облекчение. Ако за Лия се застъпеше военен, па макар и лекар, шансът да се отърве ставаше реален.

— Вашият син е настоящ годеник, аз — бивш съпруг. С какво мога да ви услужа?

— Какво знаете за надчета в бар... как беше... май „Славия“?

— До надчет не се стигна!

— Кой го осуети?

— Предполагам тия, които установиха, че вината ѝ е пресилена!

— Вярвате ли на думите си?

— Да!

Полковникът повика сервитьорката със заповедническо щракане на пръстите, поръча кафе.

— Твърдите, че Лилия, че бившата ви жена е обвинена невинна, така ли?

— Не аз твърдя това... дознанието го доказва!

— Моите сведения са други!

— Не знам откъде черпите сведенията си... Все пак тя беше моя жена!

Донесоха кафето. Полковникът скъса плика, изля захарта в чашата, смачка хартията и я постави в пепелника. Тогава нещо ме

накара да я извадя и да я сложа отстриани на чинийката. Жизнен и нахакан мъж, полковникът не скри раздражението си.

— Тук така е прието! — казах аз.

— Както и да е! Щом в надчета е невинна, може би ще ѝ признаете някаква вина около германския терорист? — Бръкна в джоба си, извади лист и прочете, сричайки. — Ян Вагнер! Запознат ли сте с този случай?

— Да.

— Може би знаете, че Лилия е живяла с него като проститутка?

— Дръжте си езика! Още веднъж тази дума и ще ви изхвърля на улицата!

— Уважавай пагоните ми, писателче!

— А ти уважавай бившата ми жена!

Мълчахме известно време. Чувствах колебанието му. Не знаеше да си отиде, да остане, да смекчи тона или да прибегне до открита грубост, чиито последствия не можеше да предвиди...

— И все пак очаквам да ми отговорите!

— Лия и аз бяхме пред развод. Имах връзка с една жена, понесе го тежко! Тогава на морето се запознала с някакъв мъж, който се представил за швейцарец.

— И се оказало, че е германският терорист Вагнер?

— Точно така!

— Но тя е била негова... нека я нарека приятелка!

— Ако намеквате за любовница, такова нещо не ми е известно. Вагнер е бил клиент на нейния бар.

— Когато са го заловили, тя е била с него?

— Срецнали се на плажа и той я поканил да пият кафе. Абсолютно нормално предложение, още повече от човек, който всяка вечер получава внимание и стол в бара. На негово място вие как бихте постъпили?

— На нейно място вие бихте ли приел такова предложение?

— Разбира се!

— Сериозно?

— Напълно! Само простак би отказал такъв акт на внимание!

Полковникът извади железен лев и го остави до смачкания плик на захарта.

— Знаете ли какъв е бил баща ѝ, или поне къде живее вуйчо ѝ?

— Лия не е участвала в избора на бащината си професия, колкото за вуйчото, мисля, че именно той е виновен Лия да е там, където е. Ако сте човек на място, ще се помъчите да изясните точно този въпрос! Лия и преди получаваше долари. Смешно е да бъде обвинена във валутни афери! Ваш дълг е да разясните това на колегите офицери от милицията!

— Не ме учете на дълг! Аз зная кой е моят дълг, а той е да отделя сина си от тази, от тази... жена!

— Ако наистина го искате, вие сте сляп ретроград, а ако го постигнете, вашият син е най-обикновен дрисльо!

Полковникът скочи.

— Вие ще се държите ли прилично? Ще затворите ли проклетата си уста?

— Тук не!

Полковникът излезе като табун коне, скочи в една волга, задави я с газ и след дълго форсиране, „кашляне“ и изгорели газове все пак потегли.

лия

Лежа в затвора. Сама съм в килията и в живота... Безразлично ми е. Ще изляза оттук. Не могат да ме държат безкрайно. Иван ми изпрати адвокат. Какво си мисли този християнин, че ще му бъде благодарна до гроб? Не знам каква игра играе с отвратителната си добрина, но това ме дразни повече, отколкото ме трогва. Владо се скри. Да върви по дяволите! Майка ми и младият ѝ любовник ядат парите на покойния Соколов, баща ми разнася из града маниашките си костюми и не се интересува от пропадналата си дъщеря.

Показа ми протокола за обиск. Вкъщи не са намерили нито цент, макар че сигурно са разковали и паркета. Конфискували са колата и всички предмети, които пренасях. Уволнена съм дисциплинарно и не друг, а БГА „Балкан“ ме дава под съд. Примирила съм се дори със затвора. Когато на човек не му върви, не му върви. Мога да вия като кучка и какво от това? Ако Божидар беше жив... Единствената мисъл, която ме занимава, е щях ли да бъда тук, ако някъде из Африка не бяха застреляли Божидар Стоев? Едва ли! И сълзи не ми останаха. Мръсна съм, мързи ме да поискам да ме заведат в банята. Следователят е готов с делото. Не знам какво чака? Неизвестността е по-лоша от всякаква

присъда. Като си представя, че сега щях да бъда законна съпруга на онзи плъх Владимир Панев, получавам позиви за повръщане... И охрата спада към жълтите цветове...

АЗ

Според адвоката Димо Вергилов Димов Лия ще получи наказание от една до три години лишаване от свобода. Единственият начин да ѝ се помогне, е да се убеди ищецът да оттегли обвинението си. Непосилна задача за човек като Иван Троев.

Срещнах се със Стив Дяков, казах му мнението на адвоката. Стив беше с жена си. Отиваха на откриването на новата изложба на Васил Каров. Зоя каза:

— Стив ще отиде при генералния директор!

— Вие сте луди! — викна бившият приятел. — Ние сме хора на перото! Нямаме право да се бъркаме в работата на правосъдието!

— Ако не го направиш, сърди се на себе си! — каза Зоя.

В очите на Стив видях, че тази заплаха му действа.

— Ще видим... — неопределено отговори той.

Зоя се вдигна на пръсти, целуна ме.

— Не се тревожи, Иване! Аз ще имам грижата Стив да свърши необходимото!

Прибрах се вкъщи и седнах зад пишещата машина. Останах така повече от час, докато в един миг започнах да пиша биографията на Лия. Не знаех защо го правя, нито къде ще изпратя този „опус“. Пишех с „кърваво вдъхновение“, подсъзнателно знаех, че съставям уникален документ. История се пише с факти, дати и събития, аз пишех емоционална, ирационална и квиетична история на един млад живот и неговата разруха. „Авике и Раурава!“, на санскритски това означаваше „агония и стенание“. Не помнех как и чрез какви източници тези две думи бяха достигнали и останали в съзнанието ми, но сега ми помагаха да разкрия подбудите, причините и последствията, довели Лия до следствения отдел на Централния затвор.

Когато свалих последния лист от машината и нирваната на опрощението се стопи в реалността, разбрах, че съм писал три часа без

прекъсване и съм съставил десет страници история за ужасяващото разминаване на човешките измерения и житейските възможности.

Късно през нощта сложих страниците в плик, адресирах го до професор Богдан Латин, отидох до тях и ги пуснах в пощенската му кутия.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЛИЯ

И следственият отдел ще празнува посрещането на Нова година. Получаваме кюфтета с гарнитура и компот от круши. Тук съм близо месец. В последните десетина дена нито един път не съм виждала следователя. И адвокатът не е идвал. Забравиха ме. Поне една книга да имах. Получаваме единствено вестници. За първи път знам какво става по света...

Тежко е да посрещна Нова година в затвора! Как посрещнах миналата? Вече не помня...

АЗ

Продължавам да чакам. Латин не се обажда. Дошло му е до гуша и от Лия, и от мен. Адвокатът заминава за провинцията.

— Докато не отшуми Новата година, не мога да действам — каза той. — Около празниците животът замира...

Прав беше, но това не ме успокояваше. Нищо не знаех за Лия. Поисках свиждане. Оказа се, че на следствените не е разрешено. Не ми оставаше нищо, освен да чакам. На втори вечерта Димов се обади по телефона.

— Видях я. Изглежда спокойна, но, извинете за откровеността, останах с впечатление, че ви мрази?

— Мен?

— Да, вас! Нарича ви „християнин“ с всичкото презрение, с което може да се натовари тази дума!

— Как си обяснявате такова поведение... освен със срам и неудобство?

— Не си го обяснявам, но искам да знаете какво ми направи впечатление.

Когато паузата стана непоносима, попитах:

— Разбрахте ли защо бавят делото?

— Не. И следователят е озадачен. Прокуратурата има някакви спънки, но какви и от какъв характер, не знам.

На четвърти януари вечерта Латин ме намери в „Славия“. Когато го видях да се провира между масите, не повярвах на очите си.

— Как издържаш в тази дупка? — Отпусна се до мен, поиска газирана вода, изпи я, сложи ръка на коляното ми. — Утре ще мина да те взема. Точно в осем зет ми ще ни чака! — Латин избягваше да ме погледне. Предпочетох да не го товаря с признателност, способна да развълнува и без това болния старец. — Много хора прочетоха писмото ти. Няма да крия, едни го третират като спекула, други обаче видяха престъпни пропуски. Зет ми е един от тях. — Латин стана. — Гледай утре да те намеря трезвен и обръснат!

Когато професорът си отиде, почувствах глад. Платих и се преместих в ресторанта. Поръчах кашкавал пане, изядох го и се готвех да вървя, когато видях русата глава на Панев да се оглежда в баровите огледала. Когато си срещнахме погледите, Панев скочи и почти тичайки, дойде на масата.

— От Лия знам, че пиете тук! Аз не съм дрисльо! Но и глупак не съм! Вие ако търпите рога, аз — не!

— Седнете! — вдигнах тон и този път, без да се насилвам, почувствах кръв в главата, нервни спазми в ръцете.

— Седнете и се дръжте прилично... иначе... ей богу, ще ви пребия!

— Ти мен? Нещастен алкохолик! Да излезем навън?

Станах. В огледалата видях Панев да взима кожуха си от гардероба. Сложих балтона, вдигнах яката, обърнах капациите върху джобовете, закопчах го. Вървах по стълбите, Панев ме следваше. Купих цигари от гардероба и почувствах два удара. В лицето от студа, в тила от юмрука му. Успях да затворя вратата и да я затисна с крак. Когато мина замайването, пузнах бравата и зачаках появяването му. Миг, два, отворих. Нямаше никой. Потърсих го на платформата на портiera, отново никой. В бара също. Влязох в тоалетната. Прозорецът беше отворен. Панев беше избягал през него.

лия

Следователят ме повика.

— Прочетете това! — Връчи ми няколко машинописни листа. До средата на втората страница още не си бях дала сметка, че чета собствената си биография. Увлякох се. Къде от умора, къде от нерви сълзите ми сами са потекли от очите ми. Започнах да чувствам почерка на Иван Троев и подсъзнателно да ликувам... Вече знаех, че ще бъда свободна. Четях разсеяно, малко стигаше до съзнанието ми, но заедно с радостното чувство, отвътре се надигаше непозната омраза! Аз мразех за първи път в живота и предмет на тази омраза беше човекът, на който дължах всичко... Мразех Иван Троев! Следователят ме изчака да прочета листовете, взе ги от ръцете ми и грижливо ги прибра в плик.

— Процес няма да има! — каза той.

— Кога мога да си ида?

— Веднага.

Станах.

— Как така... Мога да отворя вратата и да си отида вкъщи?

— Можете.

— Тогава аз, аз си отивам?

— Не ви задържам!

Знаех, че съм свободна и все пак не вярвах на ушите си.

— Ще ми отговорите ли на един въпрос?

— Кажете?

— Като че ли съжалявате... че съм свободна?

— Вие сте свободна временно — отговори следователят. — Рано или късно на вашите покровители ще им омръзне да ви вадят и тогава? — Бръкна в бюрото и измъкна доста дебела папка. — Тогава ние с вас ще прегледаме пункт по пункт това дело!

— Жесток сте!

— Марш! — каза той без видим гняв.

Пред вратата на затвора ме чакаше колата на Вълкови. Колкото арогантна се чувствах вътре, толкова по-силно изпитах срама, когато вратата се отвори и Петър ми направи знак да вляза.

— Здравей — казах аз. — Къде е Иван?

— В провинцията. Замина тази сутрин. У вас ли да карам?

— Да.

Пътувахме мълчаливо. Студено е. Улиците са заледени, хората бързат, подгонени от вятъра.

— Защо замина Иван?

— Нещо свързано с театър. Ще поставят пиесата му... не разбрах къде.

— По-добре! Сега не бих искала да го видя... Как е Мима?

— Не знам! Развеждаме се! Не ме разпитвай!

— Няма, не бой се. — Петър беше мрачен и като че ли болен. — Иван ли те накара да ме посрещнеш?

— Да!

— Сам не би дошъл, нали?

— Не!

— Знаеш ли поне как успя да преустанови делото?

— Чрез висши инстанции... Друго не знам. Защо го направи!

— Ти би ме оставил вътре, нали?

— Да!

— Много се навъдихте!

— Напротив, малко сме... за жалост!

Завивахме по „Гурко“, влязохме в „Любен Каравелов“, спряхме пред къщи.

— Довиждане — казах. — Ако ме мразиш, можеш да не ме поздравяваш!

Тръшнах вратата, тръгнах към входа.

— Лия? — Обърнах се. — Това е за теб! Иван го праща. — Върнах се и взех някакъв плик.

— Благодаря!

— Благодарни на Иван!

Знаех, че Иван ми праща пари. В плика имаше двеста лева и бележка:

„Ако търсиш работа, обади се на Адриана Биджерано в модна къща «Диана». И.“

Прибрах се, съблякох се и влязох във ваната. Измих от себе си миризмата на затвор, изпрах дрехите, които носех там, облякох дебел пуловер, панталон, ботуши, залях се с парфюм, пуснах музика, запалих

първата цигара от месец и половина насам и взех телефона. С Адриана Биджерано уговорих среща за другия ден, но нито в Троеви, нито в Съюза на писателите намерих Иван. Бях сигурна, че е в София. Щях да повярвам, че е заминал само ако довечера не го открия в „Славия“.

АЗ

Накарах Петър да излъже Лия, че съм заминал, но знаех, че няма да му повярва. Вечерта тръгнах за „Славия“ толкова сигурен, че ще я видя, колкото бих бил, ако имахме среща. Заварих я на бара, и то на стола, на който знаеше, че аз седя. Застанах до нея и поръчах водка. Лия вече пиеше. Мълчахме.

— Защо си забъркал професор Латин в моите работи?

— За да те отървем! — отговорих, без да си давам сметка, че ме шантажира.

— Молил ли те е някой да го правиш?

— Ако търсиш скандал, губиш си времето!

— Не търся скандал... Аз трябва да бъда твоя смирена робиня и да те гледам в очите?

— Ако продължаваш така, ще си отида!

— Върви си, Иване, не те задържам!

— А защо не си идеш ти? Знаеш, че аз пия тук! Можеше да влезеш другаде?

— Умишлено влязох в тази противна кръчма! Искам да ти кажа нещо, но трябва да го запомниш!

— Ще се постарая!

— Не се чувствам задължена никому, разбираш ли? — Кимнах. — Дължа ти пари, ще ти ги върна! Знаеш го, нали? — Кимнах отново.

— Не съм била твоя жена, няма да бъда... никога! Ясно ли е? — Продължих да кимам. — Ще правя каквото искам, ще живея както мога, ще спя, с когото ми падне и това ще бъде само моя работа!

— Да, това е твоя работа! — Казах аз.

— Ако влизам по затворите, също! Моля те, не си прави труда да ме спасяваш! И изобщо... забрави, че съм съществувала! Ето! — Лия извади от чантата си гривната на майка ми и я хвърли пред мен. — Върни я на майка си или я дай, на когото искаш... Това е всичко, което имах да ти кажа! Никога, по никакъв повод не ме търси!

Лия скочи, пресегнах се и я задържах за ръката.

— И аз имам да ти кажа нещо... последното. Ти ми купи часовник. Считай, че днес съм го платил! Довиждане!

Лия не очакваше това и не можа да реагира. Стоя твърде дълго права, разколебана, готова да остане, загубила доверие и във войнствения си тон, и в желанието си да скъса с миналото. Не ѝ помогнах и отново сбърках. Бърках винаги, когато заставах очи в очи с тази енигма.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Романът автобиография се оказа книга за рода на майка ми. Знаех подробности около живота на баща й, учител от Битоля, минал през сръбски и турски затвори, в продължение на дванадесет години очаквал изпълнение на смъртна присъда, завършил живота си в българската екзархия в Истанбул като диспечер на компрометирани македонски дейци за Северна Америка и Австралия. Бавно и мъчително прониквах в темата, а заедно с това и в трагедията на един род, събирал покъщнина девет пъти, минал през четири войни и две въстания. Работех с нарастваща гордост, четях писма, гледах албуми със стари снимки, срещях се с престарели съратници на дядо ми, склерозирали идеалисти, които помнеха битките, но бяха забравили причините, които са ги породили.

Целият февруари прекарах в Петрич. Вечер до късно мама и леля Зоя разказваха каквото си спомнеха, сутрин сядах зад машината и се опитвах да извлека от разговора всичко, което би влязло в книгата. Страниците набъбваха. Герои на моя роман се оказаха Даме Груев и Пере Тошев, владиката Григорий и още няколко исторически лица, изиграли ролята си в Илинденското въстание. Тогава в главата ми узря идеята да мина по следите на дядо си, да почувствам на място „дъха на времето“, страстта за свобода, равна по сила само на ирландската, да видя с очите си бившите домове на Дарделевци, прогонени с огън в четири балкански държави и три континента.

В София помолих външния отдел на Съюза да подготви документите ми за края на април. Не исках да пътувам през зимата, а няхах достатъчно пари за маршрут, минаващ през Югославия, Гърция и Турция.

В кафенето срещнах Зоя Дякова. Чакаше Стив, за да тръгнат за Боровец. Седнах при нея. Пихме кафе, дочакахме го.

— Къде изчезна? — попита Дяков. — Много отдавна не съм те виждал.

— Бях в провинцията.

— Каза ли ти Зоя? Видяхме новото ревю на „Диана“. Лия е един от основните манекени. Изглежда чудесно.

— Забравих! — отговори Зоя, но аз знаех, че от деликатност е избягнала тази тема.

Вечерта, докато си приготвях омлета, хвърлях по едно око на телевизора. Течаха реклами. Видях Лия. Познах я, макар подстригана и силно накъдрена. Показваше бижута от ковано желязо.

лия

Подготвяме пролетната колекция. На Осми март е първото ревю на официалния концерт в НДК. За джокер назначиха моя бивш приятел Валентин Чернев. Репетираме с вокална група ЛАТ и няколко от естрадните певици. Показвам девет модела, до един на Адриана. Оказах се частен манекен на госпожа Биджерано, но това ме пази от конфликт с директорката Мария Генова. „Диана“ се помещава в сградата на „Леката промишленост“, разполагаме само с пет стаи и контактът с шефовете е неизбежен. Генова или Хекуба, както я наричат тук, е по-голяма моралистка от бившата ми класна. Преди моето постъпване уволнила два манекена само защото слезли в бара на пловдивския новотел с някакви чужденци. Ада ме предупреди да се пазя. Обичам тази жена, макар че харесвам мъжа ѝ Жак. И той ме харесва. Снимам се повече от другите манекени. Жак ме кани в „Курортен дизайн“. Списанието е пълно с мои снимки. Заснела съм десетина телевизионни реклами и причината отново е Жак. Висшето ми образование респектира Мария. Само с мен се отнася като с човек. Вика родителите на момичетата, заставя ги да учат, поставя им срокове да завършат гимназия под страх от уволнение. Като че ли съзнателно търси омразата на подчинените си. Чудно как два толкова различни характера като Ада и Мария могат да бъдат близки? Дружбата им изглежда искрена, дори сърдечна.

— Лия, ела в кабинета — каза Генова един ден. Отидох с неприятното чувство, че предстои мъмрене. Мария направи кафе, сервира го и седна.

— Знам всичко за тебе — започна тя. — Ако предприятие като нашето не внимава с кадрите, рискува да се превърне в публичен дом. Разбираш ли ме?

— Да — казах аз.

— Ада те харесва, аз също... Имам планове за теб... Имаш образование, говориш езици, ако заобичаш модата, един ден ще мога да те направя шеф на манекенското тяло и да ти вдигна заплатата според езиците. От теб искам да ми помогнеш!

— Как?

— Като не допускаш клюки! Ние пътуваме и в страната, и в чужбина. Знаеш, манекените са били и ще бъдат изкушение за мъжете.

— Разбирам, Мария, можеш да бъдеш спокойна.

— И още нещо — каза Генова. Мина много време, преди да продължи. — Би ли ми казала в какви отношения си с Иван Троев?

— Разведени сме.

— Жалко! — въздъхна Мария. — Харесвам този писател. Поне приятелство не запазихте ли?

— Не — отговорих аз. — Иван ме мрази!

Още на следващата седмица наруших обещанието. Преди да се явим на осмомартенския концерт, Къщата направи пробно ревю в салона на търговската палата. Бяха поканени художници, писатели, музиканти, цялата преса, шефове на търговията, дизайнери, заместник-министри.

Ревюто започна в четири часа следобед, а в пет и половина беше обявена открита пресконференция с участието на всички желаещи от публиката, в присъствието на нас, манекените. Докато се обличахме, Мария влезе в гримборната, „мина“ по моделите и дойде при нас. Ада присъстваше на обличането. Представях няколко нейни модела „от кутюр“ и виждах, че едва владее нервите си. Мария седна до Адриана, предложи цигара, запалиха.

— Изпратих специална покана на Иван Троев! — каза тя.

— Не вярвам да дойде!

Мария се усмихна.

— Ще видим! Доколкото знам, неведнъж е доказвал, че държи на теб!

Иван не дойде на ревюто, макар че присъстваха много писатели с жените си. Някои познавах лично, други — по име. В салона бяха

Дякови, жената на професор Латин, някои от секретарите. Умирах от срам и мразех Иван с цялата истерия, на която съм способна. На пресконференцията седнах така, че да не виждам салона, а после в коктейла помолих Ада и Жак да не ме оставят сама. По-късно към нас се присъедини Мария и мъжът ѝ. ЛАТ започна програмата си, взеха да ни канят на танци. Танцувах няколко пъти до момента, когато ме покани Валентин.

— Когато Мария си отиде — каза той, — ще те чакам на входа. Отиваме във вилата на генералния директор!

— Никъде няма да ходя!

— Твоя работа! Канена си! Утре, ако се наложи да пътуваме в чужбина, именно генералният ще подписва документите!

Виждах жената на Латин, чувствах, че се готви да ме заговори. По-скоро бих умряла! Нямах сили да се срещна с нея...

— Ще дойда, ако тръгнем веднага! — казах аз.

АЗ

Пролетта ме завари на път. Тръгнах през снежна виелица, а в Битоля се съблякох по риза. Срещнах се с възрастни братовчеди на майка ми, младите хора работеха или в Канада, или в Австралия, потърсих писма и снимки, почти нищо не намерих. Бях в Цапари, родното село на дядо ми, в подножието на Пелистера, но и там нямаше никаква документация. Отидох до Охридското езеро и продължих през Гърция за Солун. Бях в Лариса и Кавала, в Дедеагач и Ксанти, не открих нито един Дарделев. Продължих за Истанбул. В екзархията заварих двама престарели попа с оеснафено гражданство, припомнящо си националната принадлежност единствено на неделните литургии. Архивът на екзархията или беше изгубен и унищожен, или разграбен от „изследователи“, идващи от София. Повъртях се няколко дена из Пера, отидох да видя „Долма бахче“ и „Топ капу“, взех експреса и се върнах. Експедицията ме разочарова. Дадох си сметка в какво жалко състояние се намира историческото изследване на рода върху географската ширина на Балканския полуостров.

В пощенската кутия намерих две писма. Едното беше покана за отдавна минало модно ревю, в другото майка ми ме известяваше за внезапната смърт на леля Зоя.

Един час по-късно пътувах за Петрич.

До вилата на генералния директор отидохме с два мерцедеса. Бяхме осем души. Четири манекена, Мима Савова, Искра, Ана Червената и аз. Кавалерстваха домакинят Антон Върбанов, двама подребни шефове от леката промишленост и Валентин. Започна буйно пиянство с танци и нервна веселост. Още в колата Върбанов се залепи за мен. Не се изискваше особена интелигентност, за да разбере, че съм поканена заради него. Върбанов е дребно, енергично мъжле с внимателно гледани мустаци и обувки с високи токове. Още на първия танц ръцете му напипаха гърдите ми, а час, час и половина по-късно ме завлече в спалнята си, украсена със сватбени снимки, с портрети на деца, редуващи се с фототапети било на есенна гора, била на натрапчиво сини езера.

Бях изпила няколко кубински рома, главата ми се въртеше, през стената чувах ерективните възклицания на Мима Савова. Върбанов шепнеше в ухото ми, ръцете му ме препипваха, дрезгавият му глас повтаряше:

— Ти си прекрасна, Лия! Луд съм за тебе! Направи ме щастлив, ще се отблагодаря щедро...

Замахнах, шамарът попадна на лицето му и го събори на леглото. В първия миг стана смешно, но после се уплаших. Още утре Върбанов можеше да ме изхвърли на улицата. Станах, съблякох се, легнах отново.

— Ела, свиня! — казах аз. — И не дрънкай глупости! Ако дрънкаш, ще те пребия!

Два дена по-късно по очите на Мария Генова разбрах, че знае всичко. Попитах Адриана.

— Ана й е казала! — беше отговорът.

Почуках на дирекцията.

— Какво има, Лия?

— Това няма да се повтори! — казах аз.

— Да се надяваме! — беше всичко, което чух от Мария.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Продължавам да работя фамилната сага на Дарделеве. Прекарвам много часове в библиотеката, ровя се в документацията на „Македонското дружество“ и малко по малко започвам да добивам представа за събитията. Чета. Искам друг тип литература. Етнографско-романтичният стил нито ме задоволява, нито ми се вижда достоверен. За разлика от Априлското въстание, в Македония се е водила истинска партизанска война с всичките атрибути на съвременното понятие. Тероризмът, политическите убийства, фракционерството са били неделима част от жестоката битка на върховисти и централисти помежду им и заедно срещу робството. Темата беше деликатна, във фокуса на няколко правителства и „осветлението ѝ“ трябваше да бъде извършено с много такт.

Вечер понякога ходя в дома на Богдан Латин, пием чай с препечен хляб и сирене и аз му чета отделни глави от романа. Професорът намира стила ми „необичаен“ за историческа книга, но ако трябва да е искрен, би сменил понятието с „каубойски“. Чувствам тази слабост. Книгата мирише на барут повече от необходимото, убийствата са повече и по-жестоки, отколкото читателят е свикнал да приема. При следващата редакция ще се опитам да туширам екзотиката. С огорчение откривам, че кървавите събития са предизвикани повече от безсмислена жестокост, отколкото по идейни съображения. Ако се зароя в тази черта на балканеца, кой знае до какво бунище ще стигна.

Годината се търкаля с фантастична бързина. Утре е Първи май. Остарявам. В дома на Латин се запознах с Ева Радонова. Хубаво и кротко същество, четиринадесет години по-младо от мен. Ева чете книгите ми и трети път ме търси под „претекста на литературата“. Говори с преднамерена строгост на човек, „защитаващ мнение“, но

ако я хвана за ръката, маската ѝ ще се разпадне. Слушах я и мислех как ще реагира, ако я провокирам директно.

Пиехме кафе в „Кристал“, беше тихо, като изключим магнетофона и тихите стъпки на сервитьорите, в този ранен следобед нищо не смущаваше спокойствието ни. Ева говореше за стил, за „гордост и смирение“ — най-трудно подчинимите врагове на литературната материя.

— Писателят е конквистадор! — каза Ева.

Тогава аз подметнах:

— Ние имаме четиринадесет години разлика!

Чу думите ми с периферния си слух и отговори с подсъзнанието:

— За мен това е без значение!

Тогава съзнанието ѝ се „отвори“ и обилна руменина заля лицето ѝ.

— А за вашите?

— Ти си невъзможен! — каза Ева със сълзи на очи.

Изпих тези сълзи, прегърнах я и престанахме да говорим за литература. Още тогава, на бара на „Кристал“, помислих, че това момиче би ми родило красиви деца и би знаело как да ги подготви за живота.

лия

„Сериозно нещо ли е животът?“ — пита Вонегът в „Закуска за шампиони“. Наема ли се някой да отговори? Тази сутрин мама се появи с молба да я придружа до Мототехника. Купила автомобил на любовника си и иска да го паркирам пред тях.

— Да иде да си го докара сам! — казвам, мама отговаря:

— Искам да го изненадам!

Отивам, чакам да освободят една отровнозелена лада, паркирам я и си отивам с въпроса: „Сериозно нещо ли е животът?“ Очевидно не, щом такъв въпрос все пак може да възникне!

— You look like a thousand dollars. (Изглеждаш като хиляда долара — англ.) — казва Жак, когато се появявам на снимките. Говори добър, умишлено американизиран английски, с идиоми, взети от криминалните „джобни“.

Преобличам се, забравям да заключа вратата и Жак връхлита с някакъв плик в ръка точно, когато имам единствено бикини на себе си.

— Това са снимките от Пампорово! — казва той. Изпраща въздушна целувка и излиза. Нямам време да се смутя. Още по-малко Жак. Той просто е знаел какво ще види.

От половин час Валентин се навърта около мен. Чакам! Знам, че ще ме кани някъде... при високопоставени лица и т.н. Ще отида. Вечерите ме мъчат до смърт. Трябва да си намеря гадже!... Интересно, но от вчера отново мисля за Иван. Не съм го виждала пет месеца. Сигурно още пие в „Славия“!

Валентин ме замъква в някакъв дом. Имаше доста гости и когато в десет часа се измъкнах, мисля, че никой не почувства липсата ми.

Иван беше в „Славия“. Изглежда трезв, усмихва се, кани ме до себе си.

— Сериозно нещо ли е животът? — питам аз.

— Не — отговаря Иван.

— Как си? — целувам го. — Домъчня ми за теб!

— Държа се сериозно — казва Иван. — Около Лия как е?

— Мода, ателиета, шивачки, смъртна скука! Познаваш ли Ада Биджерано?

— Познавах Асен Москов, покойния ѝ мъж. Беше приятел на Каров.

— Виждал ли си Васил?

— Не.

— Ада каза, че той уредил моето назначение?

— Идеята беше на Стив. Васил се обади на Адриана.

— Някога бяхте близки с Каров?

— Той не пие вече.

— Болен ли е?

— Синът му порасна. Не иска да го травмизира с пианство!

— Не е ли време и ти да престанеш?

— Време е, разбира се — казва Иван. — И в момента съм си скучен, камо ли ако остана без пороци!

— Искаш ли да отидем другаде?... Тук не ми е приятно!

— Свикнал съм със „Славия“ — отговори той, — обичам в кръчмите да се чувствам у дома.

— Гладна съм.

— Влез, хапни. Ще те изчакам.
— Ще ям вкъщи. Пишеш ли нещо ново?
— Винаги пиша. Не мога да върша друго.
— Майка ти е в Петрич, нали?
— Да.
— Виждал ли си Петър?
— Скоро не.
— Скучно ти е с мен, Иване?
— Напротив, приятно ми е, когато си наоколо.
— Някога ме обичаше?
— И сега те обичам — отговори толкова сериозно и с такова безразличие, все едно че казваше: „Обичам котките!“
— Аз те мразя! Доскоро не можех да мисля за теб без омраза!
— Мразиш себе си! — каза Иван. — Сега, когато отново си в „джаза“, търпимостта се връща сама.
— Какво наричаш „в джаза“?
— Нормалното съществуване... Нормално от гледна точка на официалното мислене.
— Не искам да чувам упреци! Поне от теб не!
— Никога не съм те упреквал...
— И никога не си приемал начина ми на живот?
— Разбирал съм го, това е по-важно.
— Извърших много глупости?
— Няма значение, стига да си престанала да ги вършиш!
— Отде да знам дали съм престанала? Моят живот се обърква в миг, като че ли някакъв гигантски миксер се включва над главата ми. Докато земята не пропадне, нямам представа за опасностите, които ме заплашват! Можеш ли да го разбереш?
— Да.
— Проглеждам миг след фаталния ход. Като че ли някой ме е проклет да губя чувство за риск! Това е патология?
— Красива си, оттам произлизат всичките ти проблеми.
— Мислиш ли?
— Сигурен съм.
— Баба ми казваше, че животът на красивата жена е ад! Случи се да го проверя на гърба си?
Иван ме хвана за ръка.

— Набесней се, когато ти писне, ела! Ако родиш едно дете, ще отвориш око за дребните радости. За съжаление те съставляват живота.

— Аз съм родена за голяма радост! — казах аз.

Иван сви рамене и потъна в онова мълчание, което в началото мислех за тежест на характера, а по-късно — за презрение.

АЗ

Ева ме представи на родителите си след дълга и отегчителна подготовка. Баща ѝ се беше постарал да прочете книгите ми и да си „състави мнение“. Изразът е негов. Имах глупавото чувство, че ме тласкат в трап. Вечерта мина сковано. Нито помня какво ядох, нито ядох ли въобще. По молба на Ева пих умерено и в десет часа побързах да си отида. Ева тръгна да ме изпрати. Седнахме на пейките в Заимовата градина, запалихме цигари.

— Ти знаеш, че бях женен?

— Да, за Лия... Сега е манекен...

— Трябва да ти кажа повече... Лия е моя жена и в момента.

— Как твоя жена, нали сте разведени?

— Разводът е юридическа мярка, която нищо не променя! Казвам ти го, за да знаеш, че няма да се ожения за теб...

Ева притихна.

— Не бива да ми се сърдиш... Казвам ти истината.

— Защо прие да се запознаеш с родителите ми?

— Мъча се да си го обясня!

— Постъпваш аморално! Знаеш ли какво се говори за така наречената ти съпруга?

— Не ме интересува!

— Твоята Лия е най-обикновена мръсница! Дори мога да ти кажа на кого е любовница... на мъжа на шефката си, на Жак Биджерано!

Почувствах този удар! Станах, заряхах Ева и тръгнах през градината. Влязох в телефонната будка пред кино „Левски“, Лия не беше вкъщи. В десет и половина се вмъкнах в двора срещу входа ѝ, издърпах една от боклукчийските кофи в сянката на оградата, седнах на капака и зачаках. В дванадесет без десет Лия и Жак слязоха от едно такси и се качиха у нея. В един и половина тръгнах за дома. Жак все още беше горе.

Не ревност ме накара да прекарам два часа в шпиониране. Някаква тревога се зараждаше в мен, не можех да се отърся от чувството, че над главата ѝ надвисват нови заплахи и че този път последствията ще бъдат страшни.

На сутринта взех телефона.

— Сама ли си, Лия?

— Да.

— Чух, че правиш любов с Жак Биджерано? Вярно ли е?

— И да е вярно, теб какво те засяга?

— Искам да ти кажа някои неща за Жак... Чувала ли си как загина Асен Москов?

— В „Диана“ говорят за катастрофа.

— Има и друг слух! Според Стив Дяков Москов се е самоубил... не без намесата на Биджерано...

— Аз няма да се самоубия!

— Лия, Жак е мъж на Адриана... Васил Каров ходатайстваше...

— О, я върви по дяволите! Не си ти този, който ще направлява живота ми!

Миг по-късно отекна сигналът на свободната линия.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Мария Генова освободи Лия от модната къща. Една сутрин влязла в гримьорната и каза:

— Дотук, Лия!

— Кога да си отида? — попитала бившата ми жена.

— Веднага! — отговорила директорката.

— Отивам си... Довиждане!

— Разбери ме, Лия, ако не владее кадрите, ние...

— Ще се превърнете в бардак! Не го казваш за първи път!

— Тогава всичко е ясно! — Мария обърнала гръб и се върнала в канцеларията, а Лия събрала багажа си и се прибрала вкъщи.

Бях нащрек. Знаех, че предстоят нови стресове, че Лия няма да ми позволи нито за миг да забравя съществуването ѝ. Седях вкъщи, редактирах сагата и всеки момент очаквах позвъняване. Една сутрин отворих на Васил Каров.

— Стана глупаво — започна Васил. — Може би са ти казали... Онова момиче, жена ти, е уволнена! Започнала любов с уморения тигър Биджерано. Този безполезен човек обърка няколко живота.

Седнахме. Трябваше да ходя до Киноцентъра. Васил обеща да ме закара.

— Расте ли момчето? — попитах аз.

— Ученик е.

— Нещо ново за Лилда?

— Казват, че е в Бразилия.

— Виждаш ли Стив?

— Много отдавна не съм го виждал.

— Как мислиш, Василе, не може ли да се повлияе на Адриана!

— Адриана не знае. Това е мярка на директорката. Заплашила Жак, че ако не прекъсне тази връзка ще го предаде. Тигърът обещал да не се среща с жена ти!

— Момче с кураж!

— Нали? Не познавам Генова. Асен... Асен Москов беше в лоши отношения с нея...

— Остави! — казах. — Ще търсим друг изход.

— Имаш ли нужда от пари? — попита Каров.

— В момента не!

— Ако закъсаш, обади се!

Пътуваме към Киноцентъра. Навремето Каров караше резедаво БМВ, но го беше сменил с шкода. Колата беше пълна с момчешки играчки: конструктор, монополи, маджонг...

— Добре се забавлявате?

— Валентин е луд за игри.

— Как е Елена?

— Снима филм някъде в провинцията... Май в Костенец.

— Готвиш ли нова изложба?

— А ти нова книга?

Засмяхме се.

— Това прилича на проклятие! — казах аз.

Васил спря пред входа на Киноцентъра.

— Какво мислиш да правиш?

— Не знам още...

— Бих искал да имам някаква идея?

— Ще измисля нещо!

Каров подаде ръка.

— Всичките ни усилия отиват на майната си! Сапунени мехури! Съжалявам, Иване?

— Ще се измъкнем от тази каша? — казах аз, без да имам и най-малка представа как ще го направим.

лия

— Лия — каза Жак, разбери ме, ако можеш! Аз разведох Ада, аз я върнах от Париж и пак аз съм единствената ѝ опора. Ако я захвърля, с нея е свършено!

— Разбирам, Жако, но и ти ме разбери... Сега имам нужда от спокойствие!

Жак стана, излишно театрално каза „сбогом!“ и си отиде. Ами сега? Аз съм бременна, без пари и без работа.

Получих последната заплата и хонорар от списание „Курортен дизайн“. Сумата е сто и тридесет лева. Имам да плащам ток, парно, телефон, портиерски и четиридесет лева на шивачката. Как ще стане всичко това, на Лия не ѝ е ясно.

Девет и половина. Излизам и тръгвам. Пие ми се кафе. В „Колумбия“ няма, в „Шапките“ е претъпкано... Кога работят тези хора? Отивам в „Бразилия“. Взимам кафе, дори намирам място за сядане. Допивам второто кафе, когато в заведението влиза Борис Латев. Наистина изглежда забогатял. Носи тежък златен часовник, верижки, пръстени...

— Да ти взема ли кафе? — вика, като че ли всеки ден сме заедно.

По инерция казвам:

— Вземи!

Борис подава ръка, оставил на масата ключовете от колата си, малък, но претъпкан портфейл.

— Още си красива! — казва той.

— И ти не изглеждаш зле!

Борис се озърта нервно. Чака някого.

— Трябва да се живее... Омъжена ли си?

— Не.

— Видях те на корицата на „Божур“. Манекен си, нали?

— Вече не!

— Извини ме за миг! — Скочи и притисна до прозорците някакво момче. Започна да ръкомаха, да ругае, а накрая го изтласка от заведението. — Един от моите работници! Пламнала ми е главата, пласьорите чакат стока, фактурирал съм на червено, а той кафе ще ми пие в „Бразилия“, на пет километра от работилницата!

— С какво се занимаваш? — питам аз.

— Производител съм, непман, мошеник... Както искаш, така ме наречи! Ти защо напусна манекенщината?

— Скарах се с шефката.

— А сега? Нещо по специалността? Езиците?

— В момента съм без работа. Търся.

Този път Борис скочи, без да иска извинение. Подпряха се на бара с някакъв мъж, прегледаха папка с документи, Борис се подписа и макар че се опита да го скрие, видях, че пъкна в джоба си солидна сума.

— Търсиш работа, казваш? — Борис се успокои видимо, напрежението му изчезна, изразът му придоби задоволство. — И какво, няма ли?

— Сигурно има, но аз не съм намерила.

— Ако закъсаш много, обади ми се. Мога да ти предложа нещо!

— Какво например?

— Не сега! Сега си нафукана! Някога, ако си на дъното, сети се за мен! — Борис прибра портфейла и ключовете. — Да те поканя на обед... някъде, например в новотела?

— Съжалявам, Борисе, до обяд трябва да свърша още работи...

— Няма нищо. Ако закъсаш, обади се.

За държавен аборт не може и да се мисли. Ако ме регистрират като бременна и абортирам, ще ме предадат на прокурора. Аман от прокурори! Къде ще намеря този лекар, който ще посмее да ме кюртира частно? Питам мама. Отговаря:

— Това отдавна не е мой проблем!

Но мой е! Телефонирам на стюардеси, на манекенките, нито една не разполага със собствен лекар. Цял ден се въртя из къщи без полза и все по-ясно чувствам, че мисля за Иван! Приспаната омраза отново се пробужда. Не искам да го моля за услуга и все по-често ми се налага. „Няма да търся Иван!“ — казвам наум, макар да знам, че още тази вечер ще ида в бар „Славия“.

АЗ

С нарастващо раздражение уреждам проблемите на Лия. Намирам Ачо Анадолийски, разказвам му част от истината, представям са за автор на плода и дори косата ми пламти от срам. Ачо ме оставя в кабинета, изчезва за дълго, но се връща с още един лекар.

— Това е Иван Троев — казва той, а на мен: — Да те представя на д-р Ничев. Колегата знае проблема. Ще ви оставя да уточните подробностите.

Доктор Ничев имаше нещо котешко в очите, светло и пронизващо. Би бил красив мъж, ако имаше други очи.

— В кой месец е плодът?

— В края на четвъртия.

— Защо сте чакали досега?

— Оказало се, че бременността е цветна? Има ли такова понятие?

— Има — кимна Ничев. — Знаете ли на какви опасности се подлага тя и на какви рискове аз?

— Това дете не бива да се роди!

— Колко души знаят за бременността? Ние с колегата Анадолийски и кой още?

— Никой друг!

— Добре! — Ничев тръгна из кабинета. — Това е скъп акт! Готов ли сте да платите петстотин лева за един аборт?

— Алтернатива не съществува.

— Тогава доведете жена си! — Ничев ми подаде визитната си картичка. — Утре точно в осемнадесет часа! Звънете четири пъти! И, разбира се, носете парите!

лия

В пет часа Иван дойде да ме вземе с такси. Седнахме в някаква градина да изчакаме часа. Иван мълчи, аз също. Четиринадесет минути ни делят от аборта. Иван се готви да каже нещо. Толкова дълго се готви, че очаквах хули.

— Не си ми задава най-важния въпрос! Колко струва абортът?

Господи, та аз съм пълна идиотка! В общата паника за пари за миг не помислих, че и това е разход. Иван извади пачка и я пусна в полата ми.

— Дай ги на лекаря, когато свърши!

— Всичките?

— Всичките, разбира се!

— Шегуваш ли се?

Виждах гняв в очите му. Лоша мътилка плуваше около зениците. Чувствах, че диша напрегнато.

— Не знам защо се занимавам с тебе! — каза Иван. — Когато опитвам да те предпазя, пращаш ме по дяволите! Когато закъсаш, вадя те от пандизите, плащам... Мълчи! За последен път се намесвам в твоите работи! Следващият път не ме търси... дори на въжето да те качат! — Иван хвърли цигарата и стана. — Точно в шест трябва да позвъниш четири пъти. След кюртажа предай пачката... Това е последното, което правя за тебе!

— Готвиш се да си вървиш?

— Да.

— Абортът може да даде усложнения... Поне днес не ме оставяй сама!

— Доктор Ничев разбира повече от мен!

— Страх ме е, Иване!

— Да си мислила навреме! Тук трябваше да бъде Жак Биджерано! Обидно ми е да остана!

Не издържах и се разплаках. Нервната ми система се скъса, обхванаха ме спазми, ридания ме люлееха, от очите ми течаха порои. Иван седна, прегърна ме през раменете и остана така, докато кризата премина.

АЗ

Лия лежи трети ден. Лошо ѝ е, температурата не пада, повръща. Два пъти на ден, сутрин и следобед, Ничев идва да ѝ постави инжекция.

Пренесъл съм работата си при нея. Спя на канапето в хола и когато е будна, правя опити да я забавлявам.

Тази сутрин Лия се събуди в добро настроение, лицето ѝ възвърна цвета си, поиска кафе, изкъпа се въпреки изричната забрана на лекаря.

— Как беше, прескочих трапа и този път! — Запали цигара, отиде в спалнята и се върна облечена. — Аз съм като котките. Три дена бера душа, на четвъртия хуквам по покривите...

— И за мен е време да се прибирам? — казах аз.

— Да, вече можеш...

С такава лекота се лишаваше от услугите ми, че отново почувствах обида. Прибрах листовете, натъпках чантата, станах.

— Довиждане, Лия!

— Благодаря за всичко! — Лия се изправи на пръсти, целуна ме хладно, побърза да откъсне устните си от моите и пълна с апломб и самочувствие, ме изпрати до вратата.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Край с Лия. Направих каквото можах, сега да се оправя сама.

Взимам от машинописката екземплярите на „Хроника за Дарделеви“ и отивам при Латин. Заварвам го болен. Отново е получил сърдечна атака, но лицето му се разведрява и приема да рецензира ръкописа. След три дни ме кани да го посетя отново. Този път е облечен, дори връзка е сложил. На масата дими кана с кафе, в средата е поставен ръкописът.

— Четохте ли, професоре?

— За съжаление, да, моето момче!

Вече знаех всичко. Латин и неговото поколение щяха да бъдат против моята книга. Причините бяха няколко. Дългогодишната шаблонизация в трактовката на събитията ги бяха приучили да мислят с канонни понятия и всеки опит да се наруши схемата им звучеше кощунствено, и втората, може би по-важна причина беше липсата на умиление било по персонажа, било по преследваните цели. Отсъстваше онзи полунекрофилски, полуквиетичен патос пред паметта на жертвите, смъртта се коментираше като част от живота, насието — като част от борбата за хуманизация на едно младо общество, склонно да обърква повода с причината.

Латин не произнесе тези думи, напротив, беше мек и любезен.

— Тази книга е неудачна — каза той. — Получила се е възхвала на жестокостта, а това отнема голяма част от намеренията ѝ. Остави я за няколко месеца, когато я препрочетеш, ще се убедиш сам.

Разбира се, не се вслушах в думите му. Половин час по-късно депозирах романа в издателството, стегнах багажа си и заминах за Созопол. Това щеше да бъде първият ми курорт за десет години. Време беше да се отдам на пълна почивка.

лия

Продадох две чанти и един пуловер, покрих сметките и останах с тридесет лева. Подала съм молба за работа в пет външнотърговски фирми. За по-малко от седмица получавам пет официални писма. „В този момент не можем да използваме услугите ви, но в бъдеще... и т.н.“ Един-единствен смисъл — учтив отказ!

Продадох касетофона с тридесет и две касети, със слушалки и две колони по десет вата. Поисках хиляда и петстотин лева, Валентин ми донесе деветстотин. Уморена съм, не ми се разправя... Взех парите и го изгоних. Не мога да се отърва от чувството, че именно той ме провали в модната къща, макар с разсъдъка си да знам, че се провалих сама.

Намирам баща ми по телефона. Каня го на обяд в Руския клуб. Мънка нещо средно между „да“ и „не“.

— Ако не дойдеш точно в дванадесет, никога, по никакъв повод не ме търси! Дори и на погребението ти няма да дойда!

Срещаме се. Едва го понасям, а трябва да го моля за помощ.

— Не можеш ли да ми намериш едно място в твоята бензиностанция? Все пак говоря езици... Във всеки случай по-добре от тебе!

Баща ми мълчи, после пита:

— Защо не се обърнеш към държавата?

— Ще ме пратят в производството.

— С висшето ти образование?

— Но с твоята биография!

— Дааа! — мънка баща ми. — Ще говоря с шефа. — Но още същата вечер чувам гласа му: — Съжалявам, моето момиче, ще трябва да потърсиш работа другаде!

Търся работа! Отивам в Информационния център на Комитета по култура, но място за работа не намирам. В издателство „Народна култура“ заявяват, че преди да ми възложат роман за превод, трябва да опитам в по-къси форми в периодичния печат, в Комитета по туризма кадровичката ми показва предълъг списък с гидове на английски.

— Бихме могли да ви назначим само с много високи преференции!

Откъде, по дяволите, да ги намеря! Слагам „пердето“ и търся Петър Вълков. Срещаме се в кафе „София“. Разказвам му сизифовите си усилия.

— Защо не опиташ като частна учителка? — казва с чувството, че изплаща индулгенции.

— А ученици?

— В началото ще бъде трудно, вярно е, но като се прочуеш, ще се появи и клиентелата.

— Какво ще ям дотогава? — питам аз. Петър свива рамене, за него такъв проблем никога не е съществувал. Разделяме се, Петър обещава да помисли.

— Чувал ли си нещо за Мима?

— В Брюксел е — отговаря той и бърза към колата си.

Един час по-късно вися в халето на телевизията и по телефона се опитвам да се свържа с някой от отдел „Международна политика“. Успявам да открия Христо Иванчев.

— Шефът е на море, Лия — казва той. — В МОЖ. Преди дванадесети септември няма кой да разгледа кандидатурата ти. Обади се през есента.

Прибирам се вкъщи и се хвърлям на леглото.

„Животът е мост. Мини по него, но не строй къщата си отгоре!!!“
— англ.

Къде беше написано това? Някакъв дворецов надпис или султански... Цял живот се мъча да изградя къщата си върху висящ мост над бурна река. Всеки момент мостът ще се разкъса и аз ще пропадна в бясната мътилка на небитието...

АЗ

Вече втора седмица не съм пил спирт. Ставам в шест часа и тръгвам да тичам от града до края на Харманите, връщам се бавно по бреговата ивица, вземам душ в двора на хазайката, ям плодове, пия кафе и сядам да чета. Донесъл съм „Психоанализа и култура“ от Фройд, „Светът като воля и представа“ на Шопенхауер и „Взаимопомощта“ на Кропоткин. Тежка програма!

Пречиствам тялото си от дългогодишно трупани отрови. Опитвам се да не пуша, вечер след седем не излизам от квартирата. Пуснал съм временна брада, чувствам възход на духа, сърцето ми работи по-добре, дишам по-леко, пречиствам се от секреции. Следобед отивам на Курията, плувам до отсрещните скали, почивам половин час и се връщам обратно. След час, час и половина повтарям дистанцията.

После чета философия, вода бележки, препрочитам собствените си книги и се опитвам да схвана грешките си. Някъде откривам робство на инстинкти, другаде — излишна риторика, дори откровена диалектика. Отделям заглавията, които не страдат от тези пороци, подлепям ги на бели листове и изпращам „избрана“ книга на пловдивското издателство.

Завършва трета созополска седмица. Черен съм като дявол, пращя от сили, по-здрав съм от всякога, но вече нямам нищо за четене и започвам да скучая. Това е сигурен белег, че трябва да се връщам.

Неделя. Излизам. Търся място в ресторантите, време е за обяд. В стария град няма нито един свободен стол. Тръгвам към Харманите. Нито в „Черно море“, нито във винарната има къде да се подвие крак. Продължавам. В „Хоризонт“ се разминавам с някаква компания и отдалече виждам масата, която са освободили. Провирам се между столовете, сядам. Сервирането е бавно, въоръжавам се с търпение, чакам. Разглеждам тълпата, виждам красива млада жена, но когато кавалерът ѝ се обръща в профил, познавам Владимир Панев. Срещаме погледите си, но брадата ме прави неузнаваем и очите му ме изоставят като непознат. „Днес ще ти върна борча!“ — мисля и чакам. Поръчвам обяд, но го плащам предварително. Ям безвкусен таратор, изстинали кюфтета и следя с очи русата глава на Панев. Пие бира. От опит знам, че скоро ще му се наложи да ходи в клозета. Тогава ще го придружа и аз. Не чакам дълго. Панев става и помъква белия си джинс към тоалетната. Тръгвам след него. Чакам в преддверието, броя до двадесет, натискам бравата, влизам.

— Добър ден! — казвам аз. — Ще ме познаеш ли?

Панев се бори с ципа си и ме поглежда с досада.

— Като че ли сме се виждали някъде?

„Забивам му“ серия от пестници, смъквам го в локвата на собствената му урина, казвам:

— Аз съм бившият съпруг на Лия! — И напускам заведението. Един час по-късно пътувам за Бургас, а оттам за София.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

лия

„Този, който не различава породистото куче от помияра, не би се изненадал, ако го залае котка!“

Пътувам с колата на Борис от Мездра за Враца. Багажникът е пълен с мостри на гerdани, гребени, дръжки за чанти, няколко вида обеци. Част от стоката трябва да договорирам, но друг, много по-голям процент да продам на черно.

Във Враца търся бай Кеворк, но внимавам да не ме „залае“ стопанската милиция. Изпитвам страх. Заставам срещу брадат старец.

— Поздрави от Борис Латев.

— Кой Борис? — пита старият арменец с дъжд от слюнки.

— Производител на локуми! — Това прилича на парола, става ми смешно.

— Какво носиш?

— Хиляда гerdана.

— Къде са?

— В колата.

— Занеси ги в златарския... Знаеш ли къде е?

— Да.

— Върви тогава!

— Цената скочи! — казвам аз. — Хиляда и двеста!

— Ще разорите стария арменец! — хленчи бай Кеворк. — Издържам двама внуци в София!

— Това е цената — повтарям аз. — Или парите, или тръгвам за Михайловград!

Арменецът мисли, после казва:

— Иди в „Балкантурист“. Ще пратя човек да донесе парите.

Пътувам за Михайловград с двеста лева лична печалба. Ако Борис мисли, че ще се излагам на опасности за стотинки, не различава помияр от породистата кучка!

В Михайловградския театър спазарявам полистиролови плаки за прожектори, карам се с финансовия директор, но успявам да „изклянкам“ цената на Борис. Късно вечерта пристигам във Видин, преспивам в хотела и рано сутринта отново тръгвам по бизнес. На будкаджийки продавам на черно няколкостотин чифта гривни и пръстени, в „Търговия на едро“ — хиляда и петстотин гребена, разбира се, това е личен договор между мен и продавачките. Рано следобед вече съм в Ловеч. Във Вароша търся Роберта, известна дама в бранша.

Роберта е по-млада от мен, казва се Радка и е натрапчиво елегантна, дори фрапиращо.

— Какво очакваш да взема от теб? — пита тя.

— Две хиляди клипса!

— Цената?

— Лев и десет броят.

— Доскоро бяха по деветдесет стотинки?

— Останалото е цената на риска! — казвам аз.

Роберта се смее.

— Ще ги взема, ако ми направиш една услуга, фактурирала съм хиляда контакта на червено! Искам да ги пренесеш до Русе. Ще намериш едно от моите момчета... нека ги разтовари на гарата. Ще ти дам телефона му.

Отново ме връхлита страхът.

— Защо не го направиш сама?

— Стопаните следят нашите коли. Трябва ми софийски номер и красива дама като теб!

— Какъв е рискът?

— Колеж! — отговаря Роберта. — И за мен, и за тебе!

— А компенсацията?

— Двеста лева!

Правя се, че разсъждавам, вдигам глава, поглеждам я в очите:

— Триста!

Роберта се смее:

— Ще напреднеш, момиче! — казва тя.

Операцията минава тихо и като че ли чисто. Във всеки случай не забелязвам нищо подозрително. Отново съм на път. В Разград продавам последната стока, преспивам и на сутринта тръгвам за

София. Още няколко рейса и ще се науча да познавам стопанската милиция!

АЗ

Тази сутрин изпратих телеграма по случай двадесет и пет годишнината на Лия...

Върнах първите коректури, видях корицата на „Хроника за Дарделеви“ и отидох в кафенето. Между посетителите беше и Латин. Седнах на друга маса, поръчах водка, но преди да я допия, келнерката ми донесе втора и бележка: „Ела да се видим!“ Взех чашата и се преместих при професора.

— Защо ме избягваш? — попита той.

— Бях на курорт, после в Петрич при майка ми. От три дни съм тук.

— Работиш ли върху романа?

— Всеки момент чакам да излезе. Най-късно до първите дни на декември.

— Във вида, в който го четох?

Кимнах. Лицето на Латин изрази огорчение.

— Грешиш! Твоя работа, дано критиките ти подействат благотворно... Познавам писатели, които след провал за дълго губят почва под краката си.

— Очаквате литературен вой?

— Да — каза Латин. — Самият аз ще пиша против този роман! Твоята литература е твое частно дело, но националната история принадлежи на всички и никой няма право да я изкълчва според собствения си критерий!

— Време е да се появи и по-свободно тълкуване на някои събития!

— Не! — Латин кресна, лицето му се покри с петна. Сигурен бях, че в този момент сърцето му декомпенсира. — История се твори в услуга на устоите на един народ! Нихилизацията не се нарича история, а клевета и предателство!

— Пресилвате! — опитах да успокоя възбудата му, но професорът беше стигнал до неподозиран гневен градус.

лия

Минимум два пъти в месеца пътувам из страната. Познавам почти всички пласъори, шефове на АПК и какви ли не производители или инвеститори на производства. Няколко пъти ходя на договарянията в Пловдив ту като представител на Ширпотреба, ту на частни лица, предимно за Борис Латев. Доскоро често чувах името Борис Попов, но в края на краищата ми се наложи да се срещна и с него.

— Вие сте легендарната Лия, нали? — попита „отлежал“, нахакан мъж. — Толкова приказки чух за вас?

— Откъде, моля? — едва се въздържах да не ударя шамар на това самодоволно лице.

— Аз съм близък с Адриана Биджерано... — Попов се ухили мръсно, но, изглежда, изразът ми не му хареса и продължи: — Готова ли сте да пласирате част от моята стока?

— Колко, къде и срещу какъв процент?

— Не се насилвайте! Петдесет хиляди картички и три хиляди копчета за блейзър.

— Къде!

— Картичките в павилионите по морето, в Пловдивски окръг, можете да отскочите до Хасково или Кърджали, а копчетата само в големите градове Варна, Бургас, Русе, Пловдив, евентуално Плевен... Там, където са чували, че съществува такава дреха като блейзъра!

— Добре, процентът?

— Процент няма да има. Ще получите твърд хонорар!

— Не!

— Какво искате да кажете с това „не“?

— За твърд хонорар се работи в телевизията, от мошеници като вас се взема процент! Така че колко?

— Слушай, флъорцо...

Попов не можа да продължи. Желязната тока на чантата изкара кървава пяна от устата му.

— Внимавайте, господин Попов! Вие сте регистриран мошеник, а аз все още флъорца аматьор!

— Имате късмет, че не удрям жени!

— Процента! — креснах аз.

— Пет?

— Десет!

— Вие сте луда!

— Ако не ви отърва, търсете си друг пласьор!

— Не ме правете на идиот, Лия! Вие така и така ще направите договор!

— Това не ви засяга. Или десет процента по фактурите, или сбогом!

Борис Попов триеше кръвта от устата си и даваше вид, че се колебае. Аз обаче знаех, че е приел.

— Добре, кога можете да заминете?

— Когато пригответе стоката!

Попов се усмихна.

— Товарим след един час! — каза той.

АЗ

Купих сто бройки от романа и тръгнах да ги раздавам. Изпратих една книга на майка ми, пуснах в пощенската кутия екземпляр за Лия и седнах да пиша автографи. Разпратих част от книгите по пощата, някои раздадох лично, трети оставих на пропуски в Съюза на писателите. В ресторанта заварих Стив. Зоя лежеше в гинекологията за задържане.

— Днес имаш повод! — каза Стив. — Да идем в по-святия кръчма?

Отидохме в ресторанта на новотел „Европа“. Разглеждах менюто, когато над главите ни застана Лия.

— Ще ни приемете ли на вашата маса? — Лия не беше сама, красиво, младо момиче се подаваше зад рамото ѝ. Преди да успее да кажа дума, Стив скочи и ги настани в столовете.

— Това е Роберта. А това са двама писатели, по-мрачният е бившият ми съпруг...

— Но не и бивш мъж! — каза Стив.

Обади се и Роберта:

— С моя собствен бивш съпруг се любим, където се срещнем... по гости, по градини... Без значение!

— Благодаря за книгата! — Лия побърза да прекъсне този разговор. Прехвърли ръка върху раменете ми, жест на мъж, който ѝ беше присъщ и който някога обичах. — Какво ще прием?

— Аз уиски! — каза Роберта.

Не ми харесваше тази красива жена. Виждах, че и Стив остава безразличен към прелестите ѝ. Свикнала да реагира бързо и да улавя и

най-малките пукнатини в настроението, Лия каза:

— За първи път от цяла година опитвам да си създам празник...

Опитай се да бъдеш весел!

— С какво се занимаваш? — попитах.

— Залива пазара с боклуци! Във вашите среди ги наричат кич!

— Какво прави с пазара? — попита Стив.

— Разнася стока — продължи да отговаря Роберта.

Направи ми впечатление, че произнася стока!

лия

Във Варна попаднах на мюре. Възрастна жена с протеза, така наречената Стършел, трябваше да купи на черно хиляда гердана.

— Ела след час! — каза тя. — Трябва да тегля пари.

Оставих пакета в будката, изчаках я да се загуби по улицата с кривата си походка и влязох да закуся в насрещната сладкарница. Пет минути по-късно дойде милицията. Измъкнах се, отидох на гарата, обадих се на Борис да прибере колата, качих се на първия влак и с усилие се страх тръгнах за София.

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Валят отрицателни и хулни рецензии. Обвиняват ме във всички смъртни грехове. Има критици, които предизвикват държавата да ме санкционира за обида на националното достойнство. В статията „Хроника на един литературноисторически блъф“ пише дословно: „Дворецът и правителството приличат на оперетъчен бардак. Фердинанд и Стамболов преследват по коридорите Мара Белчева едва ли не със свалени панталони. Ляпчев, Протогеров и Ванче Михайлов са банални престъпници гангстери, които водят борба за подялба на рулетки, монопол по тютюна, публични домове и сеят трупове по улиците на София за мафиотски цели, а не поради идейни и социални причини!“

Мълча. Публично не реагирам. Намират се историци, които водят полемика в пресата и се опитват да докажат правотата ми. „Литературен фронт“ втори път ми предлага терен за отговор. Продължавам да мълча. Ще използвам вестника, след рецензията на професор Латин. Не мога да си обясня апатията му. Може би се е отказал да пише?

лия

Роберта е наркоманка, но при постоянния страх, в който живеем, няма по-добро спасение. Опитвам рядко и само малки дози. Няма да стана „фен“ на този порок.

Преследва ме ужасен страх. Сърцето ми се обръща колкото пъти се звънне на вратата. Въпреки това пътувам непрекъснато. Купих на старо „Пежо–404“, доста запазено, но тапицерията плаче за смяна. Разучих всеки метър от шосетата на страната, включително „черните“ и така наречените „пожарни“ пътища, по които често се налага да се измъквам. Познават ме твърде много производители, непрекъснато има процеси, примката се затяга все по-здраво. Отново опитвам да търся

работа. В телевизията и в някои от външнотърговските фирми направо ми отказват. За втори път кандидатствам за барман, но се налага да чакам за резултат.

Роберта се обади:

— Ще остана да спя у вас, няма да бъда сама и кой знае дали ще спя!

Вечерта започна кротко, но мило. Любовникът на Роберта ме предпочита и понеже е простак, не го крие. Става все по-настойчив. Роберта излиза, а като се връща, по очите ѝ познавам, че е взела „стъф“. Лицето ѝ изразява върховно безразличие. Сяда, пие, мълчи... След малко ще добие „лъвската маска“ и ще изпадне в нирвана... След малко ще е късно.

— Ела! — помъквам я в банята, отварям чантата и инжектирам един милиграм. Предпочитам миражите на опиата пред комплиментите на онзи простак... не помня лицето му.

Събуждам се от студ. Гола съм. Роберта спи в стола, онзи тип е правил любов с мен. Господи боже мой! Къпя се дълго, идва ми да се дезинфекцирам. Слагам Роберта в леглото, лягам до нея. Ние сме две птички, които нито могат да летят, нито да пеят, нито стават за ядене... Искам нормална къща, мъж и дете! Искам да не ме е страх! Страх ме е! Ако не свърши тази нощ, ще пукна от напрежение. Ставам, пуша... обаждам се на Иван.

— Ти си луда! — казва той. — Знаеш ли колко е часът?

— Искам да дойда при тебе!

— Но аз не искам! — отговаря бившият ми съпруг.

Лягам до Роберта, прегръщам я и заспивам.

АЗ

Най-накрая се появи и статията на Латин. Тонът е мек, но затова пък е снизходителен и действа много по-силно. Нарича романа „упражнение по история“, героите — „самотните призраци на болната авторова фантазия“.

Сядам да пиша отговор. Предупреждавам „Литературен фронт“ да ми запази място и в продължение на две нощи и един ден подготвям репликите. Излиза ту злобно, ту високопарно, не успявам да налущкам

тона, късам седми вариант. Най-мъчителният процес е подреждането на опорните факти... Работих до три през нощта. Току-що бях заспал, когато се обади Лия. Гласът ѝ звучеше пиянски. Поиска да дойде. Отказах ѝ. Потърсих я на сутринта. Нямахме никой.

Отново седнах на бюрото. Написах: „Отворено писмо до моите критици: Историята е сбор от факти, но тълкуването ѝ я прави класова или дворцова, елитарна или плебейска, лакейска или революционна. Ако съм погледнал на някои събития като на низ от безсмислена жестокост и съм ги описал с прийоми на гангстерската литература, значи аз, Иван Троев, така чувствам тези събития и изразявам своето отношение към тях. Това е мое право, право на историята да търпи нюанси, право на литературата да създава и оформя историята. Всичко останало е пушилка и лай на кучета след керван! Ваш Иван Троев!“

Занесох писмото в редакцията. Настана смут, събраха се на редколегия, преседяха в мъдруване цели четири часа, все пак решиха да поместят бележката.

В сряда вечер отидох в Съюза, за да взема брой от вестника. Заведението коментираше отговора. Имаше недоволни. Без да го казват, знаех, че считат бележката за памфлет, че смятат тона ѝ за грандомански или поне нескромен, но се намираха и такива, които дойдоха да изразят подкрепата си. Други злорадо подхвърлиха:

— Едва сега ще се чуе лай!

Към девет часа влязоха Стив и Зоя. Бяха поканили Карови на вечеря. Седнах при тях.

— Ти си кадърен мъж — каза Дяков. — Но рядко съм срещал по-нетактичен и по-наивен човек от тебе... може би само Васил Каров!

— Защо не? — каза Васил. — Ако нашата порода изчезне, светът ще загуби от разнообразието си.

По-късно Елена Карова каза:

— В тоалетната чух разговора на две жени. Едната казваше: „С Троев е свършено!“ Сериозно ли те заплашва чак такава опасност?

— Не! — отговори Васил. — Докато вижда и чува и ръцете му са на мястото си, нищо не го заплашва!

— Вие сте безнадеждни наивници! — каза Стив.

Лицето му изразяваше огорчение.

лия

Получила се е тежка пробойна. „Стопаните“ са прибрали голяма част от производителите. С някои от тях съм свързана лично. Борис Латев е следствен. Отивам да търся Борис Попов. Отваря ми жена му, появяват се и две деца. Къщата изглежда весела, цари добро настроение.

— Търся вашия съпруг?

Попова ме кани любезно, влизам в елегантен хол, виждам скъпи картини, включително от приятеля на Иван... Васил Каров.

— Седнете — казва Попова. — Борис е в банята. Ще пиете ли кафе?

Кимам и чакам. Дъщеря им ми показва играчките си, но аз нямам нерви за деца и едва се въздържа да не я изгоня. Попова се връща с кафетата, наднича през една от страничните врати, вика:

— Побързай, Борисе, имаш гости! — Сервира усмихната. — Днес мъжете прекарват пред огледалото повече време от нас. Колко захар?

— Една лъжичка.

Влиза Борис по халат, свеж, отдалече ухае на парфюм, още мократа му коса е прибрана зад ушите. Прилича по-скоро на проспериращ интелектуалец, отколкото на мошеник от непманския бранш.

— О, Лия, добре дошла! — Целува ми ръка. — Какво те води у нас?

Децата го връхлитат „из засада“, висят по ръцете му, малтретират го, но това сякаш му доставя удоволствие.

— Бих искала да поговоря с теб... по работа?

— Слушам те! — Борис освобождава едната си ръка от децата и разбърква кафето.

— Работата е деликатна... Бих предпочела да говоря насаме!

— Аз нямам тайни от Мария — казва го машинално, умът му е другаде. — Говори спокойно!

— Ще изляза — казва Попова, но Борис я задържа за ръката. — Провалихте ли се?

Нервите ми не издържат.

— Провалихме се! И ти включително!

Борис прихва, смехът му е весел, думите ми не предизвикват страх у него.

— И аз? Защо, по дяволите, ако си любезна да ми кажеш!
— Защото утре „стопаните“ ще почукат и на твоята врата!
— Така ли? И какво ще искат от мен?
— Отчет за фактурите, на наличността, на връзките...
— Във всеки момент съм готов да задоволя любопитството им.
— Видът му показва пълна увереност в казаното.

— Целият бранш е в затвора, а ти симулираш спокойствие! Пред кого разиграваш този номер?

Борис остави сина си на килима, стана, запали цигара, усмихна се окуражително на жена си.

— Има си хора за затвора, моето момиче. Но Борис Попов не е от тях. Аз имам семейство, свикнал съм на удобства, пия скъп алкохол, ползвам вносна козметика и т.н. Ако един човек реши да запази навиците си, трябва да се пази от алчност и да не допуска да падне в трапа. Аз не съм допускал и няма да допуска! Запомни го добре!

Борис допи кафето, седна. Лицето му за миг не промени настроението си, гласът — мекотата.

— Искам да ти кажа нещо, ама наистина частно. Доколкото виждам, ти си човек от нашата порода. Браншът е пълен с простаци, а кой трябва да лежи в затвора, ако не простакът? Не оставяй никъде писмени доказателства, говори колкото може по-малко и се пази от алчност! Тогава угрозата от затвор няма да съществува и за теб! — Борис отново взе сина си на ръце и предостави коляното си на малката.
— Сега, ако нямаш кой знае какви планове, Мария и аз те каним да останеш за обяд!

Спокойствието и куражът му ми късаха нервите. Благодарих, извиних се с несъществуващи ангажименти и си отидох. В „Бразилия“ заварих Роберта. Изглеждаше спокойна, но ръцете ѝ трепереха. При наркоманите е трудно да се определи къде свършва страхът и къде започва „гладът за стъф“. Предадох ѝ разговора с Попов. Роберта каза:

— Той по традиция остава чист. В средите е известен като Екзарха. Свободата може би предпочита Караджата, но за да останеш на свобода, което е съвсем друго, иска се да бъдеш Екзарх!

АЗ

Моята бележка е предизвикала масово възмущение. Показаха ми оплакванията. За чест на Латин той не беше реагирал на репликата.

Посъветваха ме да се скрия, докато се усмирят духовете. Един от най-добрите начини да изчезна беше да приема службата в културния център в Прага.

Беше вторник сутринта, обещах до четвъртък да дам отговор.

Вдигнах се и отидох у Латин. Отвори ми жена му, въведе ме в спалнята. Професорът беше на легло.

— Държиш се като копелдак! — каза, като ме видя, но нито в гласа му, нито в очите имаше злоба. — Не ти увря главата, а?

— Не.

— Ела, седни! Ако ти беше увряла, нямаше да те уважавам! Човек, който не устоява позициите си, е мухльо, а аз мразя мухльовците! Предпочитам копелдаците като теб! Навремето и аз бях във вашата банда!

Седнах до леглото му. Латина донесе водка, лед и тоник, пих...

— И какво, разляяха ли се кучетата?

— Разбира се!

— Но на тебе... как се изразяваха сега... Не ти пука, нали?

— Не особено. Получих предложение да замина за Прага, в Центъра.

— Прие ли?

— Не още, но ще приема. Такова отсъствие не може да не действа освежително.

Латин се замисли и дълго не чух гласа му.

— Ще трябва да отложиш това пътуване!

— Защо?

След нова пауза професорът каза:

— Щях да те търся...

— Във връзка с романа?

— Във връзка с Лия.

Изтръпнах.

— Лия?

— Обади се зет ми. Предупредили го, че отново ще трябва да я пораздрусат. Дано не се окаже сериозно!

Допих водката и хукнах да я търся. Късно. Лия отново беше прибрана за следствие.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

лия

Изгаря ме студен огън. Треперя. Имам нужда от „стъф“. Жълти котки разкъсват стомаха ми. Боли ме душата! I had an accident! (Катастрофирах! — англ.) Лежа в затвора... и те лежат! Курви, крадли, изметът на света. Утре е делото... Изгаря ме студеният огън на страха!

аз

Любов? Защо ме е срам от тази дума? Започвам да си давам сметка, че инерцията, лошото настроение, треперещите ръце не са нищо друго, освен обич и болка. Пия трето кафе и гледам фасадата на Съдебната палата. В този момент там съдят Лия. Делото се води десети ден. Разпитват стотици свидетели. Зад гърба си чувам разговора на двама от тях. Предричат десет години затвор за Борис Латев. А на Лия? Мина дванадесет. Всеки момент ще се появи адвокатът и аз ще получа съобщение. Лия не иска да присъствам на делото, но аз съм тук и с нищо не мога да ѝ помогна!

лия

Не виждам лица, не чувам гласове... страх ме е от затвора. Тази вечер ще преспя в Централния, а утре сутрин по етапен ред ще ме закарат в Сливенския за цяла година. Накрая успяха да ме осъдят! Една година летаргия... а после? Още на първия полет трябваше да „забравя“ да се върна! Сега, вместо да се чудя как да заспя на този вонящ нар, щях да гледам телевизия в някоя лондонска квартира... Ако успея да избягам, ще отида в Лондон...

аз

Вместо за Прага заминавам за Сливен. Подготвям вариант за „Разминаване“ за местната сцена и досаждам на директора на затвора с

молби за свиждане. Родителите на Лия не се появиха нито на делото, нито в приемните дни. Лия мълчи, изглежда добре, приема храната и парите, които ѝ носят...

Изтича деветият месец, след няколко дни е Девети септември. В затвора чакат амнистия. Ще се опитам да се намеся в живота ѝ. Ще ѝ направя деца и тогава... Кой може да предвиди какво ще стане тогава?

лия

„Пенитенциарий“ — тази невинна дума на латински означава затвор! Работа в шивалнята. Тук няма нужда от филолози, стюардеси, манекени, пласьори... Тук няма нужда от нищо! Вчера освободиха голяма група жени. Предимно нарушения от общ характер. Ние със стопанските престъпления оставаме да чакаме. От някакъв високоговорител чувам Бийтълсите:

*Има места, които ще запомня за
цял живот,
въпреки че нещо се е променило,
нещо завинаги, но не към по-добро,
нещо си е отишло, но и нещо е
останало...*

Нещо не е в ред с мен, щом от отличничка във филологията можах да се превърна в невзрачна затворничка на сливения пенитенциарий!

АЗ

Утре сутрин Лия ще бъде свободна. Въртя се в леглото, ставам, чета. Хотелският бар е затворен отдавна. Качвам се на пейката и бавно пътувам към „Сините камъни“, чакам разсъмването. Лошо ми е от нерви. Изпил съм цяла опаковка сода бикарбонат, а стомахът ми продължава да ври. Завивам и тръгвам обратно. Прибирам се, сядам да пиша. Върнал съм се на зарязания роман за крадеца. Разгръщам „Наказателно право“ на професор Ненов и търся определение на вината. „Вината се проявява или като умисъл, или като

непредпазливост...“ Отново хуквам из хотелската стая. Като субект Лия е абсолютно лишена от чувството за самозащита, а това я поставя в някаква по-специална категория хора. Такива не бива да бъдат съдени, а може би лекувани? Отново лягам. Имам чувството (най-накрая), че знам от какво се нуждае Лия и може би заради това съзнание аз, Иван Троев, обичам жена си още повече... Обичам я лудо!

лия

Не мога да се преборя с омразата си към този човек! Иван Троев! Дори името ми звучи противно! Живеем в къмпинг „Каваците“, разхождаме се по брега, времето захладява, морето е бурно, не е за плаж. Иван пише някаква глупост за крадци и затворници. В негово отсъствие хвърлям по едно око и виждам колко непознат и чужд е на тази страна от живота. Как може този физически силен човек да има толкова книжно отношение към света! Чувствам усилията му да ме оневини. Не се заемам да го „отварям“, но едва потискам смеха си. Начетът в бара бил по вина на Петър Антоу, провалът с Йохан идвал от укритието на самоличността му, в авиацията ме провалила алчността на Владимир Панев, в модата — престъпната безотговорност на Жак... а за да се хвана с пласърство, бил виновен не друг, а той самият! Изоставил ме в мига, когато ми бил най-нужен! Горкият наивник! Търся Роберта по телефона, не намирам никого, но Борис Попов ме успокоява. Роберта е свободна.

Иван се бръсне. След малко ще слезем в ресторанта. Пия и мълча... Този нещастник си мисли, че ме измъчва чувството за вина!

аз

— Лия, тази вечер е важна за мен... Искам да ти призная, че през всичките тези години съм мислил за тебе! Обичам те! Можеш ли да ми повярваш?

— Да — каза Лия.

— Знаеш какво мисля за... премеждията, които изкара! Аз не те виня за нищо!

— Знаем, Иване.

— Това, което не знаеш, е, че искам да се оженим!

— Грещиш, и това знам!

— Казвал съм ти го?

— Не, но знам, че мислиш по този въпрос.

— Знаеш ли отговора си?

— Да, и той е „не“!

— Защо ми отказваш, Лия?

— Утре или вдругиден това, което наричаш „премеждия“, ще бъде приспано в съзнанието ти, но при първия скандал ще изплува... Ще хвърлиш в лицето ми упреци, които не мога да понеса!

— Знаеш, че това не е вярно!

Лия стана.

— Ако ме обичаш, трябва да ме разбереш!

Мълчах. Какво значение имаше щях ли да разбера или не. В онзи миг аз мислех единствено за собствения си провал. За годините, които прекарах в сянката на тази жена, и с нарастващ яд откривах вината. Вина можеше да бъде непредпазливостта, но вина беше и глад за престъпно деяние, любов към вината!

— Ти или си луда, или роден престъпник!

— Едно от двете! — кимна Лия. — Нека не се караме... Ела да прием нещо... Утре се връщам в София. Не искам да се разделям като врагове!

— Аз те обичам, Лия!

— Но това не е достатъчно! Повярвай ми, по-добре е да оставим за утре този разговор! До София предстоят четири часа шофиране!

лия

Къщата ми е пълна с хора. Роберта прави любов в спалнята. Трети ден съм в София. Някакви ръце ме опипват. Не виждам лицето, удрям, ръката ми попада в някакво ухо и отново оставам сама. Очите лютят, клепачите падат, студеният огън бавно ме залива. Жълтите тонове отново се размиват, става наситено розово, красиво. Леко ми е, изпитвам метален вкус, но скоро и той ще се разсее... Летим над Кипър. Морето е синьо, мастилено, бялата коса на Божидар ме гъделичка по бузата, силната ръка ме поддържа през кръста... Мама, татко и аз влизаме в стаята на баба Елена, целувам я, играя си с големия ѝ златен кръст. Татко пуши облегат на мамино рамо. Оловният вкус изчезва, въздухът без усилие прониква в гърдите, пред очите ми се движат призрачни тела... Вървим с баба Елена, под

краката ни е меко, вървим върху килим от листа. Баба ме води за ръка... Отначало е красиво, но после казва:

— Лия, ти си голямо момиче, мама и татко се разделиха, ще трябва да свикнеш с тази мисъл!

Жълто, металният вкус се връща. Роберта спи, навсякъде се търкалят тела, уморена съм, лошо ми е.

Излизам. Въздухът ме освежава. Отивам в „Славия“, сядам до Иван, оставям ключа пред него.

— Иди вкъщи, изгони всички, които завариш! Всички! Ела да ме вземеш, ще те чакам тук.

Иван става, отива и се връща. Минало е повече от час.

— Ще пиеш ли нещо? — пита той.

— Не ме оставяй сама! Ако остана сама, ще загина!

Иван ме прегръща, чувствам топлината му, миризмата на тютюн, отпускам се, затварям очи.

— Искаш ли да отидем вкъщи? — пита Иван.

Мълча. Ако отворя уста, сълзите ми ще рукнат. Излизаме на въздух, вървим.

Успях ли да премина „моста“? Страхът изчезва, студеният огън гасне, вървим, свечерява се, огладнявам, Иван е до мен, отиваме вкъщи. Изпитвам доверие, а доверието ме изпълва с вдъхновение.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ

Втори месец Лия не излиза от къщи. Виждам как се бори с глада за наркоза. Кой знае защо, вместо тази борба с видима победа да ме радва, всъщност ме дразни до смърт. Отново пия, не мога да работя, не мога да спя. Лия чувства настроенята ми.

— Иди се разходи — казва тя. — Аз ще почета и ще си легна.

Отивам в Руския клуб. В красивата млада жена, която ми маха с ръка, трудно познавам Мима Борисова. Сядам на свободния стол, целувам ръка на Мима, стискам ръката на Антон Салабашев. Сега Антон изглежда друг, усмивката му е широко разтегната, очите ласкави.

— Четох „Хроника за Дарделеви“. Поздравявам те! Възхитително чувство за исторически комизъм, гражданска смелост, нека не ти звучи нахакано, но според мен ти стана писател едва с тази книга!

Мълча. Поръчвам водка, чакам ги да дойдат бифтеците си, да им сервираат коняк с кафе.

— Как е Лия? — пита Мима.

— Уморена е. Легна да спи.

— Бих искала да я видя. Какво ще правите в събота? Защо не дойдете на вечеря? Имаме ли нещо уговорено?

— Не — казва Антон. — Ще ви чакаме.

Пием мълчаливо. На масата сяда млада художничка, говорят за Париж, за общи познати, допивам водката, плащам, обещавам да се явим на вечерята и си отивам. Не се прибирам вкъщи. Хлътвам в „Славия“, пия още три водки, дочаквам да затворят заведението и тръгвам, залитайки.

Лия не спи. Очите ѝ шарят неспокойно и търсят настроение по лицето ми.

— Пих със Салабашеви — казвам. — В събота сме канени на вечеря.

— Прие ли?

— Да. Ще ни чакат след осем.

Лия мълчи, но аз знам, че това съобщение е всяло смут в душата ѝ.

лия

От година и половина за първи път се опитвам да заприличам на жена. Правя маникюр, слагам грим, изкуствени мигли, отварям гардероба. Обувките, които имам, отдавна са демоде. Става ми лошо, не бях помислила за гардероба. Иван го няма от сутринта, а приближава шест часът. Нещо става с него. Възвърна онова диво изражение, с което влезе първата вечер в бара. Мисля, че знам на какво се дължи промяната. Иван обичаше недостъпната, неуловимата, неразгадаемата Лия, а тази, която ляга и става с него, е прекършено цвете. Кой поглежда смачкани цветя? Ще си отида. В понеделник вечерта Иван няма да ме заvari тук... а започвам да го обичам.

Избирам черна копринена блуза, черна плисирана пола, черни чорапи... но с обувките не мога да направя нищо. Обувам старите и заставам пред огледалото. Преди две години бих казала, че изглеждам добре, но сега?... Имаше нещо смешно и тъжно в желанието на бедната жена да следва модата. Чувам ключ, появява се Иван, застава зад мен, оглежда ме в огледалото.

— Изглеждаш чудесно! — казва той.

Мълча. Умният мъж бързо разбира, когато нещо не е в ред. Иван Троев е умен мъж.

— Какво има, не се ли харесваш?

— Обувките са демоде.

— Продават ли модни?

— Разбира се.

— Тръгвай! Бързо... Все още имаме време.

— Не! — гласът ми трепери. — Хубавите обувки са много скъпи...

— Тръгвай, Лия! Не ме интересува колко струват.

Иван ме повлича за ръка, излизаме. Страшни усилия ми струва потискането на сълзите... и въпреки всичко в понеделник няма да ме

намери вкъщи.

Аз

— Когато баща ми ме заведе в Рим преди двадесет години, останах поразен от разликата в стандарта — каза Антон Салабашев. — Трябваше ми време, за да изляза от кризата. За разлика от нашата сива тълпа, из улиците на Италия се движеше елегантна и шарена публика. Сега тази пропаст не се чувства. Връщам се от Брюксел, все пак един от първите градове на Европа. Мога да те уверя, че елегантните жени там не са облечени по-различно от Лия. Какво ще кажеш, Мария?

Мима поклати глава.

— Не съди по Лия, тя винаги е била изрядно облечена. Нашата улица все още не може да се състезава с европейската.

— Говориш, сякаш живеем в Африка! — сърди се Антон, но аз гледам реакцията на Лия и вътрешностите ми ликуват.

Салабашеви изпадат в спор, стигат до грубости. Лия и аз се споглеждаме. Лия кима, ставам и прекъсвам спора.

— Мими, благодарим за вечерята.

— Тръгвате ли? Толкова рано? — пита Антон.

— Утре сутрин имам работа. — Мима и Лия ще се уговорят по телефона кога да ни върнат визитата.

— Аз ще те потърся — предлага Мима.

Излизаме на улицата. Топло е, мирише на пролет. Взимам Лия под ръка, интересно, но тази вечер не изпитвам неприязън към нея.

— Как прекара? — питам аз.

— Добре...

Лия се притиска до мен. Целувам я, отвърща страстно, дори хищно.

— Какво да правим? Единадесет е... Искаш ли да идем на бар?

— Да.

Тръгваме по „Руски“, вървим прегърнати, разминаваме се с тълпата. Знаем, че мъжете се обръщат да я огледат. Виждам още нещо ново. Лия не се интересува от впечатлението, което произвежда.

— Да си идем вкъщи? — казва пред бара.

— Не! Искам да танцувам с тебе... като тогава, на новогодишната нощ!

Лицето ѝ посивява. Лия е намразила спомените. Точно заради това трябва да се върнем ден по ден назад във времето, за да разчистим пътя към утре! Ако оставим неизживяна горчилката в миналото, утре горчилката ще стане отрова. Настаняват ни, тихо е. Оркестърът все още не е започнал работа.

— Защо ме намрази? — пита глухо Лия.

— Никога не съм те мразил! Как ти хрумна такава глупост?

— Не ме лъжи! Когато тичаше да ме вадиш, ме обичаше повече, отколкото сега, когато не си подавам носа въвн от къщи!

— Тогава имах грижи около теб... — казвам със съзнанието, че лъжа. — Сега имам грижи с работата... Не ми върви, виждаш, един ред не мога да напиша!

— Това е част от истината!

— Как си го обясняваш ти?

— Прочетох „Война и мир“ — казва Лия. — За пръв път. Срещнах такава мисъл: „Ние обичаме хората не заради доброто, което те са ни направили, а заради доброто, което ние им правим!“

— Не се позовавай на този циник.

— Мисълта е на Стърн, Толстой я цитира.

Нямах какво да отговоря. Лия отиде да поправи тоалета си, оркестърът започна работа. Заведох я на дансинга, прегърнах я. Лия се сгуши на гърдите ми. Чувствах, че ще се опита да поднови разговора, но в никой случай в посоката, в която го поведе.

— Иване, имам една молба, последната... Кълна ти се!

— Какво става с тебе, Лия?

— Моля те, използвай връзките си в Съюза... Нека ми възложат някакъв английски разказ за превод. Безделието ме убива!

Оркестърът смени темата.

— В понеделник това ще бъде първата ми работа! — казах аз.

Лия вдигна глава за целувка.

— Знаеш ли какво мислех да направя в понеделник? Готвех се да те напусна!

лия

Превеждам „Случай в Палермо“ от Ърскин Колдуел. Най-накрая ми възложиха самостоятелна книга. Петър прави сверката на английския и българския текст, Иван редактира окончателния вариант.

Имам чувството, че работата върви. Дано това чувство не се окаже измамно. Иван пише в спалнята с памук в ушите. Моята машина го разсейва.

Днес, най-късно утре, ще ударя последната точка и най-малко седмица няма да погледна книга. Ще помоля Иван да ме заведе в Петрич. Черешите са узрели вече...

АЗ

Лия работи с увлечение. С първите няколко разказа очупи българския си език и започна да „пипа“ почти професионално. Не е честолюбива, не се дразни, когато я поправам, опитва да схване основанията на корекциите, а това ме кара да мисля, че ако не й омръзне, от нея ще излезе приличен преводач.

Петър Вълков идва всеки ден. Влюбен е повече от всякога, но Лия или е забравила, или не забелязва. Прави му кафе, говорят само по работа, после доста грубо казва: „Изчезвай! Сядам да работя!“, и Петър, симулирайки, че острият ѝ език го забавлява, наистина бърза да изчезне.

Баща ѝ се опитва да я хване по телефона, моли ме да му ходатайствам за среща. Лия отговаря: „Прати го по дяволите! Работа... и въобще кажи му, че не искам да го виждам!“

Новата ѝ страст е готвенето. Купих ѝ готварска книга и оттогава не се е случвало два пъти да сготви едно и също меню. Чрез Мима купи долари и се снабди с цялата гама на подправките. Кухнята мирише ту на къри, ту на базиликум, ту на кайенски пипер. Предлагат я за член на кабинета на преводачите, но докато не я приемат, няма да ѝ кажа нищо. Лия все още не е в състояние да понесе и най-малкото разочарование.

лия

Днес предадох „Случай в Палермо“ и взех за превод „Ловецът на микроби“, книга, посветена на дейността на Пастър. Истински ад! Ще ми трябват медицински и биологически речници. Къде, по дяволите, ще ги намеря? Освен да пиша на Мима в Брюксел? Иван е на съвет в Киноцентъра. Ще отида да го взема и ще обядваме някъде на открито...

— Харесват ли ти карначетата? — питам.

— Не особено. Направи ми едно удоволствие!

— Кажи?

— На връщане ще караш ти, а аз ще пия малка сливова ракия!

— Дадено — съгласявам се аз. Лия сияе като дете. Ракията веднага променя цвета на бузите ѝ. — Трябва да разпределим времето си! Това ще бъде напрегнато лято.

— И за мен! Пастърор ще ми разгони фамилията! Ако успее да преведа тази книга, ще поискам да ме приемат за член на академията, отдел микробиология.

— Ти ще бъдеш най-красивата академичка! — казвам аз.

— Харесваш ли ме?

— Прелестна си.

— Целуни ме! — Целувам я. — Кога започват снимките?

— В края на юни.

— Още един месец... Трябва ли да правиш нов вариант?

— Сигурно. Във всеки случай юни ще бъде зает.

— А после?

— После ще идем във Варна!

— Варна?

— Не искаш ли?

— Предпочитам да идем някъде само двамата!

— Ще върнем картите и ще идем другаде... да речем, в Балчик?

— Чудесно! — Лия плеска с ръце. Още един детски жест, който някога обичах. — И аз ще използвам юни. Ще опитам да вникна в стила и да намеря в речниците медицинските понятия. Искам да отида на курорт с чувството, че съм го заслужила.

— Заслужи го — казвам, — а ако наистина бъдеш добро момиче, ще ти направя един подарък!

— Няма да отворя Пастърор, докато не ми кажеш какъв ще бъде подаръкът!

— Бебе! — Чувствам пълно крушение, с труд потискам паниката си.

Очите ѝ се промениха, станаха сериозни, руменината слезе от лицето ѝ, дишането ѝ се учести.

— Наистина ли искаш дете?

— Разбира се! — Господи, аз съм подъл лъжец!

— Тогава защо не искаш да се оженим?

— Кой ти е казал, че не искам?

— Не си отворил дума досега!

— Имахме работа, забравях... Още на Каваците ти казах, че искам да се оженим!

— Не ми напомняй за Каваците! Ще направим така. Аз ще се обадя на д-р Анадолийски, ще го помоля да изготви документите и ще взема дата за брак. Някой делник, съвсем скромно! Само ние и свидетелите! Искаш ли?

— Да.

— Кои ще вземем за кумове? Петър...

— Петър е влюбен в тебе.

— Глупости, още ли?

— Ти си сляпа!

— Добре, кой тогава?

— Какво ще кажеш за Васил и жена му?

— Васил Каров?

— Да.

— Ще се съгласи ли?

— Остави на мен!

Лия отново плесна с ръце.

— Значи... Документите, датата, Карови... Ще им дадем обяд някъде!

— Ти ще стотвиш нещо вкъщи! — казвам, сигурен, че това ще я зарадва. Но аз самият не изпитвам никаква радост.

Отново става сериозна.

— Трябва да помисля за менюто! Не сега, вкъщи... Искаш ли да извикаме майка ти?

— След това ще идем при нея.

— Моите не искам да ги видя! Ще ти се разсърдя, ако ги поканиш зад гърба ми.

— Няма да ги каня.

— Това е всичко... като че ли, а после целия юни усилена работа и в Балчик... Много обичам, когато знам какво имам да правя месеци напред!

— И после бебе! — казвам аз.

Лия се прави, че не чува, но руменината се връща на лицето ѝ, ръцете ѝ треперят, свежда поглед и се преструва, че търси нещо в чантата си. Премествам се до нея. Лия е притихнала, очакваща прегръдката. Ръката ми обгръща раменете ѝ. Мълчим. В двора на ресторанта тичат деца, чувам: „Реката тече обратно!“ и, кой знае защо, това ми се струва смислено.

край

П. П. За сведение Лия роди момче, три килограма и седемстотин грама, дълго петдесет и четири сантиметра, на девети февруари, под знака на водолея. Сина си нарекохме Васил в чест и от признателност към нашия приятел и кум Васил Каров.

Иван Троев

Издание:

Христо Калчев. Студен огън
Второ издание

Редактор: Георги Димитров

Коректор: Катя Петрова

Предпечатна подготовка: „Камея“ ООД

© Христо Калчев, 1999

© Издателство „Световит“, 1999

„КАМЕЯ“ ООД, предпечатна подготовка

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.